

Gyulai Pál

ÉLŐ KÖNYVEK

*

MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK

★

MAGYAR KLASSZIKUSOK

XXXI. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET IRTÁK

Ambrus Zoltán
Baltazár Dezső
Berzeviczy Albert
Császár Elemér
Dézsi Lajos
Galamb Sándor
Hevesi Sándor
Kapi Béla
Kéky Lajos
Kozma Andor
Lányi József
Négyesy László
Pekár Gyula
Pintér Jenő
Voinovich Géza
Radó Antal
Rákosi Jenő
Ravasz László
Sajó Sándor
Szász Károly
Tordai Ányos
Vargha Gyula

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

GYULAI PÁL MUNKÁI

ELSŐ KÖTET

KÖLTEMÉNYEK

KOZMA ANDOR BEVEZETÉSÉVEL

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

GYULAI PÁL.

Írta Kozma Andor.

Gyulai Pál háromszorosan örökítette meg nevét az irodalomban. Mint költő, mint bíráló és mint a magyar szép-próza stílusának mestere. Költészetét szerették, bírálatait rettegték, stílusa tisztaságát elismerték példának. Mind a háromfajta irodalmi munkásságának hatása egyaránt erős, mert egyénisége kivételesen megvolt áldva olyan tulajdonságokkal, melyek a költőt, az írót s általában a közélet nyilvános emberét érdekessé teszik. Ő, aki költészetében a leggyöngédebb, bírálataiban a legkeményebb, szép-prózájában a legszabatosabb és mindig jellemzően egyéni hangon szól a szívhez, az értelemhez és az ízléshez, olvasói részére ma sem lehet közönbös. Akik verseit olvassák, meghatottan mélyednek el kifinomult nemes érzéseiben ; akik bírálatait, azok vagy igazat adnak neki vagy vitára kelnek vele ; akik pedig stílusának világosságában felismerik a feltétlenül biztos magyar észjárást, azok természetesnek és élvezetesnek találják azt. Mindezeken kívül még ellenesei is kénytelenek elismerni, hogy Gyulai Pál mint költő, mint bíráló és mint stilista mindig feltétlenül őszinte. Már pedig ez az az írói erény, melynek híján a legfényesebb tehetség is elveszthetí hitelét s legfeljebb érdekes lehet, de értékes nem.

Ha Gyulai Pál egyebet sem írt volna, mint költeményeket, akkor is fennmaradt volna hírneve. Nemcsak az irodalomtörténetben, hanem az élő, továbbzengő magyar költészetben is. Nemes veretű, csorbátlan értékű versei, melyek még ma is érdeklik s valameddig becse lesz a fínomult érzelmeknek, mindenkor gazdagítani fogják a költészetet kedvelő olvasók szíveit.

Hosszú életéhez mérve Gyulai Pál nem írt sok verset, pedig szinte állandóan versekben élt. Semmisem érdekelte jobban, mint a vers, különösen a magyar vers. Az idegen nemzetek nagy költőit szintén ismerte, de — különösen már élemedett korában — nem tartotta hivatásának, hogy sokat foglalkozzék velük, hacsak műveikben a saját gondolataira, érzéseire vagy magyar vonatkozásokra nem talált. Például Heinét, akinek pedig cinizmusra hajló genialitása éppen nem volt harmoniában az ő puritán elveivel, nagyon megszerette különösen azért a verséért, melyben az a magyar szabadságharc fenségét a tragikus bukás után méltóan dicsőítette. Ezt a verset, ifjúi lelkesedéssel át is tette magyarra s az ő átírásában a heroikus magyar vonatkozású rész hajszálnyival sem áll mögötte a német eredetinek. Még ezenkívül is fordított nehány verset idegen nagy költők műveiből. Ezek közül egyet, az orosz Lermontoffnak lírai trilógiáját a költő, a szerkesztő és az olvasó vitájáról, Bodenstedt német fordítása után. Ebben a költői vitaversben egészen magára Gyulai Pálra vall az a költő, akit sem a szerkesztő, sem az olvasó el nem téríthet a saját lelkiismeretének sugallatától. Nekünk, éppen ezért, nem az orosz eredeti és nem a német műfordítás, hanem az a magyar költő érdekes ebben a szép versben, aki a másodkézből fordított idegen műben is a saját lelki értékeit keresi és találja meg. Hogy Lermontoffra és Bodenstedtre jellemző-e ez a magyar fordítás, azt nem ítélhetjük meg ; de az bizonyos, hogy meglepően hű jellemzése Gyulai Pálnak.

Teljes összhangban van ezzel, hogy ő eredeti verseiben szembetűnően tartózkodik az általánossá vált nagyhangú frazeológiától, mely az ő korabéli magyar költészetben, vajmi gyakran hatásos, de nem igaz értékű közhelyekké devalvált fenkölt emberi és nemzeti érzéseket és eszméket. Ezek az érzések és eszmék a mult század forrongó évtizedeiben az egyéni, nemzeti és világszabadság-vágynak szellemi közkincseiként árad-

tak szét s méltán ragadták el nemcsak a népeket és a népszerű politikusokat, hanem a java költők képzeletét is. A legnagyobb magyar lantosok is ezeket zengték már Gyulai Pál fellépése előtt. A lángoló Petőfi, a parázstűzű Vörösmarty s nemzeti vonatkozású költeményeiben a hevét művészi formákba rejtő Arany János is. Előttük s még utánuk is megérezhető a tizenkilencedik századbéli magyar költészeten az izgalmas korszak ellenállhatatlan közhatása. Az írók és olvasók egyaránt aktív vagy passzív részesei voltak az egyik vagy másik küzdő iránynak s így érdeklődésükre leginkább a nagy lendületek és nagy lecsappanások tarthattak számot az irodalomban is. Ezért természetes, hogy még az érzelmi költészetben s még a szerelmi lírában is inkább a feltétlen általános emberi főérzések zendülnek meg, mint azok változatos árnyalatai.

Gyulai Pál mint ifjú költő ilyennek találta, ilyennek ismerte meg és ilyenül szerette, méltányolta vagy bírálta ama kor magyar költészetét. Ámde mint erős eredeti egyéniség ösztönszerűen tartózkodott a kísérlettől, hogy ő is új meg új változatokban ugyanazokat az abszolut általános főérzéseket zengje, amelyekkel nagy költő elődei már fényes sikereket arattak. Ha első zsengéiben még érezhető is némi utánzása kitűnő mintáknak, hovatovább megtalálja a maga egyéniségében az örök emberi érzések sok finom árnyalatát, nem különben a maga bíráló elméjében a mult korszak eszméinek túlhaladottságát. Így, a nélkül, hogy újítóként lépne fel, nem utánzója lesz az előző költő nemzedék legnagyobbjainak, hanem folytatója a nagy kezdetnek. Egyben kiegészítője is, mert az örök emberi főérzéseknek saját lelkében derengő, lírai kinyilatkoztatásra méltó, finomult árnyalati érzések költője lesz s mint ilyen új nemes értékekkel még teljesebbé teszi a magyar költészet gazdagságát. Ezek az új költői értékek, ha nem is olyan hatásosak, mint voltak a mult század forrongó évtizedeiben a szenvedelmes idők kijelentésszerű harsány énekei, a mi keserű csalódásokban megcsendesült korszakunk sokat szenve-

dett, elmélyedésre kész olvasóinak melegebbek és vonzóbbak.

Gyulai Pál mindjárt első verseivel, melyeket még mint kolozsvári fiatal diák írt a mult század negyvenes éveinek vége felé, nem keltett országra szóló feltűnést. Pedig már azok között is olyan örök értékek vannak, mint a «Virágnak mondanálak», a «Hazám», a «Világosnál», «Pál gazda» és a «Hadnagy uram», ez a páratlan remeke az izgató drámai versmondásnak. Viszont hosszú, több mint félszázados költői pályáján soha nem hanyatlott, soha nem keltett csalódást. Híre nőttön-nőtt s költészetét a nemzeti irodalom legnemesebb élvezői, a megérzők és megértők, kezdettől fogva mindmaig szünetlenül mind jobban és jobban szerették és méltóan nagyra becsülték. Ez olyan ritka, keresztül-kasul igaz, makulátlan siker, amilyent csak olyan igazi költő érhet el, akinek költői egyénisége nem tetszetős álarc, hanem az igaz férfiúnak alakoskodást nem tűrő lelki hús és vér valósága.

Noha költeményeinek utolsó, hatodik kiadása két tekintélyes kötetben hosszú élete egész költői termését tartalmazza s tárgy és előadás szerint versei igen változatosak, költői egyénisége változatlanul egy. Mindig nemes, mindig hű és igaz, akár derűs, akár borongó. Ezért hat meggyőzően s ezért vonzóan érdekes minden olvasónak, aki szereti felismerni az emelkedett szellemű költőben az igaz embert. Azt pedig Gyulai Pálban mindenkor felismerheti. Akkor is, ha nem éppen az összes költői termését böngészi át, hanem csak azt a részét, melyben a költő magánéletének, rövid boldogságát és hosszú keserves gyászát férfias bánattal vallja ki.

Kezemben van egy szép finom fehér díszkötésű kis könyv, melyet Gyulai Pálnak nyolcvanadik születése napjára tisztelete jeléül a Franklin-Társulat igazgatósága, mint az ajánló sorok mondják, azokból az örökszép költeményeiből állított össze, melyeket a költő lelkében a családi élet legbensőbb érzései ébresztettek. Gyöngéd figyelemből még azt fűzi ehhez az ajánlás,

hogy a kis könyvet száz példányban nyomták, hogy a költő megörvendeztethesse vele barátjainak és közelállóinak nagy családját. Legdrágább kincsemül őrzöm ezt a Gyulai Pál emléket. Valahányszor újra meg újra olvasom, megilletődve ismerem fel, szinte látom benne a legigazabb, a sorscsapásoktól sokszor kegyetlenül sujtott, de mégis holtig törhetetlen, tetőtől-talpig egész embert és egész költőt, Gyulai Pált.

Természetesnek találom, hogy olyan erős egyéniség és világosan kifejezett igaz ember, aki még a saját költészetében is mindenkor csak a valóban megélt és valósággal érzett s nem a csupán elképzelt fájdalmak és örömök őszinte énekese volt, bírálataiban is szigorúan ragaszkodott a saját igazságaihoz. Ez nála rendíthetetlen elvi álláspont volt és nem személyes ellenségeskedés, amint a megbírált művek szerzői s ezek hívei nem egyszer hitték és hirdették. Neki lelkiismerete parancsolta a bírálatban a szigorúságot és pedig elsősorban olyan művekkel szemben, melyek íróinak tehetségét figyelemreméltónak ítélte. Szent meggyőződése volt, hogy ezzel nemcsak a nemzeti irodalomnak szolgál, hanem az igazi tehetségeket is óvja az elbizakodástól és hozzájuk méltó komoly íróművészi alkotásra serkenti. Ma már, mikor az ő bírálatai örökölt mintaképei a magyar kritikai irodalomnak, valamint az azokban megbírált művek közül a valóban tartós értékűek szintén túlélték szerzőiket, idejét multa az a felesleges kérdés, hogy igaza volt-e vagy nem a szigorú bírálatnak, használt-e vagy ártott.

Valamint verseiben és bírálataiban s egyéb essay-szerű tanulmányaiban és előadásaiban, elbeszélő szépirodalmi prózájában is öntudatosan tartózkodik a szép szavakkal és bonyolult mellékes motivumokkal űzött decoratív stilizálástól. Ő a díszt magában a stílus fővonalaiban s az egész mű szerkezetében találja meg. Azzal nem törődik, hogy a tömegolvasóknak a sok díszíték változatos csillogása inkább tetszetős és könnyebben élvezhető, mint a fővonalakból kivilágló egész szerkezet. Ilyen olvasókra nem számított Gyulai Pál soha. Nép-

szerűségre nem vágyott, de meg volt róla győződve, hogy akiket ő a nemzeti lélek leghívebb kifejezőiként becsült, azok az ő olvasói s azokat az a magyar irodalom érdekli, mely nem stilizált diszítékekkel űz álpompát, hanem az, melynek stílusa ha zord és cicomázatlan is, a nemzet lelki stílusát fejezi ki.

A szabadságharc bukása után, Gyulai Pál szinte kétségbeesett a magyarság pusztulásán. Erdélyben siralom volt néznie a hazáért áldozatos nemes urak romladozó, kirabolt régi udvarházait. Ezek az előbb vidám vendégséges udvarházak a költő fájó szívének baljóslatúan szimbolizálták a nemzet végzetét. Már 1852-ben megénekli ezt «Egy régi udvarház» című nagyon szomorú versében. Aztán is tovább kísérti a régi udvarház hazajáró lelke. Hat év mulva, mély megfontolások s az idegen hatalommal a maguk vesztére ügyetlen tüntetésekkel dacoló, multjukban bennragadt, jelenüket fel nem fogó nemes magyar urak sokszoros megfigyelése után, végre megírta prózában, stílusának teljes erejével, legnagyobb elbeszélő művét: «Egy régi udvarház utolsó gazdája» címmel. Műfaj szerint beszélynek nevezi, korának szokása szerint. Ma az ilyen nagy stílusu és teljes kötetet kitévő elbeszélő munkát méltán regénynek is lehetne nevezni. Vívódó magyar szíve soká visszatartotta e művének kiadásától. A cenzortól is féltette bátor írását, de még inkább nyugtalanította az a gondolat, hogy elnyomott nemzete fellengző tévedéseinek keservesen igaz rajzát az elnyomott magyar olvasók kegyetlenségül vennék magyar írótól. Végre is csak az alkotmány visszaállítása után, 1867-ben adta ki ezt a nevezetes művét, egyéb elbeszélő munkáival együtt, megnyugodva abban a hitében, hogy többé nem lesznek olyan nehéz idők, melyekben a nemzetet a magyar író még szeretetből fakadt fájó gúnytól is kímélni tartozik. Azt, hogy mi szegény mai magyarok néhány évtized mulva még kegyetlenebb sorsra fogunk jutni, nem is képzelhette.

Nevezetes elbeszélő műve még a «Vén szinész» is, melyet szintén nem sokkal a szabadságharc után írt,

melyre azonban ez a mű nincs megállapítható vonatkozásban. Legfeljebb a vén színész életének megrendítő tragikuma s annak lázasan lüktető drámai elmondása ejthet bennünket abba a sejtelembe, hogy az író a rettenetes nemzeti katasztrófa lesujtó hatása alatt találhatta zordonúl kedvét ilyen szokatlanul izgató, fájdalmas, képzelt és mégis örök emberi katasztrófa megjelenítésében. Ezt az elbeszélést mostanában már mint valóságos drámát a színpadon is előadják s noha csak egyetlen szereplő beszéli el az egészet, teljes hatással.

Ennyi, lehetőségig rövidre fogva, Gyulai Pál irodalmi élete-munkájának tájékoztató vázlata. Ha nem is teljes, az olvasók maguk fogják pótolni, mihelyt azzal az érdeklődéssel tekintik át ezt a legújabb Gyulai-kiadást, amelyet a magyar irodalom egyik halhatatlan nagysága megérdemel.

Életében és műveiben Gyulai Pál az igazságot szolgálta s nem kereste a zajos sikert. Mégis a csendes, de igaz értékű, mély meggyőződésekből kisarjadt siker már életében is felkereste őt. Mert Gyulai Pál élete, költészete és irodalmi, valamint hazafiúi közszereplése is megállta az igazság próbáját. A hazáért, nemzetért sokat aggódott. Ifjúságában már veszni látta a magyart, de mint Deák Ferenc rendíthetlen híve, az 1867-iki kiegyezésben ismét megtalálta vígasztaló hitét s bízott a nemzet jobb jövőjében. Aztán nemes szívét hű szerelmének, szép és jó hitvesének, Szendrey Máriának korai halála sebezte vérig. Ritka férfiassággal kibirta ezt a kegyetlen sorscsapást is. De azért mégis kivallja egy aggkorában írt szomorú versében, hogy ez a sebe seb maradt s koronként újra meg-megfájdul. Utóbb, alighogy férjhez adta, örökre elrabolta tőle a halál gyönyörű fiatal leányát is, a három árva közül hozzá legkedvesebbet. Egyetlen, már férfiúvá serdült fia halálát is megérte. Minden tíz év egy-egy új gyászt hozott szívére. Ez a szerető szív azonban megedződött a fájdalmaktól, de azért mindhalálig szerető, hűséges, nemes szív maradt. Ezt a szívet senki el nem felejtheti ; sem nagyrangú kiválóságok, sem egy-

szerű barátok, de még szegény emberek, szolgasorsuak sem, ha egyszer megismerték Gyulai Pált. A gyermekek pedig rajongtak érte; hiszen senki sem tudott nekik olyan érdekes mesés verseket mondani mint ő, a «Krisztus és a madarak» meg a többi gyönyörű állat-fabula remeklő költője.

Illett rá a régi magyar jelző, melyet általános tiszteletben álló kedves, öreg uraknak szokott a közvélemény adományozni: Gyulai Pál valóban «a nemzet legjobbjai» közé tartozott.

Még sokan emlékeznek Budapesten is a fürge járású, ősz, fényes fekete szemű kis öreg urra, aki mindig sietett, mindig egyazon úton, hol a tudományos Akadémia felől a Sándor-utca felé, hol megint a Sándor-utca felől az Akadémia felé. Mindenki tudta a nevét is; azt is, hogy híres, nevezetes ember. Mindenki tiszteletteljes rokonszenvvel bámult rá, noha ő soha senkit meg nem ismert, mert mindig el volt foglalva gondolataival és nem jól szelelő szivarjával. Nyárelőtől őszutóig Leányfalun lakott. Ott is rendesen egy úton szokott volt sietni nyaralójából a hajóig és vissza, minden nap bizonyos órájában. Ott azonban nem a szivarja, hanem selmeci pipája nem szelelt s hogy azt újra meg újra meggyujthassa, ott bárkivel szóba állt. Nagy kegyelettel ápolják és ünneplik emlékezetét máiglan is a leányfalusiak.

Azt a sokszor felmerülő kérdést, hogy a költő emberi élete méltó-e költészetéhez az írói és költői hitel kisebbítésére vetik fel a költők emberi erkölcseiben kétkedők, nem mindig jogosulatlanúl. Viszont a viharos szenvedelmek éneklésétől tartózkodó költőkkel szemben sokszor felmerül az a kifogás, kivált még életükben, hogy költészetünk nem eléggé megrázó. Gyulai Pál is megélte ezt a kifogást, de mély és igaz örök érzéseket őszintén zengő költészetével túl is élte.

Ő mint költő csak nyert azzal, hogy mint ember is igaz tudott lenni.

KÖLTEMÉNYEK

1846—1864

VIRÁGNAK MONDANÁLAK . . .

Virágnak mondanálak,
A rózsa, liliom,
Mint egy tőnek virági
Virúlnak arcodon.
De a virág nem érez,
Ne légy virág nekem . . .
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem!

Csillagnak mondanálak,
Mely est koránya lett,
Virasztva édes álom
S édesb titok felett.
A csillagfény hideg fény,
Ne légy csillag nekem . . .
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem!

Hajnalnak mondanálak,
Mely hogyha felköszönt,
Ég és föld mosolyogva
Örömkönyűket önt.
A hajnalláng muló láng,
Ne légy hajnal nekem . . .
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem!

Vagy légy virág s virúlj fel,
Itt híved kebelén ,
Légy csillag, fényt sugárzó,
Balsorsom éjjelén ;

S hajnal, mely harmatot hoz,
Örömkönyűt nekem:
Oh légy a nagy világon
Egyetlen mindenem!

1846

AZ ÉJRŐL.

Csodás vagy éj!
Ruhád sötét, de bűbájos lepel,
Nyugalmat, enyhet és gyönyört lehel:
A kunyhóban altatsz könnyet, sohajt,
A gazdagnál költesz tivornya-zajt.
Csodás vagy éj!

Kegyes vagy éj!
Homályodban kiléphet a leány,
S boldog lehet várt ifja hű karán;
Homályodban magát elrejtheti
A nő, ha részeg férje kergeti.
Kegyes vagy éj!

Tréfás vagy éj!
Szép álmot adsz, örömben gazdagot,
Fénypalotát, pénzt és nagy birtokot;
De míg bájol e tündérlátomány,
Szekrényünkben kutat, lop a zsivány.
Tréfás vagy éj!

1846

CSILLAGOS AZ ÉG . . .

Csillagos az ég, szép csillagos,
Rózsafa levele harmatos:
Könnyemtől harmatos levele,
Éretted, éretted hulla le!

Csillagos az ég, szép csillagos,
A szellő fuvalma bánatos:
A szellő fuvalma sóhajom,
Éretted, éretted angyalom!

1846

A SZÉL ÉS A NAP.

Egykor régen szél urfival
Fogadott az öreg nap:
Egy vándor köpenyét melyik
Lophatná le hamarabb.

Jött a szél s magát fölfúván
Zúgott-búgott; mint csak tudta,
A köpenyt úgy húzta, fútta.
Hát a vándor mit csinál?
Elébb ugyan félelmében
Ijedten kap fűhöz-fához,
De a köpenyt majd a vállhoz
Szoritgatja s odébb áll.

Mosolyog a jó öreg nap,
S hő sugárral, fényes-szépen
Megindul a tiszta égen.
Hát a vándor mit csinál?
Lassabban megy, meg is izzad,
A meleget alig állja,
Majd a köpenyt földhöz vágja,
S hogy pihenjen rajt', megáll.

Egykor régen így nyeré meg
Szél urfit az öreg nap:
Többet ésszel, mint erővel,
Igy közel, úgy hamarabb.

1846

ERDŐ ÉS VÁR.

Ki ott az erdőn, oly magán,
Halálseb tátong oldalán,
S már hollók étele?
Az egy vitéz, az egy halott,
Nejének szeretője ott
Orozva döfte le.

Mi vár az ott a bérc fokán,
Mi zaj hangzik ki ablakán,
Ki ott vigad, ki ő?
Násznép vigad éj idején,
És a menyasszony s vőlegény
A gyilkos és a nő.

1846

AMOTT EGY AGG CSERFA

Amott egy agg cserfa zöldűl,
Tetejében vadgalamb űl,
Ott űl, ott űl s oly búsan szól,
Hogy a levél hull az ágról.

Dőre madár, mért e bánat?
Hol tanúltad a nótámat?
Mert a bú, mit szerelem szűl,
Nekem jutott csak egyedűl.

1847

ERDÉLY.

Vadregényes fenyvesek homálya,
Sziklabércek, felhők közelében!
Üdvözöllek, mint anyát a gyermek,
Hű szerelmem forró érzetében.

Szebb talán a rónaság vidéke,
Délibábos pusztáknak lapálya,
S vonzó, enyhe, édes mosolyával
Vidám halmok, völgysikok hazája.

Mind hiába . . . köztetek születtem,
Csermelyzúgás, bérci vad virágok!
Szívem egy, és szívem egy szerelme
Csak egyért, csak értetök sóvárog.

Mily dicső e bércek közt az élet!
Föld fiához közelebb az Isten,
S messze mindaz, min a nagy világ csüng,
Sápadozva, mint rab a bilincsen.

Forróbb itt a szülőföld szerelme,
Szabadabb a szivnek dobbanása,
A gyönyörrel félelem határos,
S nagyszerűbb a lélek gondolása.

Im az ég és tiszta levegője,
Im az erdők tengerének árja,
Mely örök zöld s mint a büszke lélek
Fellegekben úszik koronája.

Hótetőknek távol csillogása
Rá fénylik az erdők éjjelére,
Szineikből gyönge szivárványt sző,
Hajnal, alkony a táj kék egére.

Oh minő kép! smaragd halmok, völgyek
Koszorúja, mint egy tündér álom ;
Kékes ködben elzavart falucskák,
S dűlt tornyával egy-egy mohos várrom.

Bérc-oldalban nyájak legelésznek,
Csermelyek kigyódznak a határon,
És fészekként könnyű malmok függnek
Zuhatagot síró vén sziklákon.

Itt kél a nap, itt nyugszik le később,
Itt néz a sas büszkén a szemébe,
Itt ereszti meg szárnyvitorláját,
Hogy elsápad a kelő hold képe.

Itt zendíti az erdők tündére
Fuvoláját sokszor csöndes éjjel,
Kérve a hold édes mosolygását,
Bús dalával, harmatos szemével.

Szánja a hold, föllebbenti fátylát,
Ajakára nyájas mosolyt vészen,
És szerelme fényes tengerárját
Elönti az erdő-messzeségen.

Néz a pásztor, s bámulja világát,
Hosszu horgas botjára hajolván,
S elmereng a távolban morajló
Fürészmalom s vizesés siralmán.

A hold fényén, éji pompájában,
Im a vidék még egyszer kitárul,
Árnyak nyulnak, himbálnak a légben
A virasztó hegytetők ormárul.

Álmos erdők mélán álmodozva
Felsuttognak, lágy morajt lehelnek ;
Meg-megharsan távolból egy kürtszó,
És reá száz visszhangok felelnek.

Majd a csendben a szomszédfalvakból
Az ebeknek csaholása hallik,
S nyikorgása borviz-szekereknek
A kanyargó úton megnyilallik.

Őrházaknál hamvadó tűz pislog,
Egy-egy székely vészi útját arra,
Hosszu puska mellett énekelve
Bús-nótádat, gyászos Mádéfalva!

De ki tudna mindent elbeszélni
Rólatok, ti kedves völgyek, bércek?
Még is mért, hogy gyakran elborúlok,
És szemeinben forró könnyet érzek.

A várromok, az ősök sirhalma,
Kérdik tőlem : hol Attilla népe?
Él-e még a székely s hol van Erdély
Szabadsága, neve dicsősége?

E kérdés csal könnyeket szemembe,
Siratom én elhunyt szabadságod
S híred, melyet fényessé nem tészen
Nap- s holdfényben tündér csillogásod.

De mért sirjak? Amott a sziklákon
Felrepülni sascsoportot látok . . .
Hah e bérc a sasoknak tanyája,
S itt születnek mennydörgő villámok.

Tán e népnek majdan a sasokkal
A magasba szárnyal gondolatja,
S a szabadság viharos érzése
Hideg keblét még egyszer áthatja.

S újra látjuk szárnya szabadjában
Napsugárhoz merész repülését,
És meghalljuk hosszu ébredése
Villámokkal terhes mennydörgését.

1847

ESTVE.

Enyhe szellő suttog halkal,
Már homálylik az esthajnal.
Estcsillag félénk sugára
Mosolyog le a világra.

Majd föltetszik a telő hold,
Fényes lesz az egész mennybolt.
Elnyugodt a föld lármája
És a menny hármoniája
Megzendűl, a lélek hallja,
Meg nem szűnik hallani,
S lassan, lágyan elringatják
Édes álom karjai.

1847

EGY TAVASZI NAP.

I.

Bolygunk a mezőkön,
Virágot szedünk,
Rezgő lombok árnyán
Meg-megpihenünk.

Oh ily zöld az erdő,
Oh ily kék az ég,
Ily piros a rózsa
Nem volt soha még!

II.

Virágeső hull a fáról,
Szerelem hulló virága . . .
Mért búsúlnánk érte, kedves?
Rakva azért minden ága.

Könnyű-vígan, tarka-barkán
Pillangók szállnak körűlünk.
Ki tudhatja, ki mondhatja:
Pillangó-e vagy jó kedvünk?

Kakuk szól az erdő mélyén,
Meddig élünk, kérdezgetjük;

Istenem! csak addig éljünk,
Míg egymást hiven szeretjük.

III.

Mint holdfény a kék Szamos vizében,
Fürdik lelkem sötétkék szemedben,
S mint e lomb, mely virágokhoz hajlik,
Omló fürtöm homlokodra lebben.

Mint körűlünk a nyugvó vidéket,
Éj és ábránd szeliden környékez.
És szivünk, mint a madárka fészkén,
Társa mellett, boldogan fölérez.

1847

MÁJUSBAN.

Az Isten ád tavaszt és ifjuságot,
Szívnek szerelmet és lombnak virágot:
Oh szép tavasz, szép ifjuság!
Hadd reszkessen sziv és lomb örömében,
Hadd nyiljék rajtok szerelem, virág!

Hajnalsugár száll szívhez és virághoz
És aranyport és arany álmokat hoz,
Mosolygva nyílnak kelyheik,
A föld tavasszát, éltök ifjuságát
Egy hő sohajban s könnyben érezik.

Szelíd holdfény enyhít borongó éjet
És édes dallal édesebb csók ébred
Szellők vágyó fuvalmiban;
Elaludt rég, mi fáj, zajong és fáraszt,
Csak a szerelem éber boldogan.

Ne gúnyolódj', hogy a virág elhervad,
A szív érez csalódást és fájdalmat,

Bús száraz ág lesz mindenik,
S csak gyászos hollók serge száll reájok,
És vad szélvészek vivják, tördelik.

Csak mondhassák: virágoztam, szerettem,
Hajnal- és holdfény ragyogott felettem,
Enyhűltem csókon, harmaton,
S hulló levél közt, szélvészek zajában,
Tavasz szép napja, rólad álmodom.

1848

A TÁVOZÓ.

Vándor felhők jőnek-mennek,
Ismerősi a bérceknek;
Megyek a menőkkel,
Kik jőnek, irigylem,
Bércek, édes ismerősim,
Nem lehet pihennem!

Virág nyilik a völgyben már,
Rajta méh és pillangó jár:
Remények virági,
Édes ajku méhem,
Kedvem játszi pillangói,
Eljöttök-e vélem?

Erdő felett vadgalamb száll,
Megállok egy vén tölgyfánál,
Lenyuló ágai
Vissza-visszavonnak,
Messze kisér búcsuhangja
Búgó vadgalambnak.

Az országút hegyen visz fel,
Lassan lépek, fáradnom kell;
Megfordulok gyakran,

Jól esik megállnom :
Hajh de már a toronynak is
Csak tetejét látom.

Zöld vetések, szőllős kertek
Alább-alább ereszkednek.
Tűnni kezd a vidék,
Oda van már minden . . .
Csak a vándorbot maradt meg,
Csak egy könny szememben!

1848

HAZÁM.

Sokszor valál már életedben
Veszendő, oh szegény hazám!
Tatár, török és német gyilkolt
S haldoklál fényes rabigán :
Mi lesz majd sorsod a jövőben?
Ki tudja azt, sötét titok ;
De most, de most, ha rád tekintek,
Csak sírok és csak sirhatok.

Nem gyáva bú e könnyek anyja,
Haragom sirja azokat ;
Beszélünk hangos, büszke szóval,
S hazánk még csak névben szabad.
Nem csüggedés e könnyek anyja,
Rajtok tettek villáma ég ;
Versengünk puszta semmiségen,
S fölöttünk mind borúsb az ég.

Hah mennyi gúny! győzelmi hymnus
Harsog körűlbe mindenütt,
S a vértől megszentelt mezőkre
Szabadság fényes napja süt.

Nekünk e hang tán síri dal lesz,
S a szent sugár tán búcsufény,
Véres felhőben elhunyó nap,
Halottak gyászos mezején.

Inkább halál, mint gyáva élet,
Igen, vesszünk, ha veszni kell,
De küzdjünk, míg csak egy magyar lesz
És vérezzünk dicsően el.
Lesz legalább a történetben
Rólunk egy nagy emlékezet:
Egy büszke nép élt meggyalázva,
De dicsőn halt, mint született.

1848

HADNAGY URAM.

«Hadnagy uram, hadnagy uram!»
««Mi bajod van, édes fiam?»»
«Piros vér foly a mentére.»
««Ne bánd, csak az orrom vére.»»

Hadnagy uram, hadnagy uram!
El ne essék itt az útban.»
««Bele botlám egy nagy kőbe;
Szegezz szuronyt s csak előre!»»

Megy a honvéd, áll a hadnagy,
Mély sebében összeroskad.
«Hadnagy uram, hadnagy uram!»
««Csak előre, édes fiam!»»

1849

A SZÉKELYEK.

Vitéz s furcsa nép valának
Régentén a székelyek,
Most is furcsák és vitézek,
Isten őket áldja meg.

Nem magas a székely ember,
Inkább kardja jó darab,
De kezétől hull az ellen,
Bár két fővel magasabb.

Hegyi nép a székely ember,
S még szegény is e felett,
Ágyuja nincs, no de se baj,
Hoz a labanc eleget.

Nyugtalan a székely ember,
Hosszu harctól nem remél.
«Hadd vágjon le kiki százat,
Aztán haza!» — így beszél.

Meg nem áll a székely ember
Ágyu s puskacső előtt,
Inkább beront, mert az ellen
Jobb ha meghal, mintha lőtt.

Nem tréfál a székely ember,
Tréfáljon bár a vezér.
«Vezess — szól — de megkólintunk,
Ha csatánk rossz véget ér!»

Ritkán víg a székely ember,
De ha víg, akkor bolond,
Muszka sisakból iszik bort,
S kenyérért Szebenbe ront.

Vitéz s furcsa nép valának
Régentén a székelyek,
Most is furcsák és vitézek
Isten őket áldja meg!

1849

VILÁGOSNÁL.

Világosnál, Világosnál
Huszárok könnyeznek,
Sirva sirnak veszedelmén
A magyar nemzetnek.
A sohajtás zajszelében
Hajlik meg a zászló,
Szegény gyalog gazdájára
Búsan nyerit a ló.

Csak egy régi, vén huszár űl
Mozdulatlan, némán,
Mély bánattal, mély sebekkel
Napsütötte arcán.
Csak egy régi, vén huszárnak
Zászlója lobog még,
Mintha várna csatajelre
És vért szomjuhoznék.

Hejh vén huszár, hejh vén huszár,
Szállj le, szállj le immár!
Nem rohamra harsog a kürt,
Nem a győzelem vár.
Tépd el, tépd el lobogódat,
Nincs már Magyarország!
Őseinknek szent sirhalmát
Kozákok tiporják.

Hall és lát és föltekint majd
Kétségbeesetten,
Mintha nézné, tudakozná :
Van-e Isten mennyben?
Hall és lát és búsultában
Pisztolyát ragadja,
Mintha sors és világ ellen
Csatázni akarna.

«Magyar vagyok, rabbilincset
Nem visel magyar kéz,
Huszár vagyok, zászlajával
A huszár együtt vész.
Foszlányai ezt a sebet
Legjobban takarják . . .
Isten hozzád, édes hazám,
Szegény Magyarország!»

Dörren a cső, piros vér foly,
Meghajlik a zászló,
És haldokló gazdájára
Búsan nyerit a ló.
Honja sirján ott feküszik
Mozdulatlan, némán,
Mély bánattal, mély sebekkel
Kebelén és arcán.

1849

OKTÓBERBEN.

Merre tűntél, hova lettél
Völgyek, halmok friss virága?
Mért halványulsz, miért hervadsz
Erdők, berkek még zöld ága?
Sirján, kik elestek
A véres csatákon,
Halott-koszorúnak
Hullatám virágom'
S míg egy új tavasznak
Piros fénye támad,
Halovány szinemmel
Gyászolom hazámat.

Fényes hajnal, vidám hajnal,
Régi arcod, fényed hol van?
Tiszta kék ég mért jelensz meg
Oly korán már gyászfátyolban?

Fényünk villogásán
Halt el kardotoknak,
Szemeink a könnytől
Nem mosolyoghatnak
Szégyen és gyalázat
Ég lelkünk haragján,
Megtagadva tőlünk
Bosszuálló villám.

Lanyha szellő, játszi szellő
Merre röpkedsz szárnyaiddal?
Hova lettek kisérőid :
Enyhe harmat és madárdal?
A harmat könnyé lett,
A dal hattyuének,
Társim vér, sohajtás
És átok levének.
És viharrá nővén
Járom a világot,
Szálljon a zsarnokra
Vér, sohajtás, átok!

1849

MAGYAR KÖLTŐK.

Szegény, szegény magyar költők,
Hol vagytok, hol zeng dalotok?
Mint az elzüllött csalogány
Tavasz szép napjai után,
Úgy elnémúltatok.

Széttört a lant, eltört a kard,
Mély sebben vérzik a kebel ;
És messzi föld vidékiről,
És közel börtön mélyiről.
A hang nem hallik el.

Ejts könnyet, oh nép, hogyha tudsz,
Ha adhat még a fájdalom,
S mig lelked a múltakba hal,
Zendüljön meg a régi dal,
Mint visszhang, ajkadon.

Ki meghalt, jobban nyughatik,
A rab egy percre felvidúl,
S a bujdosó megérti majd:
Bár honja rablánc közt sohajt,
De él még s nem fajúl.

1849

PÁL GAZDA.

«Pál gazda, hejh Pál gazda, mit búsul kend?»
««Ne kérdezze, jobb volna már oda lent.»»
«Ej hiszen most minden éled, tavasz jő!»
««Tudom, tudom . . . fiam sírján virág nő.»»

«Pál gazda, hejh Pál gazda, mit suttog kend?»
««Nincs is talán, nincs már Isten oda fent!»»
«Ej dehogy nincs, nézze mily szép zöld a fa.»
««Mikor száradt, öcsém volt rá akasztva.»»

«Nyugodjanak! örvendjen, kit baj nem ért,
Aztán még is szép halni a hazáért.»
««Nem is azért vérzik szivem bujába' . . .
Hejh hiába haltak meg, hejh hiába.»»

1850

MIDŐN ELINDULT.

Oly rövid volt ez az óra,
Oly hosszu e pillanat!
Fehér kendőd sem látom már,
Hogy hallhatnám szavadat?

Visz a szél s hullám hajója,
S itt hagy engem oly magán . . .
Csak most érzem, hogy szeretlek,
Hogy szeretlek igazán.

Illatot hoz fürteidről
A szelek fuvalma még,
A hullámok tűkörében
Napszemed visszfénye ég.
Oh ha zúgó szél lehetnék,
Átölelne két karom,
Elvinnélek messze, messze,
Híven, büszkén, szabadon.

Hosszan nézek el utánad,
S mint örvény a viz alatt,
Meg-megkapja és sodorja
Lelkemet egy gondolat:
Tán utolszor láttalak most,
Vagy ha látlak ezután . . .
Csak most érzem, hogy szeretlek,
Hogy szeretlek igazán.

Tűnő hajód vitorláján
A hajnal sugára ég,
Síkján a futó folyamnak
Ott egy fekete pont még.
Oh ha napsugár lehetnék,
Kísérhetne mosolyom . . .
Elkisérne messze, messze,
Híven, büszkén, szabadon.

1850

TAVASZÉJ.

Szeretek kinn a szabadba' járni,
Tavaszéjben, egyes-egyedül.
Mint a balzsam, a lég olyan enyhe,

Elbolyongok messze a ligetbe'
És mélázva lelkem elmerűl.

Hold a tájra mintha fátyolt szőne,
Melyet néha meglebbent a szél;
A nyugvó természet föl-fölérez
Hű anyaként kedves gyermekéhez,
S álmodozva édes szót beszél.

Ing a lomb s egy-egy virágot hullat,
Virágodat, múló ifjuság!
Búsan zeng a bokrok csalogánya,
Fáj talán, hogy holnap nem találja:
Ha egyik hull, nyílik más virág.

Fénybogárkák ragyognak a fűben,
Csillag fenn és csillag ide lenn;
Sötét az éj, sötétebb a bánat,
Csillag fénye csak sötétbe' támad.
Oh ragyogj hát szivben és egen!

Tó és csermely ébren álmodoznak,
Kebelökre ifju lomb hajol;
Tó hulláma fájva összerendűl,
Míg a csermely víg-csevegve zendűl,
Bú- s örömhang lágyan összefoly.

Illatot hord a völgyek fuvalma,
Egyik virág másiknak izen.
Mint eseng, mint vágy e hő lehellet,
Mint susog a nyíló kelyhek mellett
Hívó hangod, édes szerelem!

Mint emlék a boldogabb időkből,
Bércek ormán pásztortűz lobog,
Most magasan csillagokkal játszik,
Majd lehull és elalunni látszik,
Csak lobogj, míg hajnal jőni fog.

Mily csendesség, mégis mennyi hang szól,
Mily homály és mégis mennyi fény!
Fényhomályból mennyi kép kifejlik,
A hangokban mennyi titok rejlik,
S mint szövődik bűvös sejtemény!

És a sziv úgy önmagába sűlyed,
Nyugszik benne minden szenvedély;
Szelid álmok bölcsőjén ringatva,
Csak egy enyhe mély érzés virasztja,
Jobb és hőbb és hisz, szeret, remél.

1850

NE HOZD A BORT!

Ne hozd a bort, nem ihatnám!
Miért innám? Nem iszom.
Könnyemtől méreg lehetne,
És a méreg megölhetne,
De nem ölné bánatom'.

Hol vagytok, vidám barátok?
Ami mult, vissza nem tér.
Ittunk egyért, ittunk másért,
De legtöbbet a hazáért,
H'jába folyt a bor, a vér.

Ide mégis, iszom egyet,
Meg se' mondom, hogy miért.
Tudja azt az én Istenem,
Aki magyar, iszik velem,
Hosszan iszik és megért!

1850

BETEG-ÁGYON.

I.

Ha, mint ellebbentett fátyol
Az életnek nagy titkáról,
Reszketőn és haloványon,
Rám borúl az örök álom:
Ne tegyetek koporsóba,
A mezőre vigyetek!
Kisérjen a kelő hajnal
S könnyü bárány-fellegek;
Hulló viráglevelekkel
Szálló illat takarjon el;
Elhunyó nap búcsúcsókján,
Csillagos ég boruljon rám;
S mint holdsugár, mely a hársfák
Nyiló lombjain pihen,
A csalogány lágy dalánál
Álmodozzam szeliden!

II.

Még se, még se,
Le a földbe!
Ott az elzárt völgy ölében
Ássatok sírt majdan nékem,
Hogy ne tudjon a világ,
Hogy ne halljak semmi hangot,
Melyet bú, öröm sohajtott:
Nyugtasson a síri ágy!
Csak a hű, a szeretett lyány
Látogasson, jöjjön hozzám,
Csak szelid szemének könnye
Hasson fennről siromba le;
Majd fölérez, majd megmozdúl
Szívem hamvadó pora,
Majd kinő, majd felvirágzik
Siromon az ibolya

S fog beszélni álmaimról,
Szerelmemről, bánatomról,
Mint ha ajkam dalt susog.
A lyány sir, szíve dobog,
Sohajtás kel ajakán,
De megenyhül s otthonában
Gyakran elméláz magában
És hiven gondol reám.

III.

Mit beszélek, mit beszélek?
Zúgó erdők, magas bércek,
Édes szülőföldem!
Hadd nyugodjam erdők árnyán,
Hadd nyugodjam magas bércen!
Hol sas ébred, napsugár kel,
Felhő jár és villám gyúl fel;
Hol bokor, lehajló erdő,
Mintegy zöld Isis-fátyolt sző,
Mely alatt titkok pihennek,
Oltárán a természetnek;
Hol az ég is felindúlva
Olykor a földig borúl,
S bűnös ember gőgös hangját
Mennydörgés kiáltja túl
S míg a völgyeken sohajt a gyáva bú,
Fenn a szabadság levegője fú.
Ott feküdjem én,
A bérc tetején,
Örökzöld fenyülombok alatt,
Ott zugja, dörögje a vihar haragomat
A haza romja felett siró dalomat!

1850

HÁROM ÉJ.

I.

«Nem hallod-e, hogy' sohajt
A szél a falevelen?»
««Csak hangodat hallom én,
Oh kedvesem, édesem!»»

«Nem látsz-e egy csillagot
Hullani ott a habon?»
««Csak szemedet látom én,
Oh ragyogó csillagom!»»

«Nem érzesz-e valamit,
Mi fáj, nem tudni miért?»
««Csak szerelmet érzek én,
Szerelmet szerelmedért!»»

II.

Hajnalban elvált az ifju,
Másnap este ujra jött.
Mi lehetne gát a földön
Két szerelmes szív között?

Hajh de most a szél sohajja
Szélvész lőn a habokon,
És a csillag villám fénye,
És a sejtés fájdalom.

Hullámzajban, villámfénynél
Küzd az ifju csónakán ;
Mécsvilágnál, vidám dallal
Vár reá a hű leány.

Halld csak kinn a haldoklónak
Végső hangját : kedvesem!
Halld csak, benn még suttog a dal
Édes ríme : szerelem.

III.

Parton mereng a leány,
Várja, bár tudja halott,
Kedvesét várja hiven,
Oh szegény tébolyodott!

Oly nyugtalan, úgy sohajt
A szél a falevelen . . .
A lyány remeg és susog :
«Oh kedvesem, édesem!»

Fenn úgy ragyog egy csillag,
Majd hull s elvész a habon :
Fut, sir, felsí a leány :
«Oh ragyogó csillagom!»

Hullám s hold csalogatja.
«Hű szive hív, szava kér.»
Mi hallik, mi úszik ott?
«Szerelmed szerelmedért.»

1850

SÓHAJ.

Szállj dalom, oh siralom sohajja,
És sírd el legszentebb könnyedet!
Emberi kény embert eltiporhat,
De ki az, ki szívet láncra vet?

Szállj kunyhóba és szállj palotába
És ápold a honfi bánatát :
Légy sugár, légy harmat, mely virágnak
Késő őszig éltet, enyhet ád.

A bánatnak is vagyon virága
S néha öröm-magvakat terem :
Hogy magadhoz méltókép örűlhess,
Érezd búdat, érezd, nemzetem!

1850

EMLÉK.

Vissza-visszagondolok rád
Sokszor, bűnös angyalom!
S lelkemen, mint tó hulláma,
Ha vihar jő éjtszakára,
Megmozdúl a fájdalom.

Gyermekhittel, ifju szívvel
Szerettelek tégedet;
Annyi vággyal, félelemmel,
Annyi búval, szerelemmel
A szív csak egyszer szeret.

Fényes vigalmak zajába
Temetéd el álmaim',
S büszke öröm érzésében
Tapodtál nyíló reményem
Széttépett virágain.

Egyedűl, egyedűl vagyok,
Kivel legyek boldog már?
Szívem vén új csalódásra,
S eltemetett ifjusága
Szebb jövendőt sírba zár.

Vajha még könnyezni tudnék,
Megsiratva tégedet,
S csak egy percig emlékednél
Érezhetném, hogy szerettél,
S megáldhatnám nevedet!

1850

EMLÉKSZEL-E . . .

Emlékszel-e a pillanatra,
Jut-e eszedbe néha még?
A földön virágok tavassza,
Fölötte fényes, tiszta ég.

Az elhunyó nap végsugára
Reszket a csöndes tóvizen ;
Körűlünk ingó lombok árnya,
Szivünkben első szerelem.

Nyíló kelyhen pillangó alszik,
Elnyúgodt fészkén a madár,
Csak vízesés morajja hallszik
S a szellő, mely suttogva jár.
Bólingat már az álmos erdő,
A bércen estcsillag ragyog,
A völgy oly illatot lehellő,
Szívünk oly hő vágyban dobog.

Azóta több tavasz virága
Virúlt a völgyben s hervadott,
De hosszu ősz a szív világa,
Felhők takarják a napot ;
S ha olykor az est csillagában
Fölreszket az emlékezet,
Csak azt jelenti, hogy már éj van
A félig meghalt föld felett.

El-eljárok a tó partjához
Az őszi csöndes alkonyon,
S melyet már semmi vissza nem hoz,
Szűm ifjuságát siratom ;
S irígylem a pillangó sorsát,
Mely ha átéli a tavaszt,
Hulló virág takarja sírját,
S fölötte szerelem viraszt.

Bolygó felhők a hamvas égen,
Bágyadt fény, dérütött virány,
Száraz lombok sohajtó szélben,
Borongó köd a bérc fokán :
Úgy illenek hozzám e képek,
Mintegy lelkem darabjai ;
Nézek reájok, hosszan nézek
S úgy el tudok borongani.

1850

SZÜRETI LAKOMÁN.

Hegyen a köd fehér-kéken
Napsugár csókjába vész,
Diófán, a hegy tövében,
Víg madárka fütyörész.
Csak visszhang a víg madárdal,
Nincs virág, a lomb lehull ;
De bár minden hervad, elhal,
Szüret zajlik, kedv virul.

Vajha őszén napjainknak,
Midőn talló, száraz ág,
Mit legtöbbször hátra hagynak,
Szerelem és ifjuság :
Hangzanék egy-egy víg ének,
Sütne nyájas napsugár,
S termésén a kedv tövének
Megcsendűlne a pohár!

1850

HONVÁGY.

Mi vonja a fecskét keletre,
Túl bérceken, tenger fölött?
Mit elhagyott volt, régi fészke,
És az emlék, mely véle jött.
Mi bántja ész'kon a virágot,
Mely déli tájt virulva nő?
A föld, mit hóval fedve lát ott,
S amit beszív, a levegő.
Mi az ott a távol ködébe',
Oh mi az ott kelet felé?
A hervadó virág búm képe,
S a szálló fecske vágyamé.

1851

ÚTI EMLÉK.

Elindulánk, bizony már ideje,
Oly fárasztó a búcsu pillanatja ;
Mellettem űl egy ifju szép leány,
Nem úri hölgy s nincs véle édes anyja ;
A városon parasztleánynak híjják,
Mint engemet faluhelyt úrfinak.
Az ostor pattog és mint menyegzőre
Szilaj-vigan vágtatnak a lovak.

«Szép útunk lesz, — így szólék nyájasan —
Tavaszi est, a nap im lemenőben.»
A lyány nem szól, de úgy sír, úgy zokog,
S el-elfordul szegény, szégyenli tőlem.
Immár a végső ház előtt megyünk el,
A jegenyék bucsúra inganak.
Az ostor pattog és mint menyegzőre
Szilaj-vigan vágtatnak a lovak.

««Oh ifju úr, engem megöl a bú.»»
«Ej, ej milyen bohó vagy, szép babácskám!
««A faluban egy jó legény szeret,
Oh Istenem, ha még egyszer láthatnám!»»
És újra sír és vissza-visszanéz még,
A falunak már tornyát látni csak.
Az ostor pattog és mint menyegzőre
Szilaj-vigan vágtatnak a lovak.

«Ne sirj babám, hisz majdan visszajősz,
S ő várni fog rád, híven emlékezvén.»
««Oh ifju úr!»» . . . «Oh szép menyasszonyom,
Hogy' táncolunk a hű pár menyegzőjén.»
Egyet sohajtott, kétszer elpirúla ;
Zöld erdőben galambok szállanak.
Az ostor pattog és mint menyegzőre
Szilaj-vigan vágtatnak a lovak.

Vállamra hajtja fáradtan fejét,
Vigasztalom, mintha testvére volnék ;
Elszenderűl, hullámzik kebele,
S arcán reményben játszó édes emlék.
A nyugvó nap, mint búcsuzó szerelmes
Csókokat hint a völgy viráginak.
Az ostor pattog és mint menyegzőre
Szilaj-vigan vágtatnak a lovak.

Ott virrasztok és úgy irígyelem,
Kiről a lyányka álmodik ölemben.
Hajh hol a sziv, mely érettem dobog?
Itt nem sirattak, ott nem várnak engem.
És kél a hold törődött felhők alján,
Elbúsitnak e méla súgarak.
Az ostor pattog és mint menyegzőre
Szilaj-vigan vágtatnak a lovak.

1851

ERDÉLY HATÁRÁN.

Elzavart falucskák
Kéklő hegyek alján,
Madárfütty az erdőn,
Vizomlás a sziklán!

Érzem levegődet,
Megállok a bércen,
Erdély, szegény Erdély,
Édes szülőföldem!

S leborulok sirva,
Mint a vándor gyermek,
Ki édes anyjának
Sirhalmán pihen meg.

1851

SZÜLŐFÖLDEMEN.

Bércek, erdők szomorú hazája,
Mi von hozzád, mi von engemet?
Könnybe lábad a szemem pillája
S ajkamon sohaj a felelet.
Fájdalom von engemet te hozzád,
Legerősebb a láncok között ;
Hadd csókoljam halovány szép orcád ,
Hadd érezzek búban örömöt.

Itt születtem, bérceid növeltek,
Erdő és víz-zúgás ringatott,
Jó kedvemnek visszhangid feleltek,
Termő földed kenyeret adott.
A te völgyed, a Szamos vidéke,
Virág nyílott egykor ott nekem,
Tükrén játszik multam szép emléke,
Zúgásában sír a szerelem.

Szent földedben nyúgosznak szüleim
S érted halva annyi hű barát ;
Fájdalmadba temetvék reményim,
Aminőket sorsunk egyszer ád.
Fájdalmadban az enyémet érzem,
Egyben kettőt, nincs számunkra ír,
Bérceidet sirhalmoknak nézem,
Melyik is nem köztök egy-egy sír?

Mégis szép vagy, ennyi változásban,
A természet hozzád hű maradt,
Rajtad most is annyi régi báj van,
Mennyi új seb bájaid alatt.
A tavasz rád ezer koszorút fűz,
Bérceidet kék ég öleli,
Zúg a fenyves, a patak folyót űz,
S tájaid mosolyját rengeti.

Szép vagy, Erdély, szép és szerencsétlen,
Koporsóban mosolygó halott,
S én szeretlek hőbben és hivebben,
Mint valaha szívem tudhatott.
Újabb bájad lett talán a bánat,
Avagy érzőbb most az én szivem?
Mert a búból néha szentség támad
S tisztul a sziv szenvedésiben.

Mit tudom? Elég ha érzem itt bent,
Van valamim, nem vagyok szegény,
Bár tebenned elvesztettem mindent,
Szent fájdalmad örökre enyém,
S jobb napodban, mely hű visszhangod volt,
Hogy sirasson, megmaradt dalom:
Minden, minden elveszett és megholt, —
El nem veszhet, él a fájdalom!

1851

GYERMEKKORI BARÁTNŐMHÖZ.

Gyermek valál, még gyermek voltam én is,
Most hajadon vagy, komoly ifju én,
Úgy nézzük egymást, mint két ismeretlen,
Bár hű az emlék mindkettőnk szivén,
A gyermekkor virágporát, derűjét
Idő és élet elrabolta rég;
Akkor csak sirni, mosolyogni tudtunk
És nem tanúltunk hajh! szenvedni még.

Ha évek múlva majdan újra látlak,
Te nő leszesz már s fáradt férfi én,
Tán egymást újra meg nem ismerhetjük,
Bár hű az emlék mindkettőnk szivén.
Az ifjuság verőfényét, viharját
Idő és élet elrabolta rég;
Ha mondhatnók: szenvedni megtanultunk,
De tudunk sirni, mosolyogni még.

1851

OTTHON.

Járok alá s fel az utcán,
Itt-ott alig ismernek rám,
Csak úgy bámul, ki megismer . . .
Hogy' megváltozik az ember!

Áll az ajtó, áll az ablak,
De benn idegenek laknak,
Avagy ház és udvar puszta,
Tudja Isten, hol a gazda!

Nem jó helyen járok talán?
Milyen nagy lett ez a kis lyány ;
Irul-pirul s nem ölel meg,
Nem is csoda, már nem gyermek.

A hegedű a korcsmából
Ki-kiszól, de az is gyászol,
Ezelőtt még, — hejh azóta
Szomorúbb a magyar nóta!

Én Istenem, mit vétettem,
Hogy itthon idegen lettem?
Tovább megyek, meg-megállok,
Mindent másképen találok.

Csak a harang beszél hozzám,
Szomorúan, régi hangján,
Megújul, fáj minden emlék,
Mintha temetésre mennék.

1851

EMLÉKKÖNYVBE.

Több éve már, hogy nálam van e lap,
Több éve áll ott pusztán és fehéren,
Csak olykor hullott egy-két könyü rá,
Oh titkos érzés, hő vágy, szűz szemérem!

Világba' járván, most bátrabb vagyok,
Elmondhatnám, hogy híven emlékszem rád,
Elmondhatnám, mit szenvedett szivem,
S mit híven őrzök, szenvedésim titkát.

Emlék köztünk ne puszta szó legyen,
Ha nem lehet oh bár egy boldog óra.
Támadjatok föl régi könnyeim,
Egy percre még, emlékül, búcsuzóra.

1851

ESKÜVŐ ELŐTT.

Kertjében nászkoszorúnak
Virágot szed a leány,
Mellette egy ifjú áll meg,
Szomorú és halovány.
Indul a lyány s nem mozdúlhat
És az ifju nézi hosszan;
Mennyi kéj és mennyi bánat
Férhet meg egy pillanatban!

«Szedj virágot és fáradj el
És pihenj meg keblemen,
És ne szólj, ne, hadd beszéljen
Szó nélkül a szerelem.
Emlékszel-e? Én e percnek
Édes kéjét ujra élem,
Mint dajka siró gyermekkel,
Boldog emlék játszik vélem.

Volt és elmult, bár feledni
Tudnám, mint te esküdet,
Oh de feldúlt ifjuságom'
Hogy feledjem? Nem lehet.
E koszorú ott kezedben
Reményeim sirján nőtt fel,
Mely fölött szerelmem virraszt,
A csalódás keresztjével.»

A lyány hallgat, nem tekint föl,
Mint liliom halványul,
A nászkoszorú virága
Megreszket és alá hull.
És az ifju nézi hosszan,
Mintha szíve fájdalmára
Még egy szót, még egy pillantást
Birni vágynék utóljára.

«Ne kivánd, hogy megáldjalak,
Nem hallgatja meg az ég;
Átkozni nem átkozhatlak,
Fáj a gondolat is még.
Lelkem átok és áldás közt, —
Mint viharban a tört sajka,
Csak a hullám és szélvész zúg,
Néma a haldokló ajka,

Majd ha fájni fog az élet,
Kincs és fény nem boldogít,
És szived, kit meg nem csalhatsz,
Visszakéri jogait:
Eljövök, hogy megbocsássak,
Vajha ez meggyógyithatna!
De aki eladta szivét,
Nem virad több boldog napra.»

1851

MI HALLIK AZ ERDŐN.

Az erdőben örök hang szól
Mély és titkos fájdalomról.
Tudod-e, hogy korán reggel
Olyan búsan mi sohajt fel?
Sejted-e a lombok nyelvét,
Bujdosó szellők szerelmét?
Érted-e a víz siralmát,
Szikla keblén megtört habját?

Hallod-e a búgó hangot,
Bújában a vadgalambot?
Nem vetted-e néha észre,
Hogy a lég mint beszél félre?
Mélán suttog, vigan füttyent,
Mormol, felsí, búsul, örvend,
Most panaszol, majd vigasztal,
Itt vad átok, ott édes dal.
És e csengő-bongó hangok,
Mint, ha tűz van, a harangok,
Egymás ellen búval telnek,
Összevesznek, feleselnek,
Míg haraggal jő a szélvész,
Zúg az erdő s minden elvész.

Tudod-e, ha az éj csendes,
Nem hallik a legkisebb nesz,
Minden alszik, hallgat mélyen,
Mi nem alszik, mi van ébren?
Mi az mégis, mi megszólal,
Lassu-mélyen, fájdalommal?
Nem beszél és még se' hallgat,
Nyugszik s nem talál nyugalmat;
Mintha siratná, mit vesztett,
Mégis ujra vágyba' reszket;
Mintha majd a hold sugára
Szelid álmot küldne rája
S amint lágy szellő ringatja,
Alunnék egy pillanatra,
És beszélné álma közben,
Ami eddig rejtve volt benn,
Mint a szellő, bűvös hangon,
Mely igéz, fáj, üldöz és von,
Melyben együtt zendűl, érez,
Ami kínos, ami édes,
S mely amint erősben árad,
Sír a kéj, mosolyg a bánat,
Melyre szó és eszme nincsen,
Csak egy érzés benn a szívben — —

Most felhangzott, újra elhalt,
Hallod-e a csalogánydalt!?
1851

ÉJI SÉTA.

Nem alhatom. Ki is alhatik
Ily világos nyári éjtszakán?
Indulok mint gazdátlan ladik,
Isten tudja, csillagok után.

Oh mi szép e hallgató liget,
Fűben, fában, légben szerelem!
Ha édes hang súgná nevemet,
Ha egy szép lyány ülne itt velem!

Fent viraszt a kopasz hegytető,
Kis falucska alszik ott alant.
Mért nem vár ott reám egy ifju nő,
Mért nem csábít veszély és kaland?

És bolyongok Tolnán-Baranyán,
Elfáradok mondhatatlanul;
Gúnyosan néz fent a hold reám
S úgy kacag, hogy csillag-könnye hull.
1851

A BUJDOSÓ.

«Szelek szárnyán járó,
Édes lovam Ráró!
Előtted van az út,
Ne várd a sarkantyút,
Csak előre, sebesebben,
S a világból vigy ki engem!

««Ej ej, édes gazdám,
Ne haragudjál rám!
Azért megyek lassan,
Hogy itt megnyughassam,
Az út mellett, a csárdánál,
Hátha inni befordulnál!»»

Nem felel a vitéz,
Mindig csak hátra néz,
Törülgeti képét,
Veritékét, vérét:
«Mint a vadat üznek engem,
Csak előre sebesebben!»

««Ne szólj, édes gazdám,
Ilyen búsan hozzám,
Eressz, hadd forduljak
Ennek a falunak,
Ahol az a kis lyány lakik,
Mulatoznánk ott hajnalig.»»

Nem felel a vitéz,
Szomorúan oda néz,
De semmit sem láthat,
Szeme könnybe lábad:
«Látlak-e még, vagy soha sem . . .
Csak előre, sebesebben!»

««Jaj én édes gazdám,
Vissza-fordulhatnám!
Éjtszaka van immár,
Édes anyád rég vár;
Nekem szénát, abrakot ád,
Neked jó szót, jó vacsorát.»»

Nem felel a vitéz,
Föl a magasba néz,
Nincs csillag az égen,
Csak följeg, sötéten:

«Édes anyám, ne várj engem . . .
Csak előre, sebesebben!»

Ekkor a hű állat
Neki búsul, vágtat,
Veszett haragjába'
Szikrákat hány lába.
A szélvész sem érte utól,
Ki is ment tán a világból.

1851

EGY FIATAL LEÁNYRA.

Piros arcod fris rózsáin
Mosolyt hint a fehér jázmin;
Szép a rózsa, szép a jázmin,
Oh de szebb a liliom,
Mely mint legszebb szűzi párta,
Nyílik fent a homlokon.

Nézlek némán, nézlek hosszan
És ohajtom gondolatban:
Vaj' midőn egy csókra hervad
Homlokodnak liljoma,
Arcodon a rózsa s jázmin
Még szebbben virítana.

1851

GÉZA URFI.

Géza urfi lovagolna,
Azaz hogyha lova volna,
De ha ló nincs, van egy pálca,
Kapja magát s felűl rája.

Most már sarkantyúja nincsen,
Ej dehogy nincs, ád az Isten,
Ott a kréta, rajzol egy párt,
Ha eltörik sem vall nagy kárt.

Korbácsa is van e mellett,
Kenderből hogy jobb se' kellett,
Jó hajlós vessző a nyele,
Csak úgy csattint-pattint vele.

Gyi Fakó! vágtatva megyen,
Tüskén-bokron, völgyön-hegyen,
De már ez nem tréfa-dolog,
Félre álljon, aki gyalog!

1851

PÓKAINÉ.

Emelkedik a nap már a hegyek fölé . . .
Kelj föl párnáidról, özvegy Pókainé!
Tárogató harsan, tenger nép az útcán :
Szent-páli csatából jő Báthori István.

Fölkel és kitekint, semmit nem hall, men lát,
Csak csörgő láncok közt két szerelmes fiát,
És csak annyit mondhat, több ereje nincsen :
«Báthori, Báthori, verjen meg az Isten!»

A két fiu hallgat, az ablakra fölnéz :
Büszke szabad homlok, sebzett arc, békós kéz,
Könny, sohaj, fájdalom, mélyen eltemetve,
Hogy a sokaságnak ne telhessék kedve.

«Ti fiaim vagytok, anyátok vagyok én
— Kiált Pókainé föleszmélve büszkén —
Övé a győzelem, miénk a becsület,
Oh de hogy lássalak vérpadon titeket!»

Jár-kel öntudatlan, fátyolt vet magára,
Fekete a fátyol, jól illik arcára,
Gyűrűt és nyakláncot, minden ékszert elhányt
Csak szemén szikrázott drága, nehéz gyémánt.

«Nagyságos fejdelem — és elcsuklott szava —
Elitélt fiáért könyörög az anya.
Én könyörgök, nézz rám, én, aki gyűlöllek ;
Térdelek mint szolga, sírok mint a gyermek.»

Trónján űl Báthori, Erdély fejedelme,
Szivében aluszik irgalmas kegyelme,
De haragja ébren, boszuja szomju még,
Büszke homlokáról oda van a fönség.

««Im itélt közöttünk Isten sujtó karja,
A pártütő hadat sírhalom takarja ;
Gyáván, nyomorúltan fut Békessi Gáspár,
Fiaidra pallos, reád gyalázat vár.»»

«Gyalázat én reám, Békessire átok,
Én szívből gyűlöllek, ő trónodra vágyott.
Fiaim a székely szabadságért küzdtek,
Vitéz fiaimnak, bocsáss, kegyelmezz meg!»

Nem felel Báthori, ingerülve kél fel,
Inti Pókainét s kimutat kezével,
Bitófák állanak sűrűn ott a téren,
Székelyek függenek rajtok harmincnégyen.

««Pártütés a székely híres szabadsága,
Elfeledte : székely támad, székely bánja!
Nem vagyok festett kép, nem leszek gyermekbáb,
Fejedelemmé tőn Isten s Erdélyország.»»

«Verjen meg hát Isten, támadjon Erdély fel!»
Kiált Pókainé, s többé nem sír, térdel,
Nagy fájdalma lelkén nagyobb elszánást szűl,
Elfordúl kevélyen és távozni készűl.

««Megállj!»» szól Báthori s arca rettentő lesz.
Megáll és leborúl: «Kegyelmezz, kegyelmezz!»
««Egyiknek kegyelem, a másik haljon meg,
Válaszd ki amelyik kedvesebb szivednek.»»

Kegyetlen kegyelem, fájóbb öröm búnál,
Báthori hős lehetsz, de atya nem voltál!
Szegény Pókainé, mint egy tébolyodott,
A börtönbe rohant s fiaira omlott.

«Hol vagy János, Péter? Hisz' mindkettő él még...
Melyitök kedvesebb? — Oh irgalmas szent ég!
Melyiket szeressem?... Szóljatok igazán!»
Fiai zokognak: ««Anyám, édes anyám!»»

Elnémult a börtön, csak sírás hallatott,
A bús atyafiak elhozták a papot;
Villog már a pallos, belépett a hóhér;
Porkolábtól rabot, anyától fiut kér.

Felsóhajt most Péter: «Én ifiabb vagyok,
Kedves bátyám, érted szivesen meghalok!»
Többet is mondana, de nem tud mondani,
Mintha még eszébe jutott vón' valami.

És felel rá bátyja: «Oh neked mátkád van,
Neked élni kell még, hosszan, boldogságban,
Lásd én úgy maradtam, mint szedett szőlőág,
Az én mátkám meghalt: a székely szabadság.»

««Halljunk mind a ketten!»» egymást átölelik,
Anyjoknak kebelén nyugosznak fejeik,
Anyjok tébolyodva kiáltja szüntelen:
«Melyiket szeretem, melyiket szeretem!»

Elnémult a börtön, csak sírás hallatott,
Az anya, a fiu, a pap imádkozott,
Villog már a pallos, előbb lép a hóhér.
Porkolábtól rabot, anyától fiut kér.

«Nincs, nincs, nincs! csak egy van, csak egy, egyetlen
Sikolt Pókaine és szive megreped. [egy!»
Péter átölelve tartja és nem látja,
Hogy' suhan ki gyorsan a hóhérral bátyja.

«Hol van János bátyám, hol van? Mondjátok meg!
A bús atyafiak könnyekkel felelnek.
Kiáltás hangzik fel a vérpad lépcsején:
«Temess anyám mellé s élj boldogul, öcsém!»

1851

RAJTAM NE CSODÁLKOZZATOK.

Rajtam ne csodálkozzatok,
Gyermek lettem, gyermek vagyok,
A szerelem, a szerelem,
A szerelem játszik velem.

Járok tarka lepke után,
Tarka lepke vagy te kis lyány,
Meglebbented fényes szárnyad',
Hogy' ne futnék te utánad!

Hol a madár is elfárad,
Épitem a tündér-várat,
Vágtat hintóm szárnyas lova,
Királynénak viszlek oda.

Könnyen sírok, nagyon könnyen,
Ez a világ bosszant engem,
De bánatom amilyen nagy,
Te épen oly hű dajkám vagy.

Megcsókolsz és magadhoz vessz,
Könnyem mindjárt mosolyba vész,
Szép mese, dal minden szavad,
Megvidámit, el is ringat.

Már én gyermeknek maradok,
Úgy is csak a gyermek boldog.
A szerelem, a szerelem
Játszadozzék sírig velem.

1851

FÁRADT VAGYOK . . .

Fáradt vagyok, mint az üldözött vad,
Lelkem szomju, mint a mező nyáron!
Bájaidnak verőfénye éget,
Szerelemtől vérzik ifjuságom!

Hagyj pihenni fürteid árnyában,
Sebeimből karjaid gyógyítnak,
Enyhíts csókod drága balzsamával,
S édes álmát hozd meg hajnalomnak.

Nem érzed-e a tavasz bűbáját?
Reszket a lég, szédül a pillangó,
Egyik virág a másikhoz hajlik,
S mint a hő csók, csattog a madárszó.

Ne tagadd el, amit szíved érez,
Hogy lehetnél csak te érzéketlen?
Feledd el az emberek világát,
Isten szól az örök természetben.

1851

SZÜRETEN.

Szüret-e ez vagy talán tor?
Hallgatunk, pedig fogy a bor,
És sohajtunk, mint körűltünk
A süvöltő őszi szél ;
Jól illik, hogy ide űltünk,
Hull reánk a falevél.

Hajdanában nem így volt ez,
Hűn megmondja, bárkit kérdezz :
Pezsgett a szív, szólott a hegy,
Milyen vígan, mily nagyot!
A hegy hallgat, a szív szenved,
A lőpor meg elfogyott.

Komoran űl a vén gazda,
Nincs már többé vidám napja.
Rajta még a régi mente,
Régi kedve nincs sehol,
Ajkán egy-egy teremtette,
De sem tréfa, sem mosoly.

Rá-ráhuzzák a cigányok,
De a tánchoz senki sem fog,
Elindulnak, tovább lépnek,
Elhal a hang szomoran ;
Ifjusága a vidéknek —
Hol és hol nem — oda van.

Fa alatt, a dombok alján,
Ül, mereng egy fiatal lyány.
Seméből könnyet törűl ki,
Már rég menyasszony szegény,
De sirját sem tudja senki,
Hol nyugszik a vőlegény.

Az unalom egymáshoz űz,
Leülünk, hol lobog a tűz,
És beszélünk a multakról,
A szó gyakran megreked . . .
Lelkünk hosszan el-elgondol
És felszítjuk a tüzet.

Köd a völgyben, éj a bércen,
Már a tűz is alvófélben.
Halvány hold és sötét árnyak
A felhők közt oda fenn . . .

A halottak fel-feljárnak,
Sok a sír a völgyeken.

1851

A SZÜLŐI HÁZ.

Ez a város, ez a ház, ez a kert
Egykor engem mind igen jól ismert!
Itt születtem, itt nevelt föl anyám,
Édes hangját mintha még hallanám,
Mintha látnám ott magában űlve,
Özvegyi gyász bújába merűlve.

Kis hugommal itt futkostam, játszám,
Milyen szép volt, hogyan mosolygott rám,
S mit körűlbe szemem csak meglátott,
Szedtem neki gyümölcsöt, virágot,
S boszus apám ha megdorgált érte,
Velem együtt zokogott szegényke.

Mint madárnak, fészkem volt ez a fa,
Oh mi sokszor pihentem alatta,
S olvasgattam egy nagy képes könyvben.
Ez a szellő, mely arcomra lebben,
E rezgő fény most is még a régi...
Gyermeki kedv édes szép emléki!

Hova pusztult a nagy kályha innen?
Mennyi boldog karácsont töltöttem,
Mig künn zugott, csattogott hó és szél,
Karszékében, vidám melegénél,
S együtt látva az egész családot,
Szivemben is örömtűz szikrázott.

Ez a küszöb! itten ölelt által
Édes anyám reszkető karával,
Mikor lelkem nyughatatlan vágya
Űzve űzött ki a nagy világba,

Itt sohajtá : látlak-e még vagy sem!
S hogy ne lásson, úgy akarta Isten.

Jó emberek, bár e ház tiétek,
Hogy nyugodjam benne, engedjétek
Multam kincsét, boldog gyermekségem'
Nem vevétek meg az árverésen :
E szobában, e kertben enyém még,
Amit bírtam, minden drága emlék.

1852

EGY RÉGI UDVARHÁZ.

Vén udvarház egy kis falu végén,
Puszta falak, düledező kémény ;
Úgy áll ott az útra kihajolva,
Mintha csak egy öreg koldus volna.

Pedig egykor, nem is olyan régen,
Tisztes úr volt az egész vidéken,
Nyilt kapuja hivta a vendéget,
S nem egykönnyen ment el, ki belépett.

Kapuja nincs, gyepes lett a járt út,
Gyalog ösvény a fű közé elbútt,
Egy kis erdő az udvar sok gazza . . .
Hova tünt el a jó szivü gazda?

Nem lelhette honját a hazában,
Messze bolyong nagy Törökországban,
Vissza se' jő, jobb is neki már ott,
Itt hazája, háza összeomlott.

Hazáját hogy veszély fenyegette,
Régi kardját ő is felkötötte,
S mintha nem is ötvenéves volna,
Felkapott egy tüzes huszárlóra.

A fiát is elvivé magával,
Együtt néztek szembe száz csatával;
Fia elhullt, ő maga is vérzett,
De lelkében mélyebb sebet érzett.

Neje, lyánya búban tölti napját,
Várja férjét, várja édes apját,
De csak nem jő, a helyett egy éjjel
Im kozák had száguld szerte-szélyel.

Egy csapat ez udvarházhoz téved,
Kifoszt, megöl úrnőt és cselédet,
A házat is nyomban rá felgyujtja,
Vér is, láng is a vad kozák utja.

Igyen lett rom a vén udvarházból,
Három éve immár, hogy ott gyászol;
Napról napra, jobban őrli a bú,
Omladozik, ha erősebb szél fú.

A teremben, hol egykor vigadtak,
Most denevér, vércse, bagoly laknak,
Az se' lakik a szélső szobában,
Törmelékén bodza nő magában.

Jobb időből csak a vándor fecske,
Régi fészkét aki fölkereste,
S megtalálva egy zugolyban épen,
Most is vígan fecseget, mint régen.

De akadt a háznak új barátja:
Ihszalag, moh, vadszőlő megszánja,
Hű részvéttel öleli át karja,
S mély sebeit fris zölddel takarja.

Takard, takard!... Vajha igy elfödné
A remény is, sarjadva fris zölddé,
Honfi sebünk, annyi gyász-emlékünk,
S igérhetne szebb jövendőt nékünk!

1852

A TÁVOLBÓL.

Már útnak indul gólya, fecske,
Ha szállhatnék oly szabadon!
Köddel borul reám az este
És majd megöl az únalom.
Egyetlen árva múlatságom,
Hogy elsohajtom nevedet,
S álmomban néha arcod' látom . . .
Hajh mért nem lehetek veled!

Ott ülnénk csöndes kis szobádban,
S amig süvöltöz kinn a szél,
Beszélgetnénk a félhomályban,
A hamvadó tűz fényinél.
És éreznéd minden szavamnál,
Szivem mily igazán szeret,
És hallgatnád és mosolyognál . . .
Hajh mért nem lehetek veled!

Egyetlen mosoly szép szemedben
Föléri a napsúgarat,
Pacsirta sem szól édesebben,
Mint lelkemben a gondolat,
Hogy jó kedvem leszögzett szárnyit
Feloldád, itt a kikelet,
Kebledre szaggatnám virágit . . .
Hajh mért nem lehetek veled!

Szememre nem jöhetne álom,
Hajnalfény volna éjjelem ;
Legédesb álom a világon,
Midőn viraszt a szerelem.
Meg-megpihennél karjaimban,
Vállamra hajtanád fejed,
Megcsókolnálak öntudatlan . . .
Hajh mért nem lehetek veled!

Melletted mint enyelgő gyermek
Mosolyog, játszik a remény,
Dalolva pillangókat kerget,
És koszorút hajít felém ;
S ha ébred egy-egy fájó emlék,
Csókodtól ittasúl s feled.
Oh örömemben sírni tudnék . . .
Hajh mért nem lehetek veled!

Ott múlatnék, mig szunnyadoznál,
Mint álmos gyermek keblemen,
Őrködném arany álmaidnál
S elringatnálak csöndesen.
Hallgatnám ajkad suttogását,
Mely mind csak engem emleget.
Még egy csók, még egy Isten hozzád . . .
Hajh mért nem lehetek veled!

1852

NEM VAGY TE LEGSZEBB . . .

Nem vagy te legszebb a világon,
Tán oly szép sem, mint képzelem,
De nékem érted szép az élet,
És boldogság a szerelem.

Mért lennél szebb, mért lennél legszebb?
Hisz akkor nem volnál enyém ;
Csak szemed gyúlaszt, arcod bájol,
Csak tégedet szeretlek én.

A szép arc, mint tavasz virága,
Alig virul, hervadni kezd,
Csak egy szépség van, mely sirig tart,
Mit érzésünk másokra fest.

1852

A FŐVÁROSBAN.

Szép e nagy város, szeretem, csodálom,
De mind hiába csüggök élvein,
Meg-megszáll titkon egy borongó álom,
S felkölti minden szent emlékeim' ;
S mint csónakot a hullámok dagálya,
Akaratlan távol partokra vet,
Lelkem szülőföldem vidékit járja
És üdvözli a kedves bérceket.

Ti gúnymosollyal gyermeknek neveztek,
Csak mélyen érzek, ennyi az egész,
E társaságot, soh' sem szokhatom meg
Hol illem a szív s elmésség az ész.
És a művészet, melyet úgy imádok,
Ezért mind nem nyujt kárpótlást nekem.
Mi másnak áldás, reám nézve átok,
Szivemnek itt a kéj is idegen.

Oh szülőföldem viruló határa
S te kis fehér lak árnyas fák alatt,
Hol engem a szeretet vőn karára.
S a barátság viselte gondomat:
E palotáknak márvány büszkesége
Mint nem éri föl rozzant födeled'!
Mély gyászban virraszt örömid emléke
Szivemben, mely lemond, de nem feled.

A múlatságok kábitó zajába'
Ugy óhajtom csöndes estvéidet,
El-elkerűl az éjnek édes álma
S csak szánalom, mit hajnalomra vet,
S ha kitekintek néha únalommal,
Kelet felé fényes csillag ragyog,
Megcsendűl mélán lelkemben a bús dal:
«Én is oda, oda való vagyok».

E nőknél tán az angyalok sem szebbek,
A kellem, izlés meg-megtántorit,
De kedvesem, csak téged szeretlek,
Bár szégyent vallnak itten bájaid.
És e hangverseny legmennyeibb hangját
Mint od'adnám, ha nyeritne lovam!
Vigan fütyölve vágtatnék te hozzád,
Az én helyem csak közeledbe' van.

Ne szóljatok meg, ha folyvást merengek,
Amit nem érzek, nem is tettetem.
Hogy' örüljek, midőn szivem szakad meg,
S mosolygás helyett sirhatnék szemem?
Ha ott látnátok, ahova úgy vágyom,
Tudom, hogy kedvelnétek engemet,
Szivem csupán kettőt tud a világon:
Örül vagy szenved, gyűlöl vagy szeret.

1852

OH HA KI TUDNÁM FEJEZNI . . .

Oh ha ki tudnám fejezni,
Ami küzd, forr, zajong bennem:
Egy chaoszszá folyna össze
Ész és szív az emberekben,
És fölötte ott lebegne
Új teremtő hatalom;
Más nap a felhőtlen égen,
Más föld a hullámokon.

Oh ha ki tudnám fejezni
Metsző gúnyját haragomnak:
Minden víg húr megszakadna,
Hol a bűn és gőg tobzódnak
S a vad lélek, kegyetlen szív
Megátkozná önmagát;
Elfeledne mosolyogni
Csalfa nő, hűtlen barát.

Oh ha ki tudnám fejezni
Mikor néha szivem örvend :
Élni vágynék az öngyilkos
S mosolyogva áldna Istent ;
A szenvedő reménypárnán
Álmodoznék s a szegény
Tündér szigethez evezne
Nyomorának tengerén.

Oh ha ki tudnám fejezni
Kéjét, kínját szerelmemnek :
Mint a tengeren, hol mélység
És magasság ölelkeznek ;
A vihar fölvetne minden
Gyöngyöt a szív mélyirűl
S kiderűlne minden csillag,
Ha a vész elcsöndesűl.

Oh ha ki tudnám fejezni
Mindazt, amit hazám szenvedt :
Olthatatlan, győzhetetlen
Lelkesűlne ez a nemzet,
És a zsarnok, nem védhetné
Szivét hármas ércpaizs,
Félelmében, bánatában
Reszketne is, sirna is.

Vagyok egy uj Memnon szobra.
Melyre napsugár soh' sem száll ;
Lettem régi Niobévá,
Kinek kínja csak kővé vál',
Egy sírkő — jaj, mennyi eszme,
Mennyi érzés nyugszik ott,
Rajta az sem lesz felírva :
Szenvedett-e a halott!

1853

VISZONTLÁTÁS.

Ne csalj, ne csalj meg engemet,
Mosolygó ég, meleg sugár,
Ne csalj meg zöld lomb és virág
S te elmaradt dalos madár!
Nem vagy tavasz, nem vagy remény,
Csak festék rajtad az élet-szin ;
Ősz vagy te, az emlékezet,
Mely élni vágy a sírok szélin.

Ne csald meg, szívem, magadat,
Ne hígy szavamnak, kedvesem!
A régi dal viszhangjai
Rezdűlnek meg csak lelkemen ;
Csak a múlt hervadt mezején
Szakítgatok egy-két virágot,
S megolvadt dér, nem harmat az,
Kelyhökben ami fölcsillámlott.

Ha tudnálak szeretni még,
Mint hajdan — bár mély volt a seb —
Lehetne sorsom nyomorúbb
És szived sokkal bűnösebb :
Megáldanám a kínokat,
Gyönyörrel nézném büszkeséged',
S im porba tiprott homlokod
Úgy megaláz, hogy szánlak téged.

Nem vádollak, hogy megcsalál,
Csak nem szerettél soha sem!
De téged megcsalt, kit szeretsz,
S érzed, mi kín a szerelem,
Midőn akit gyülölni kell,
Szeretjük hőbben és hivebben,
És míg feledni nem tudunk,
Remélnünk többé lehetetlen.

Éreztem én is egykor ezt,
Most már csöndes, nyugodt vagyok ;
Az éjben ott alább, alább
Csak méla pásztortűz lobog.
Mégis, hogy újra láttalak,
Mégis, hogy oly boldogtalan lől,
Mi hamvadoz, megéled, ég
S pokollá gyúl gyötrelmeidtől.

Oh jer, pihenj meg keblemen,
Ott jól pihentél egykoron ;
Ha nincs szivemben szerelem,
Maradt még annyi fájdalom,
Hogy értsen, érezzen veled
S megenyhítsen egy pillanatra.
Nincs égnek, földnek balzsama,
Mely bennünket meggyógyíthatna!

1853

JÁROM ÉN IS A VILÁGOT . . .

Járom én is a világot,
S tanulom, hogy mi az élet,
És minden nap összetépek
Egy-egy vágyat, reménységet.
Mennyi mindent eltemettem,
Milyen számos már a sír!
Gyöngeségem néha értök
Egy-egy dalt és könnyet sír.

Elhangzik a végső dal is,
És a könny lassan fölszárad,
Nem fog engem majd gyötörni
Magasabb vágy, mélyebb bánat.
Leszek józan, leszek boldog,
Tudom e szó mit jelent :
Megtagadni mi a szívben
Örök, igaz, drága, szent.

Ez tehát az élet titka,
A boldogság tudománya?
Az én szívem együgyü még,
Az én szívem nagyon gyáva.
Fél, remeg és föl-följajdul,
Meg-megkérdi eszemet:
Hogy' szeresse, akit gyűlöl,
Hogy' gyűlölje, kit szeret?

Visszakér hitet, küzdelmet,
Álmait és ifju kedvét,
S a szerelmet, bárha érte
Ezer kín is szaggatná szét,
S amelyért oly híven küzdött,
S őrizé szentség gyanánt,
Büszkeségét, szabadságát
Kéjben, kinban egyaránt.

Gyáva szív, oh együgyü szív
Maradj mindig, aki voltál!
Bár egész világ gúnyoljon,
Bárha egyedűl maradnál . . .
Ki szivét meg nem tagadja,
Szenved és veszít sokat:
Legfőbb kincsét el nem veszti,
Tiszta, hű, igaz marad.

1853

KÉSŐ VÁGY.

Miért kellett látnom téged,
Oh mivé től engemet?
Újra fázni kezd az élet,
Visszavágyom élni véled,
Mi örökre elveszett.

Avagy mért nem adta Isten,
Hogy régebben lássalak,

Midőn fiatal szivemben
Mély hitem, első szerelmem
Vágyai lángoltanak.

Még egy órát, még egy percet
Napjaidból szenvedély!
Régi lángod', ifju lelked',
Mint azt egykor rám lehelted,
Mondván: szeress, szenvedj, élj!

Még egy álmot és ne többet,
Álmot, mely hosszan hazud',
Még egy hangot, mely elrenget,
Még egy mámort, mely feledtet,
Még egy kínt, mely ölni tud.

Miért kellett látnom téged?
Szeretlek, de érezem,
Hogy csak egy eljátszott élet
Emlékének kínja éget...
Hagyj el, hagyj el szerelem.

1853

SÉTÁL A LYÁNY...

Sétál a lyány, kinn a kertben sétál,
Mint a madár, idébb vagy odább száll;
Fűvel fával elbeszél, elsuttog, —
Aki szeret, Istenem, beh boldog!

Alig tudja, hogy lehajol, szakaszt
Két virágot, kettőben egy tavaszt:
Ez nefelejts, az meg amott rózsa,
Mintha csak a gondolatja vóna.

Rajtok a nap végsugára reszket...
Oh hogy' várja, várja már az estet,
A szép esti csillagot az égre,
Szeretőjét dobogó keblére.

1853

ŐSSZEL.

Hideg szél fú, hull az erdő levele,
Beh szeretnék hullani én is vele,
S mint az a mag, mely már földben aluszik,
Elalunni, elalunni tavaszig!

Elfeledném, hogy elhervadt idején,
Ki se' nyilva, bimbajában a remény,
Elfeledném, hogy már ősz lett életem,
Nem melegít, búcsuzik a szerelem.

S majd amikor beköszönt a kikelet,
S a hideg föld érzi már a meleget,
Mint a bokor, mely új lombot, bimbót hajt,
Fölébredném, virágoznám én is majd.

Hajh de a szív csupán csak egy tavaszt él,
Igazában egyszer szeret és remél,
Azután csak másodvirág — érzem én —
Csak hervadni csalta ki az őszi fény.

1853

A VÁNDOR FIÚ.

Az utfélen vadalmafa,
Vándor fiú ül alatta;
Fáradt szegény, de hogy' is ne?
A nap oly melegen süt le.

Hazunnan együtt indult el
A patakkal és szellővel,
Mind a kettő véle van még,
Hogy biztassák, enyhitgessék.

Most is lassan elringatják,
Szépen álmodozni hagyják,

S mind csak arról sugnak-bugnak,
Amit immár otthon hagytak.

Mit hagytak ott? szép vidéket,
Istenfélő, jámbor népet,
Kicsiny falut, magas tornyot,
Mellette egy házat, lombot.

Álmában ujra otthon van:
És megáll kinn a pitvarban
S úgy örvend, hogy a komondor
Farkat csóvál, reá mormol.

Kicsiny huga szólitja őt:
«Hoztál nekem piros kendőt?»
««Hoztam neked piros kendőt,
Nem is egyet, hanem kettőt.»»

A vén cseléd csak elbámul,
De a fiú hozzá járul:
«Hogy van, mint van, Sári néni?»
S alig győzik egymást nézni.

Aztán belép a szobába,
Borúl anyjának karjába:
«Édes anyám!» ««Édes fiam!»»
S úgy megsírnak-rínak szótlan.

Még mind alszik és mosolyog,
Szellő, patak még mind susog.
S amit dalol a madárka:
Talán az ő édes álma.

1854

SZERETNÉLEK MÉG EGYSZER LÁTNI . . .

Szeretnélek még egyszer látni
A kertben, ott a fák alatt,
Hallgatni édes csevegésed,
Mint gyermek, úgy örűlni véled,
Szakítva a virágokat.

Szeretnélek még egyszer látni
Homályos őszi délután,
Kandallódnál a karosszéken,
Ha mintegy elringatva, ébren
Alszol s álmodva nézsz reám.

Szeretnélek még egyszer látni,
Midőn úgy várod jöttömet,
Megismersz immár a távolból,
S bár ajkad olyan hidegen szól,
Elárul néma örömed.

Szeretnélek még egyszer látni,
Szép csöndes nyári estvelen,
Holdfénynél az akászok árnyán,
Midőn fejed' keblemre hajtván,
Igy suttogsz : még maradj velem!

Szeretnélek még egyszer látni
A vén udvarház csarnokán,
S ha elhangzott az Isten-hozzád,
Még visszanézni utólszor rád
S először sírni igazán.

Szeretnélek még egyszer látni,
Meggyógyítna egy pillanat.
Mit szenvedtem, feledni tudnám,
S még egyszer örömest feldulnám
Éretted ifjúságomat!

1854

HONFIBÚ.

Az ifjuság megvénül bennem,
Ősz hervad éltem tavaszán ;
Hazámban nincs többé mit tennem,
És örűlhetnem igazán.
Mi multjában szép és dicső volt,
S jövőjében kétségbe ejt,
Mi van és lesz, mi élt és megholt,
Kiittam mint méregkehelyt.

Még sem halál, csak haldoklás ez,
Az élő bú éltetni tud ;
Szivem, szivem oh miért érzesz,
Ha vágyad gúnyol és hazud'?!
Mi gyáva kín föllángolásod,
Mely örömest áldozna vért,
S magad' hijába téped, hányod,
Dobogni vágynál s nincs miért.

Bort, bort! s hadd sirjon az a nóta,
Mely azt siratja, amit én,
Úgy sem sirhattam, amióta
Örűlni immár megszünémn.
Hadd sírjak és hadd vígadjak hát,
S míg azalatt megvénűlnék,
Temess el — újra hallgatok rád —
Remény, ki elhagysz, s biztatsz még!

1854

PÁRBAJ ELŐTT.

Ha az ember halálra vár,
Magába tér, elmélyed :
Mégis szomorú a halál,
Mégis csak szép az élet.

Hosszan szeretnék élni még,
És mégis halni vágyom,
Hajh életem rossz tréfa volt,
S az lesz holnap halálom!

Ne sirass, hű szolgám, nagyon,
Add el, mi kevesem van,
S igyál, a temetés után,
Nagy áldomást nagy búdban.
Otthon mérges nőd van, tudom,
És szelid gazdád sem volt:
Hadd felejtsd el azt, aki él,
Felejtsd el, aki meghalt.

És barátidnak mit hagyandsz?
Emléket szivbe írva,
Mely kísért éltem útain
És elkisér a sírba.
Tudom soh' sem felednek el,
S hol gyakran összejöttünk,
Nem egyszer fogják mondani:
Beh kár, hogy nincs közöttünk!

És kedvesednek mit hagyandsz?
Ezer meg ezer áldást,
Jól tette, hogy nem szeretett,
S okosan választott mást.
Szegényes nő lett volna s most
Már özvegy, elhagyatva, —
Hadd csókolom szép kis fiát,
Nevelje Isten nagyra!

És jó hugodnak mit hagyandsz?
Oh édes-kedves lyánykám!
Hogy' fogsz maradni nélkülem
Oly egyedűl és árván.
Soh'sem panaszlál, oh soha,
Csak aggódtál érettem,
Isten bocsássa, oly kevés,
Mit éretted tehettem!

És nemzetednek mit hagyandsz?
Úgy fáj, hogy épen semmit.
Egy sírt, talán egy sírkövet,
Majd irjatok rá ennyit:
Hiven szerettem a hazát,
Irtam többek közt kritikát,
Sohasem űltem veszteg;
Egy bősz poéta jött reám,
Előbb versével, azután
Meg a kezével ölt meg.

1855

BÚCSU.

Isten hozzád, édes hazám,
Még egyszer!
Isten hozzád utoljára,
Isten hozzád ezerszer!
Búval hagylak, búdban hagylak
Nehezen:
Lesz-e kedvem, földerűlsz-e
Avagy immár sohasem?

Idegen nép közt bolygok majd
Egyedűl,
Honvágy búja, honfi búja,
Kettősen rám nehezűl.
Elbirom-e ezt a terhet,
Istenem?
Köd homálylik hegyen-völgyön,
Köd homálya lelkemen.

Ködbe sűlyedt, édes hazám,
Határod,
Isten hozzád, vándor fiad'
Talán többé nem látod!

De födjön bár külföld hantja,
Távol sír,
Lelkem híven hozzád tér még,
Veled örül, veled sír!

1855

A MENYASSZONY.

Vőlegényét sírba tették,
Ifjú kedvét eltemették,
Gyász ruhában, arca halvány,
Élő bánat lett a hű lyány.
Ha a nap már lemenőben,
Ott bolyong a temetőben,
Rá borul egy kedves dombra,
S tört szivének könnyét ontja.
Gyepes hantján az új sírnak
Ibolyácskák nőnek, nyílnak.
Szellő lendül, fű meghajlik,
Halk sohajjok hallik, hallik,
Mintha sugnák a sír titkát,
Vőlegénye hívó hangját.

És a bús lyány leszakasztja,
Rajtok könnye rengedez,
S amint bokrétába fűzi,
Dobogó keblére tűzi,
Megenyhűl nehéz bánatja,
Csendes, nyúgodt, méla lesz.
És elalszik nyoszolyáján,
Kebelén még a virág,
A szerelem mosolyg álmán,
Nem e föld, egy más világ.
És amint a virág hervad,
Édesebben álmodik,
Ő is hervad, véle hervad
És elhervad hajnalig.

1856

KÜLFÖLDÖN.

Jaj mit hallok, magyar nótát, Istenem!
Könnybe borul, könnybe lábad a szemem.
Nem hallottam a mióta bujdosom,
A mióta idegen föld a honom.

Beh szomorú, beh jól esik, Istenem!
Úgy elbúsul, úgy megkönnyűl a szivem:
Ujra enyém minden, amit szerettem,
Elsiratom ujra, amit vesztettem.

Sírva vigad szegény magyar bujában,
Éljen otthon vagy idegen hazában,
Sirva vigad, mig világ ily sorja tart . . .
Szánd meg, Isten, szánd meg immár a magyart.

1856

A HŐSÖK SÍRJA.

Egy sírban, az erdő-szélen,
Háromszáz hős alszik mélyen,
Mély sebekkel eltemetve,
Emlék nélkül, elfeledve.
De lehajlik a zöld erdő,
Rájok élő koszorút sző,
És mint álmaik haragja,
Harsog, zúg a bérc patakja,
Éjfél tájban, sírjok ormán,
Felgyúl néha egy-egy villám,
És felindul a természet,
A menny mintegy leborúl,
S mintha volna végitélet,
Mindent egy hang kiált túl.
Mintha trombiták harsognák
Nem veszett el a szabadság,

Az igazság ünnepel!
Lelkünk szélyeljár a légben,
Örök bíró él az égben,
Nem estünk hiába el!

1857

MARIHOZ.

Nem vagy velem, veled vagyok!
Hiába álom, éjtszaka,
Ott ég szemednek csillaga,
Ott ég, viraszt és mosolyog.

Nem vagy velem, veled vagyok!
Hiába zaj, hiába csend,
Édes szavad szivembe cseng,
S az félve, fájva feldobog.

Nem vagy velem, veled vagyok!
Veled meghitten, egyedűl,
Majd társaság veszen körűl,
Nézlek, szeretlek, hallgatok.

Nem vagy velem, veled vagyok!
El-elragad a báj, gyönyör,
Majd a féltés, a bú gyötör,
Átkozlak, áldlak, hervadok.

1858

EZ A KIS LYÁNY . . .

Ez a kis lyány, a barna,
Szivemet megzavarta.
Ej haj, nem bánom,
Az Isten úgy akarta!

Ez a kis lyány, a hamis,
Meg-megtréfál, kinoz is.
Ej haj, nem bánom,
Jól esik a kínja is!

Ez a kis lyány, a kevély,
Csak úgy félvállról beszél.
Ej haj, nem bánom,
Igy is szebb a többinél!

Ez a kis lyány, a gonosz,
Fejemre még sok bajt hoz.
Ej haj, nem bánom,
Érte halni sem lesz rossz!

1858

KIS BOKRÉTÁM . . .

Kis bokrétám, szép bokrétám,
Majd ha Marim felkelt,
Harmatoddal, illatoddal
Mondj neki jó reggelt.
És ha meg nem sérted,
S meghallgatná érted,
Súgd meg édes-lágyan
Búm', titkom' és vágyam'!

Súgd meg, súgd meg, hogy szeretem
Lángolón és híven,
Kérd, szeressen, meg ne vessen,
Boldogítsa szívem'.
Holtig megszerettem,
Örök rabja lettem!
Súgd meg édes-lágyan
Búm', titkom' és vágyam'!

1858

SZEGÉNY VAGYOK . . .

Szegény vagyok hozzád,
Szerethetnél mégis,
Én szeretni foglak,
Ha szegényebb léssz is.
Megélnék én veled
Még a kősziklán is,
Megnyugodnám veled
Csak egy párnácskán is.

Nélküled mit érne
Világ gazdagsága,
Csak börtönt éreznék
Fényes palotába',
Koporsó párnáját
Puha selyem ágyon,
S még sem adna nyugtot
Hajh! az örök álom.

1858

SZERETLEK!

Szeretlek, szeretlek!
Kimondom, kimondom!
El nem birhatom már,
Oly nehéz lett titkom;
S mint a néma gyermek,
Amidőn megszólal,
Megteltem csordúltig
Könnyel, fájdalommal.

Fájdalomnak könnye,
Örömnek fájdalma,
Szivem hő szerelme,
Hűsége, bizalma,

1858

Lelkem minden kincse,
És egy egész élet,
Utasítsd bár vissza,
Örökre tiéd lett.

1858

ESTE TŐLED HA ELVÁLTAM . . .

Este tőled ha elváltam,
Édes búval nézsz utánam,
Érzem szemed hatalmát,
S még egy szóra
Búcsuzóra
Visszatérek tehozzád.

Befordulnék a szegleten,
S ablakodon vész a szemem:
Karcsu árnyad még ott van.
És megállok,
Elmélázok,
S boldog vagyok magamban.

Haza térek vidám kedvvel,
Csendes, boldog szerelemmel,
Búcsuhangod kisér el
Kis lakomba
És álomba,
Ringat édes csengéssel.

1858

BÁLBAN.

Táncot járnak, muzsikálnak,
Szilaj kedve van a bálnak.
Egyedűl magamban,
Csak én űlök ottan;

Gondolkozom, álmodozom
Néma unalmamban.

Te vagy, te vagy gondolatom,
Rólad, rólad álmodozom!
Mind csak az a gondom:
Mit csinálsz most otthon
A magányban, kis szobádban
Édes szép galambom!

Ha melletted, ott ülhetnék,
Ezer bált is oda adnék.
Édes hangod hallnám,
Kis kezed megfognám,
És hevemben, örömemben
Könnyek közt csókolnám!

1858

MI HŰN SZERETSZ...

Mi hűn szeretsz, én kedvesem!
Mennyit nem szenvedsz értem!
Okát hiába keresem,
Ennyit nem érdemeltem.
Mi vagy nekem, alig tudod:
Enyém örömöd, bánatod,
Múltad, jövendőd, életed,
Csak a feláldozás tied.

Úgy áldjon Isten engemet
És álljon bosszut rajtam:
Szivem mily igazán szeret,
S mint nem mondhatja ajkam.
Árnyék vagyok, fényed teremt,
Bennem minden téged jelent:
Mi szép, mi jó, mi tán erény,
Csupán a boldogság enyém.

1858

ÁLDJON MEG AZ ISTEN!

Áldjon meg az Isten,
Rózsatő virága!
Virulj még sokáig
Marim ablakába'!
Alkonyatkor, elmenőben
Ott láttam meg legelsőben.
Áldjon meg az Isten,
Rózsatő virága!

Áldjon meg az Isten,
Kis fehér szobácska,
Lebegjen fölötted
Angyalok védszárnya.
Oh mi sokszor ültünk itten,
Beszélgetve, édes-ketten.
Áldjon meg az Isten,
Kis fehér szobácska!

Áldjon meg az Isten,
Csevegő madárka!
Ne érezd rabságod'
Fényes kalitkádba'!
Ott csevegtél, téged hallánk,
Midőn csókot, szivet váltánk.
Áldjon meg az Isten,
Csevegő madárka!

1858

SZERESS ÉDES MARIM . . .

Szeress édes Marim, mint eddig szerettél,
Amint én szeretlek, híven, hőn, igazán !
Mindent elvesztettem, mindenem te lettél :
Vigaszom, reményem, dicsőségem, hazám.

Oh mily reményekkel léptem a világba,
Mennyit nem remélett megifjult nemzetem!
Szebb napok derültek a magyar hazára,
Nagy jövő határán birkozott a jelen.

S minden összeomlott . . . Jaj meg kelle érnem!
Óriás küzdelmet sirhalmok takarnak.
Nincs többé reménység! . . . Jaj végig kell néznem
Lassu pusztulását haldokló magyarnak.

Szeress édes Marim és taníts feledni,
Ha a honfibút is elfeledni lehet;
Engem csak szerelmed tud boldoggá tenni,
Ha boldog lehetne, ki hazát veszitett.

Oh lásd karjaid közt sem hagy el a bánat!
Oh hát még nélküled mi volna életem?
Mig örök bánattal gyászolom hazámat,
Enyhítsen szerelmed, édes egyetlenem!

1859

HORATIUS OLVASÁSAKOR.

Oh Róma, Róma, megalázott Róma!
Horatius im örömrül dalol,
Mikéntha rajtad rablánc nem is volna,
S diszében állna még a Capitol.
Oda a hit és oda a szabadság,
Egy ember Isten — hogy' tűrhetni meg!
Dicsőségét lángelmék harsogtatják,
Nincs többé nép, csak élvező tömeg.

Avagy csalódom, s e hizelgő óda
Csupán adó, melyet fizetni kell,
S ha lelkével adózik egész Róma,
Mért volna ment az, aki énekel?
Avagy talán az örömök dalában
A költő szíve majd hogy megszakad,

S némán kiált : a Brutusok honában
Csupán a jó kedv s múlatság szabad.

A félelem, az önzés, élvezetvágy
Kiöl belőlünk minden szent hitet :
Erény te puszta név, te meg szabadság
Egy álomkép, mit birni nem lehet ;
A bölcseség Epikur tudománya,
És az egyetlen erkölcs az eszély ;
A közügyektől vonúlj a magányba,
Történjék bármi, türd el, vígan élj!

Nézd, nézd Soractét magas hó borítja,
Tégy fát a tűzre, bőven tölts, igyál ;
Ne kérdezgesd, mi a jövőnek titka,
Előbb-utóbb csak eljő a halál.
Addig hát élvezd, amit sorsod enged,
Övezze myrtus fényes fürteid',
Ne vesd meg a bort, táncot, dalt, szerelmet,
Az élet drága, legfőbb kincseit.

Boldog, ki messze a világ zajától
Földét mivelve önkedvére él,
A gazdagság- és szegénységtől távol,
Arany középszer, benned hisz, remél!
A bércoromra sujt inkább a villám,
A szél a legmagasb fát dönti meg,
De minden oly ép Tíbur völgye táján,
Virágon, bokron lágy szellő lebeg.

A természet, művészet annyi bája
Köszönt és kínál minden lépteden,
S ha éjjel üt a légyott várt órája,
Mi édesen suttog a szerelem!
Kit kedvelsz jobban Chloét-é vagy Pyrrhát? . . .
De az idő fut, csak beszélve így :
Szakítsd le minden órádnak virágát
És a jövőbe kevésbbé se hígy!

Oh édes hang, oh gyönyör nagy költője,
Ne bájold el borongó lelkemet!
Nekünk is ott áll Philippi mezője,
Hol annyi sok, hol minden elveszett.
Korunk talán hasonló a tiédhez.
Ez uj világ is már rohadni kezd,
De fáj sebünk, de szívünk mély bút érez,
Hitünk jelképe: szenvedés, kereszt.

Szenvedve, küzdve és lemondva élni . . .
Nem legnagyobb rossz börtön és halál,
Az igazságban ne szűnjünk remélni:
Egy-egy nagy eszme még utat talál.
A költészet, bár törve égi szárnya,
Még fönnen száll, meg folyvást tenni hív;
Ha ijeszt is a kétség rémes árnya,
Szenvedj, remélj, hígy, lelkesűlj te szív!

1859

HAZA FELÉ.

Csillog a hold fényén a torony,
Közel vagyok hozzád, angyalom!
Jöttömet nem sejted, úgy-e bár,
De tudom hű szíved mégis vár.

Ringatod kis lyányunk' csendesen,
És atyjára gondolsz édesen.
Oh én is csak rátok gondolok,
Szivemben száz csókot ringatok.

Kocsi-zörgést hallasz nem soká,
Meg ne ijedj, lassan jőj ki rá!
Aludjék kis lyányunk csendesen,
Hadd ölellek ott kinn, édesem!

1859

MEGELÉGEDÉS.

Nem mondhatom szegénynek magamat,
Adott a sors annyit, mennyit adhat:
Egy pohár bort, dalt és ifjuságot,
Sok bajomhoz egy-két jó barátot.

Kedves nőmnek, családomnak élek,
Bút megosztok, örömöt cserélek;
E kis körben úgy enyhűl a bánat,
S az örömcsepp egy tengerré árad.

Ifjuságom ma-holnap oda lesz,
De ha Isten csillagomnak kedvez:
A barátság és a bor és a dal
Híven kísér síromig, velem hal.

Az ősz haj nem hűti ki szivem' még,
Melegít majd ezer boldog emlék.
Oh édes nőm, ölelj meg, borúlj rám,
Igy alszunk a koporsó párnáján!

1860

AZ IGAZSÁG ÉS HAMISSÁG.

ALEGORIA.

Elindul az Igazság,
Vele megy a Hamisság,
Édes testvér mindkettő,
Miért, tudj' a teremtő.

Anyjok varrt két tarisznyát,
Sütött nekik pogácsát,
Mindeniknek huszat szánt,
S betarisznyált egyaránt.

Ehetnék a Hamisság :
«Hallod-e te Igazság,
A tiedből ennénk tán,
Az enyémből azután?»

««Jó lesz, jó lesz, együnk hát!»»
Megkezdik a pogácsát,
S míg benne tart, egy hétig,
Morzsolgatják mindétig.

Ehetnék az Igazság :
««Hallod-e te Hamisság,
Amint mondád, rendre jár,
A tiedből együnk már?»»

Egész nap hijába kér,
Nem ad neki a testvér ;
«Mégis adok jó áron,
Ha a füled' levágom.»

Le is vágja a fülét,
Másnap ismét a kezét,
Azután meg a lábát,
S úgy ád egy-egy pogácsát.

Végre szemét szúrja ki,
Vakon, bénán vezeti :
Az Igazság ráállott —
Igy járják a világot.

1861

ÖLELVE TARTLAK . . .

Ölelve tartlak, Istenem,
Mi gyöngéd karcsu termeted!
Hallgatsz, szived beszél velem,
S elringat, mint egy gyermeket.

Ne ébresszen pacsirtaszó,
Szavadnak édes hangja még,
S csillag sem, a hajnalhozó,
Amely dicső szemedben ég.

Hadd környezzen e néma éj,
Ez édes álom, szent titok;
Oh mennyi érzés, mennyi kéj!
Leszünk-e még ily boldogok?

1861

NYÍLÓ RÓZSA...

Nyíló rózsa, nap sugára,
Csalogánydal, lepke szárnya
Mind oly szép, úgy szeretem.
Oh de, lásd, te csalogányom,
Rózsám, lepkém, napsugárom
Egyben együtt vagy nekem.

1861

MARIHOZ ELUTAZÁSAKOR.

Olyan puszta lett ez a ház,
Amióta elhagyál!
Látszik még rajt' kezed nyoma,
Néha szemem rá talál.
Innen-onnan ez az egy is
El kezd tűnni, ide hagy,
S minden bútor, minden szeglet
Igy szól hozzám: árva vagy.

Árva vagyok, még sem vagyok,
Tudom, sokszor gondolsz rám,
Sokszor mondod: én Istenem,
Csak egy percig láthatnám!

S ha esténként gyermekünket
Karjaidon ringatod,
Megtelik a szemed könnyel,
Bár elnyomni akarod.

Oh ne nyomd el, csak törűld le
És alugyál, édesem!
Álmaidban, higy szavamnak
Újra együtt léssz velem.
Elmondjuk, mi tegnap történt,
Megosztjuk búnk', örömünk'
S mint hajnalban a virágok,
Mosolyogva ébredünk.

1862

A SZÉCHENYIESKEDŐK.

SATIRA.

Oh Széchenyi, oh halhatlan halott,
Hány szónok és költő megsiratott;
Hány honfiajk sohajtá nevedet,
Egy ország sírt, egy nemzet temetett!
Én elmaradtam, utoljára sírok,
S im óda helyett rímes prózát írok.
Ne botránkozz' meg jámbor olvasó,
Ez nem szeszély vagy puszta tréfaszó;
Nem én hibám, hogy Pegazusom szárnya
Megtörve és szilaj haragnak árnya
Lelkembe' mindent sötéttel borit,
S hervasztja a dalok virágait.
Nem én hibám, jól tudhatod, hiszen . . .
De esküszöm rá s egyszersmind hiszem:
Szivem fájdalma mély, igaz, őszinte
S idő se' volt alkalmasabb rá szinte,
Míg csak hazánkból egy darabka tart,
Megsiratnunk a legnagyobb magyart.

Miért, hogyan? Nem mély és nagy titok,
Rá minden új nap mind meg annyi ok :
Hírlap beszéli, röpirat tanítja,
Csak oly talány, melynek kezedbe' nyitja.
Hát még se' értesz? Nyiltabban beszélek,
Habár bizony, megvallom, kissé félek.
A párbaj immár oly divatba jött
A hírlapírók és költők között,
Hogy nem is író, aki nem vivott —
S eltűr satirát vagy birálatot.
Szóval kegyetlen censorokká lettünk,
S mind két felől csak kard villog felettünk.

Hanem dologra. Most sirassuk őt,
És nem pedig pár évvel ezelőtt!
Mi a halál, a puszta test enyészte,
Mely titeket nagy siralomra készte?
Mi nagy dolog, hogy porhüvelyt cserélt
Oly férfiú, ki századoknak élt,
Ki mindig él, míg lelkesűltök érte?
Őt a halál csupán csak akkor érte :
Ha már nem értitek, miket beszélt,
Felejtitek : mért küzdött, mit remélt,
Hamisitott tant hirdettek felőle
És csúfot űztök minden nap belőle.
Imé pedig — s hejh nem mondok sokat —
Hazánkban ez a legujabb divat.

Oh hányszor hallom ezt a nagy nevet,
Oh Széchenyi, hány ember emleget!
Szentséges ég, ugyan hát mit vétettél,
Hogy annyi minden zászlójává lettél!
Im egy egy pár úrfi, hogyha meghozat
Külföldi vérből egy pár jó lovat,
Avagy csupán csak egy-két agarat,
Mindjárt Széchenyi nyomdokán halad,
Hirlap beszéli, más utána mondja ;
Kinek pedig kissé nagyobbra gondja
S közcélra egy pár száz forintot ad,

(Amint beszéli, kevésből sokat)
Vidékről irják: oh hazám ime,
Mit áldozott megyénk Széchenyie!
Mint szélben a barackfáról virág,
Úgy hull e szó most: nemzetgazdaság.
Aki rossz gazda mind csak erről ír,
Ez a nemzet minden sebére ír.
Esze szüréből amennyit kirázhat,
Csinál naponként tervet akár százat,
Avagy igéri, hogy csinálni fog,
(Nem költemény, nem oly könnyű dolog)
S kinek kevés hozzá a tudománya,
Dicsekszik, — ő Széchenyi tanitványa.

Eközt előáll lármásabb csoport,
Tücsköt-bogárt kérkedve összehord:
Ami csak érzés, mind azon nevet,
Gyülölve gúnyol minden szellemet,
Imádja Mammont, gondja semmi más,
Mint kényelem, kéj, jól evés, ivás;
Kézzel, beszéddel egyaránt hadar,
Hogy semmi sem lesz addig a magyar,
Mig nem csaló, hitetlen és hazug,
Mig eszmékért csak lelkesedni tud.
Ki oly merész, hogy az ilyesmit kétli?
Mindjárt Széchenyi nevével pecsétli.

E zaj különben még nem nagy kereszt,
Inkább beszélni halljuk néha ezt.
De olvasgatni némely hirlapot,
Végig betüzni tiz röpíratot,
És látni ott Széchenyit száz alakban,
Meg-megcsufolva eszme-, tettbe', hangban!
Az egyik, mert hálátlan nemzete
S nem költhet annyit, mennyit kellene,
Vagy dicsősége egy batkát sem ér,
Ahhoz képest, mit tett a nemzetér':
Belé esik hazafi fájdalomba,
S lesz mint a pokróc, durva és goromba.

Rug jobbra-balra, mint a vad lovak,
És közbe-közbe szitkok hangzanak,
Mi tenta tollán és kedélyiben,
Mindent, de mindent nemzetére ken.
Minden szavával mintha mondaná:
Egy ily nemzet nem méltó ő reá,
Mint nem vala a nagy Széchenyire,
Nagy honfi miért is élne itt, mire?
És összevonva nagy szemöldökét,
Meg-megsiratja martyr-életét.

A másik ott nem ilyen gyászvitéz,
Beszélni, küzdeni, vívni, élni kész,
Úgy tűnik föl, mint valamely kométa,
Kiáltja folyvást: ő az új próféta.
A tűzre mind, mit eddig írtatok,
Én épen semmit meg nem hagyhatok,
Híg agyvelőtök mit maig teremtett,
Nem terme itt nagy eszme és okos tett.
Széchenyi is már régen elavult,
Hogy újra éljen, én reám szorult,
Ő csak garádics, én meg a torony.
Ki is kiáltom minden ablakon:
Figyelj oh nemzet rám, az okos szóra,
Im én tudom csak, hányat üt az óra.
Boszant ugyan, hogy gróf még nem vagyok,
S amennyit ő, annyit nem hathatok;
Mert tudni kell, ismerni a magyart,
Még sok, nagyon sok, mit a címre tart.
Azonban eljő majd az én korom,
Hiszem, remélem, érzem, akarom;
Azonban ennyit is beszélni, kérdem,
Cím nélkűl, így, nem nagy és ritka érdem?
S beszél tovább, mit úgy imitt-amott
Széchenyiből csak összelophatott,
Fordítja, rontja, hogy szebb, új legyen,
Gőgjében azt se tudja, mit tegyen.
S ha jobbra, balra szidják, mosolyog,
Azt mondja rá, hogy próféta-dolog.

Van olyan is, ki élelmesebb ember,
Ily nagy szerepben játszni épen nem mer ;
Ő csak tanítvány, ildomos, szerény,
Csupán napszámos a jó ügy terén.
Míg élt Széchenyi, ellensége volt,
Más pártnak élt, ott írt és szónokolt,
Hogy hánynak, hányszor, minek kérdni ezt?
Meg-megváltozni sapientis est.
Azonban ennek már sok éve tölt,
Széchenyi meghalt és ő örökölt,
Mindent, de mindent, képét, cimerét,
S amint bevallja, egész szellemét.
Azóta minden, mit leír, kimond,
Bár lenne az még kétszer oly bolond,
Az mind Széchenyi szentelt hagyománya,
Ő egyedűl valódi tanitványa.
Jogos firmája neki van csupán,
A többi egytől egyig charlatán.
Csak ő árulja azt a bűvitalt,
Mely megifjitja újra a magyart,
Nem drága, olcsó, veszteséggel adja,
Csakhogy mit elkölt épen visszakapja.
De rá kiált három-négy hirtelen :
E zagyvalékból senki se vegyen ;
Ő és Széchenyi! oh minő beszéd!
Mi áruljuk Széchenyi szellemét!
Im itt vagyon, jobb, olcsóbb, hozzánk jertek,
Felgyógyulást csupán mitőlünk nyertek.
Szóval : ki csak hont árúl, árverez,
Széchenyi már, avagy Széchenyi lesz.
Egy' a másiktól már sehogy se' tér,
Zajong, kiált, ahogy torkán kifér,
És az egész, Kárpáttól Adriáig,
Egy szörnyü Dulcamára-zajra válik.

Habár kevés, s kimélő mind e szó,
De így is értsd meg jámbor olvasó ;
Hiszen tudod, milyen világon élünk,
Haragva is csak halkan kell beszélnünk.

Bevégzem hát a végtelen panaszt,
Mit elhagyék, gondold utána azt ;
S mit még kivánok, nem nagy kérelem,
Egész lelkedből kiálts föl velem :
Szivünk fájdalma mély, igaz, őszinte,
Idő se' volt alkalmasabb rá szinte,
Míg csak hazánkból egy darabka tart,
Megsiratnunk a legnagyobb magyart,
Mint most, midőn hamis tan szól felőle,
És csúfot űznek minden nap belőle.

1863

BÖLCSŐDALOK.

I.

Csitt kicsi kedves, csitt, csitt, csitt!
Jó fiu légy, oh hallga kicsit ;
Hunyd be szemed' és hunyd be szád',
Föl ne riaszd jó édes anyád'.

Alszik anyád, hát te is alugy',
Ugy kicsi kedves, ugy, ugy, ugy!
Hunyja szemét már, jó a gyerek,
Én is elalszom majd veletek.

II.

Egyszer egy időben,
Bakonyi erdőben
Gilice nem alszik,
Sirása elhallszik.
Oda megy a szúnyog :
Haja, haja! — dunnyog,
A tücsök is fujja :
Haja, haja, hujja!
Gilice megunja,
A szemét behunyja,

Sirása nem hallszik,
Csendesen elalszik.
A gyerek is csendes,
Haja, haja, kedves!

III.

Csendesen, csendesen,
Haja, haja, kedvesem!
Aki nem sír, nem kiáltoz,
Annak angyal kis kertet hoz,
Lesz benne egy szép, de szép fa,
Minden ágon arany alma.
Hát még mi lesz? Megmondom!
De ne sirj hát, galambom.
Kis fészek meg kis madárka,
Kék a lába, zöld a szárnya,
S azt énekli csengő hangon:
Alugy', alugy' már galambom!
S a gyermek, ki hallja épen,
A szemét behunyja szépen,
Elalszik az énekszóra
S álmodik majd szépet róla.
Úgy lesz, úgy lesz, ha mondom
Haja, haja, galambom!

1863

A SZERETŐK.

«Olvad a hó, tavasz akar lenni,
Be szeretnék kék ibolya lenni!
Kinyilnék a szomszédunk kertjébe',
Hadd tűzne fel dobogó keblére.

Megtudhatnám, miről gondolkozik,
Rólam-e vagy másról álmodozik.
Jaj ha másról, jaj ha csalni akar . . .
Hervadjak el, én Istenem, hamar!»

Szomszéd fia átkiált a lyánynak :
««Ne légy virág, maradj te csak lyánynak!
Szeretőm vagy, légy a menyasszonyom,
Feleségem, én édes asszonyom!

Virágozva együtt hervadjunk el,
Nem tavasszal, hanem késő ősszel :
Csak egymásért örűljünk, búsuljunk,
Egy nyoszolyán, egy sírba' nyugodjunk.»»

1864

KÖLTŐ ÉS KRITIKUS.

Fel-felkiált sok költő és művész :
A kritikához nem kell semmi ész,
Rossz szív csupán vagy megromlott kedély ;
Alkoss előbb, hadd lássuk, úgy beszélj,
Ki másra képtelen, gáncsol, dohog :
A kritika haszontalan dolog.
Oh jó urak, mindezt én nem hiszem,
Bár mit beszéltek, érzem, van szivem,
Mely lángol, ég, örűl, fáj, szenved, érez,
S azért gyülöl, mivel szeretni képes ;
Eszem is van annyi, hogy hamar belátja,
A kritikusnak költő nem barátja,
Csak úgy, ha dicsér és hibát fedez,
S bírája helyett udvaronca lesz.

KÖLTEMÉNYEK

1864—1900

OH MOSOLYOGJ RÁM!

Szeretem rózsás arcodat,
Oly csengő, benső hangodat;
Szeretem karcsu termeted,
Liljom rengése jár veled:
De bájaid között legjobban
Mégis mosolyod szeretem.
Szivemben egy mély érzés dobban...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Vidám vagy bús ez a mosoly,
Örökké szívből szívbe foly,
Örök érzés ajkad, szemed,
Örömbe', búba' csak szeret.
Gazdag kedélyed szivárványa
Ragyogva árad könnyeden,
Engesztelés minden sugára...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh e mosolytól messze fut
A terhes gond s eszembe jut
Az első boldog pillanat,
Emléke most is, elragad:
Bokrétám, mit kebledre tűztél,
Félénk örömmel, édesen,
S hálám csókjáért el nem űztél...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh e mosolynak sugarán
Hány szép emlék derűl reám:
Nászfátyol, első fejkötő,
Liljom valál, majd rózsatő;

De a boldogság hajnalfénye
Reszket mindkettő kelyhiben.
Betelt szívem minden reménye...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh mosolyogj, mint akkoron,
Midőn ringattad karodon
Kicsiny lyányod', kicsiny fiad', —
Lásd az idő, hogy' elhalad!
De mosolyod még mind a régi,
Átsugárzik az éveken,
S rajt' összeolvad földi, égi...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh mosolyogj, bú édesűl,
Megenyhűl seb, kedély derűl.
Hány szívet vigasztalt szavad,
Bár a tied bútól szakadt!
Eltitkoládd, mosolygva szóltál,
Emberben nincs ily tűrelem.
Egy földre tévedt angyal voltál...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh e mosoly őrcsillagom,
Áttör minden borúlaton,
Világít, biztat, int, vezet,
Megszenteli küzdelmimet
Pályám nemtője, dicsőségem,
Szerelmed fénye, mindenem!
Nincs drágább, amit adhatsz nékem.
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

1864

AZ ÁLMODÓ LEÁNY.

Ott alszik a lyány, oly nyugtalan alszik,
És szive dobog és sóhaja hallszik.

Mi bántja, mi búja, mi titka lehet?
Először, utolszor, örökre szeret;
S mint őzike, mely't a vadász csöve hajt,
Reszketve, lihegve, alélva sohajt:
«Oh titka szivemnek,
Oh sziklateher!
Oh ifju szeretlek
S nem mondhatom el!
Megölne a szégyen,
Megölne a bánat;
Elhervadok érted,
Haldoklom utánad!»

Ott alszik a lyány, oly nyugtalan alszik,
És szíve dobog és sóhaja hallszik,
De égi mosoly lebeg ajka felett,
Álmában övé, kit örökre szeret;
S mint vágya hevébe sülyedt csalogány,
Megcsattan a szó remegő ajakán:
«Tied leve immár
Búm szégyene, titkom.
Oh ifju szeretlek
És íme kimondom!
Csókollak, ölellek,
S bár veszszek el én,
E pillanat üdve
Örökre enyém!»

1864

ŐSZI DÉLUTÁN.

Oh mi kedves őszi napfény!
Jőj a kertbe, jőj velem!
Kies őszszel, délutánként
A sétát úgy kedvelem.

Halld a hulló lomb sohajját,
Bús és mégis oly szelíd,
Nézd a napfény ragyogását,
Bágyadt, mégis melegít.

Halványul a kert viránya,
Mégis benne mennyi zöld ;
Nyílik még egy-két virága,
S mily mosolygó arcot ölt.

Nem halljuk már a pacsirtát,
Mégis cseng-bong még a lég ;
Meglebbenti a köd fátylát,
Mégis tiszta kék az ég.

Látszik, hallik az enyészet,
Mégis itt-ott mennyi báj!
Álmodozik a természet,
S elálmodja, ami fáj.

Ülj le, kedves, itt az aljban,
Hadd mélázzunk egy kicsit,
Ahol vígan szedtük hajdan
A tavasz virágait.

Elhanyatlik ifjuságunk,
Itt van őszünk nem soká,
Bár nem érzi boldogságunk,
Szívünk nem gondol reá.

Oh de eljő észrevétlen,
Loppal lépve, csendesen ;
Már fehérlik egy-egy fürtem,
Tied is fog, kedvesem!

De ne búsulj : akkor is lesz
A virányon enyhe zöld,
Meg-megcsendűl egy édes nesz,
Fel-felvidul ég s a föld.

Nyílik akkor is virágunk,
S a hervadó levelen
Ott ragyog meleg sugárunk,
Örök fényed, szerelem!

1865

HAJNALBAN.

Hajnal dereng ablakomban,
Fölébredek félálomban ;
Vélem ébred az én kedves hitvesem,
Kettős hajnal mosolyog rám édesen.

Zendűl kinn a madársereg,
Csevegni kezd benn a gyerek ;
Lelkem amit először is érez, hall,
Nő mosolyja, gyermek hangja, madárdal.

Szúnyadhatnám még egy kisség,
De szívemben gyönyörűség
Áradoz szét s érzem, hogy a világon
E valónál nem lehet már szebb álom.

1865

ÉJI LÁTOGATÁS.

Három árva sír magában,
Elhagyott sötét szobában ;
Zivataros hideg éj van,
Édes anyjok künn a sírban.

«Édes anyám, édes anyám!
Altass el már, úgy alhatnám!»
Mond az egyik s el nem alszik,
Sohajtása föl-fölhallszik.

««Beteg vagyok, édes anyám!
Hol maradtál? Nem gondolsz rám!»»
Mond a másik s jajjal végzi,
A fájdalmat kétszer érzi.

«Édes anyám, gyujts világot!
Nem tudom én, jaj, mit látok!»
Harmadik mond, mindenik sír — —
Temetőben mozdul egy sír.

Megnyílnak a nehéz hantok,
Kilép sirból édes anyjok,
S tova lebben a vak éjben,
Haza felé, az ösvényen.

Arca halvány, hangj' a régi,
Fia, lyánya megösméri;
Immár tőle hogyan félne?
Megcsókolják, mintha élne.

Az egyiket betakarja;
Másikat felfogja karja,
Elringatja, elaltatja;
Harmadikat ápolgatja.

És ott viraszt a kis ágyon,
Míg elalszik mind a három;
Majd megindul, széttekinget,
Keresi a régi rendet.

Rendbe hozza a szobácskát,
Helyre tészi a ruhácskát;
Az alvókat hosszan nézi,
Csókját százszor megtetézi.

Kakas szólal, üt az óra,
El kell válni viradóra!
Visszanéz a véghatárrul . . .
Sír megnyílik, sír bezárul.

Oh a sír sok mindent elfed:
Bút, örömet, fényt, szerelmet;
De ki gyermekét szerette,
Gondját sír el nem temette.

1866

A BUDAI RÓZSAHEGYEN.

Szél rengeti lágyan a kerti fa lombját,
Az alkony elége alatt a Dunán;
Pest ködbe merül, zaja messzi morajját
Már félbe szakítja tücsök s csalogány.
S im ott ülök ujra, hol annyiszor ültem,
Hol hitvesem annyiszor üle velem,
Hol enyhe kedéllyel, örömbe merülten,
Megálda ezerszer a hű szerelem.

Még minden a régi, mosolygani látszik,
Körülbe az enyhület árnya lebeg;
A fűben előttem a kis fiu játszik,
A lyányka szökellve, kacagva cseveg.
Oh hol vagyon édes anyátok, oh hol van?
Még hallani vélem a bús siri dalt.
Úgy elborulok s tova mind szomorúbban
Érzem, szivem élete puszta, kihalt.

Oh hitvesem árnya a csillagos égben,
Oh gyermekim anyja, tekints le reám!
Emelj fel a búba', ne hagyj el az éjben,
És áldj meg, erősits a földi tusán!
Hű, tiszta szerelmed örök sugarából
Ejtsd vissza szivembe a mennyei fényt!
Vezess ki sötét közönyöm vadonából,
S add vissza hitemnek a régi reményt!

1867

A NÉPSZERÜSÉG.

SATIRA.

A népszerüség versem tárgya ma:
Erről nem irt magyar költő soha,
Áhítja bár s vadássza mindenképen,
Azaz, hogy nem csupán a költő épen,
Hanem minden művész és szónok, író,
S kiváltkép az uj módi táblabíró.
Mert mind hijába him'zünk-hámozunk,
Mi most is táblabíró nép vagyunk;
Veszhetne minden, — a súly megegye —
Csak meglegyen coffjával a megye.

Előbeszédnek ennyi tán elég,
De valamit kell hozzá tenni még,
Szivemre gondok terhe nehezűl:
A népszerűség népszerűtlenűl
Tárgyalva, most nem olyan feladat,
Költő, amellyel koszorút arat.
Nem is kivánom, hogy tapsoljatok,
Csak arra kérlek, meghallgassatok;
Türjétek a szegény magyar poétát,
Ha más felé vinné immár a nótát.
Úgy is hizelgés úton-útfelen,
Mint szerb-tövis, kiírtva is terem,
S ha annyi volna a nagy emberünk,
Mennyit naponként folyvást hirdetünk,
S oly sok dicső tulajdon volna bennünk·
A legdicsőbb nemzetnek kéne lennünk!...
Avagy, ha tetszik, ám ne tűrjetek,
Szidjon le rútúl bosszús kedvetek;
Őszinte szívvel, ezt még jobb' szeretném,
Tapsnál a füttyöt szívesebben venném:
Akkor bukásom csak sikerre vált,
Mert azt jelenti, satirám talált.

Mondják: a szószék, sajtó hatalom.
Megengedem, de úgy tapasztalom,
Ha megtekintem titkát a dolognak,
Gyakran csupán szolgája hatalomnak.
Két hatalomnak: egyik fenn ragyog,
A más alant sötéten háborog,
De mindeniknek megvan a varázsa,
Hogy szónokot s írót megbabonázza.
Megoldja tollát, nyelvét: mennyi ész,
S mily lángoló, majd őrjöngésbe vész!
Mily gyors a toll, minő harsány a hang,
Légben, papiron nagy dob, nagy harang!
Hogy' írják és szavalják ékesen,
Amit valóban egyik sem hiszen,
De mások elhiszik, — s ha beleszűlnek,
Egy új reményre ismét lelkesűlnek.
A bölcs kevés, de régi bölcseség:
Ki csal s kit csalnak, mindig volt elég.
Nagy csődülést látsz nagy komédiára,
Szint' ennek is csak pénz és taps az ára;
Rágalmaznak, hazudnak, hízelegnek,
Emitt a népnek, ott a fejdelemnek.
És mint kufár az útcán szerteszét,
Hogy' ordítják a honnak szent nevét!
Mert végre is ez és az egyre megy,
És oly igaz, mikép az egyszer-egy,
Hogy a népeknek épen úgy megvannak
Kész udvaronci, mint a királyoknak,
És mindenik, — Kliónak régi vádja, —
Imádva mást, csak önmagát imádja.

Oh jó magyar nép, édes nemzetem!
Könnyen talán el sem hiszed nekem,
Hogy még te sem vagy ám udvartalan,
És udvaroncid száma számtalan,
Kik hízelegnek kedves gyöngéidnek,
Mert, megbocsáss, hát néked is lehetnek,
Sőt vannak is, ím, egyet közbevetve
Elmondok itt, most sírva, majd nevetve.

Hős vagy csatában, nagyszerű alak,
Csodát mivelni hányszor láttalak,
Füstfellegekben győzelemre szállva,
Dicsőségedben nap fényévé válva!
Szenvedni tudsz, meg is tanulhatál,
Népek közt martyr oly sokszor valál ;
Arcodhoz illik az a büszke gyász,
Rablánc szoríthat, de meg nem gyaláz.
Azonba' megvan az a rossz szokásod,
Hogy amidőn már sikerülni látod,
Vagy látni véled, legalább csak félig,
Miért küzdöttél vészen át sok évig :
El-elhagy néha jó természeted,
A többit aztán félvállról veszed.
Nagy lakzit ütsz, tivornyázol sokat,
Koppasztod a meg nem lőtt madarat,
Iszol nagyot rá, nem tartasz határt,
Pedig neked kevés bor is megárt.
Emészt a vágy, remény tüzes bora,
Megtántorít csal-álmok mámora ;
Könnyen haragszol, dúlakodni vágynál,
Egész világnak gőggel fittyet hánynál,
És hányi-vetve jársz ide s tova,
Csetel-botol szeszélyed rossz lova.
Ki hízeleg, hamar kegyedbe fér,
Annak hiszesz, ki mindent megigér ;
Nem tűrsz szabad szót, nem tűrsz ellenmondást,
Nagy hűhóval körűled látni folyvást
Uj-uj csapatban számos udvaroncot,
Lesvén mohón egy-egy darabka koncot,
Füledbe súgnak s távolról se' véled,
Hogy mennyi mindent elhitetnek véled.
És mámorodban ott mosolygva állsz,
Azt sem tudod hamar, hogy mit csinálsz ;
Ködében elméd jót-rosszat feled,
S kegyelmesen pazarlod rendjeled.
Hány érdemetlen dolmány mellin ég
Rendcsillagod, magyar népszerüség!

Nem téged szóllak, népem, nemzetem!
E gúnyszavakkal őket illetem.
Te is király vagy, gyönge és erős,
Tanácsadód az érted felelős,
S ha nem szégyelli udvaronccá válni,
Királyokéra miért kiabálni?
Gőgös tribun, ki állsz a forumon ,
Megríkató pathosszal ajkadon,
Ha önzésből vadászod nép kegyét:
Más nem vagy, mint hitvány udvarcseléd.
Ha mint irónak pályád legfőbb vágya
Lapodnak mentől több praenumeránsa,
És szája ízén irsz a nagy tömegnek,
És nem sugalmán szíved- és eszednek:
Hogyan hiszed függetlennek magad?
Te is csak bérbe adtad tolladat.
Ha hiúságból kapsz a tapsokon,
Miért nevetsz a rangkórságoson,
Ki egy kis fényért önbecsét felejti,
S elvét, hitét örömmel porba ejti?
Ha néma vagy, hol szólnod kellene;
Vagy a fehér, rá mondod, fekete,
Mivel kiméled népszerű magad':
Az mindenütt csak gyávaság marad.
Ha küzdve tűrni még meg nem tanúltál,
S kivivni gyorsan és mindent akarnál,
Tűzzel-vassal, köny- és vérrel teli,
— A cél az eszközt meg-megszenteli —
Vagy sértve hívén fenséges személyed',
Boszura indit ádáz szenvedélyed,
De mást hirdetsz: szabadságot, hazát,
Ámítva könnyen jámborok hadát:
Dicsérjék bár erélyed' és eszed',
A zsarnoktól tanúltál szerepet.

Oh hiuság, rajongás és önérdek,
És gyávaság, mit legkevésbbé értek!
(Ugyan ki is érthetné egyhamar
Oly hősi népnél, milyen a magyar.)

Hiába festitek be magatok',
Éles tekintet átlát rajtatok.
Nézzétek ott, mily hős, mily dalia,
Küzdött szabadság szent csatáiba';
Sebhely az arcán, bátor és vitéz,
De bátorsága mindjárt oda vész,
Ha hangos éljent, dörgő tapsokat
Nem kaphat annyit, mennyi kell, — sokat.
Mint a szinésznek, taps a levegője,
Egy árva píssz elég lesz, hogy megölje,
S kit meg nem ijjeszt német, muszka hadja,
Lármás jogászság tüstént megriasztja;
Elhallgat, vagy máskép szól, mint akar,
Oh hősök hőse, oh vitéz magyar!
Egy más emitt, derék egy ember szinte,
Becsűletes, tevékeny és őszinte,
Szenvedt honáért s áldoz érte hűn,
És szó ne'kül megadja egyszerűn,
Mit kérsz nevében, mindent, ami kell,
Soh' sem fukar, pénzzel, vagy vérivel.
Egyet ne kérj, csak ezt, egy fényes batkát,
A népszerűség bármily kis darabját,
Azt meg nem adja, oh az nagy dolog!
És arca lángol, szíve feldobog,
Mindent, de mindent feláldoz honáért,
Sőt még a hont is — népszerű magáért.

Ismézed-é a gavallérokat,
A népszerűség kiknél csak divat?
Felöltnek elvet, mint csinos ruhát,
Szeretnek hőn, — nem épen a hazát.
Inkább a karzat bájos hölgyeit,
Értök szavalják szép beszédeik';
Sujtást, sallangot itten sem kimélnek,
Nem gondolkoznak, de mindig beszélnek,
És irnak is, kelendő egy divat,
Sajtónk fejlődik, mind inkább halad,
Drágúl a tinta és a kalamáris,
Tán népszerű lesz még a tudomány is.

Nem látsz bohót vagy épen cselszövőt?
Külön, vagy együtt is vehetni őt,
Az árverésnél ám helyét megállja,
Az elveket mind feljebb licitálja.
Profitja lesz, nyerhet mindegyiken,
A népszerűnél népszerűbb leszen ;
Övé a honban minden, ami drága,
Arany idő kél majd varázs nyomába'.
Hány törpe hivság, hóbortos szeszély,
Mely nagy dologról könnyedén beszél ;
Hány híg velő, mely nem lát semmi bajt,
Mindent remél, lehetlent vár, ohajt ;
Hány léha szív, amelyben semmi hit
S fitogtatón negédli elveit ;
Hány csalfaság, cégéres elvtelenség ;
Ma jó barát és holnap már ellenség ;
Hány ronda érdek, hivatalvágy, éhes,
Irígy kedély, mely csak gyűlölni képes :
Bitolja népszerűség fénypalástját,
Takarva gonddal szennyes inge rongyát!
És jár előttök nagy kortes csapat,
Igéretet, bort és pénzt osztogat,
Utána írók, — ők mindenre telnek, —
Ujongva rájok hymnust énekelnek . . .

Fáraszt e látvány, megszakad dalom —
Szivembe nyílal éles fájdalom ;
Oh mert a gúny gyakran csak könnyek árja,
A szivbe fojtva s ott méregre válva.

1868

LEÁNYOMHOZ.

Oh ne könnyezz, kedves lyányom,
Édes anyád képe mása!
Az ő könnyes arcát látom,
Oh atyád csak ezt ne lássa.

Fájó emlék fátyla lebben,
Bánat újul bús szivemben.

Méla búnak néma könnye
Szép szemében hányszor rezgett!
Sirva omlott kebelemre,
Istenem, mennyit nem szenvedt!
És még egyszer, utoljára . . .
S elfödé a halál szárnya.

Oh mosolyogj, kedves lyányom,
Édes anyád képe mása!
Az ő vidám arcát látom,
Oh atyád csak ezt, ezt lássa!
Mennyi boldog emlék újúl,
Szívem percre meg-megifjúl.

1868

A TÁBLABÍRÓ.

Táblabíró vagyok én,
Pestmegyében lakom én,
Virágzik szabadságom,
Vármegye az országom!

Amint tetszik, úgy élek,
Királlyal sem cserélek;
Királyt köti a törvény,
Törvény magam vagyok én.

Az adót nem fizetem,
Fizetésem' emelem;
Kölcsönt veszek, cserélek,
Mégis igazán élek.

Mit nekem a miniszter!
Parancsolni hogy' is mer?
Sok embernek egy ember,
Vármegyének miniszter.

Protestálok, de nagyon,
Nemes jogom nem hagyom,
Többi úgy is elveszett,
Vármegyét el nem veszed!

Az alispán hazafi,
Szolgabíró atyafi,
Ki is viszi mit akar,
Egyet ért itt a magyar.

Táblabíró vagyok én,
Pestmegyében lakom én,
Virágzik szabadságom,
Vármegye az országom!

1868

EGY HÁZ ELŐTT.

Még ott foly a Szamos,
Még áll a régi lak,
Hová tíz év előtt
Mint nőmet hoztalak.

Az alkony fénye ég
Az ablak üvegén,
Fényén a múlt idők
Emléke int felém.

És visszaképzelem
A bútort és szobát,
Kerted', virágidat,
S gyöngéd kezed nyomát.

És érzem mosolyod'
És hallom hangodat:
Szerelmed öröme
Mélyen szivemre hat.

Az est lassan leszáll,
S még ott állok merőn ;
Siratlak, áldalak,
Oh elhunyt, ifju nőm!

Szerettél igazán,
Szerettelek hiven!
Szerettelek halva is,
Holtig gyászol szivem!

1868

EGY DRÁMAÍRÓ POLITIKUSRA.

Megirtad *Dózsa György*-öt,
E rossz tragédiát ;
Vadásztál benne tapsot,
De néma volt hazád.

Most már nem irsz, csak játszod
Siralmas szinmüved',
S karzat kicsinyje, nagyja
Tetszést rivall neked.

Kisült amit nem vártunk,
Mutatja a hatás :
Rossz drámairó voltál,
De jó komédiás.

1869

EGY KÉPVISELŐ EMLÉKKÖNYVÉBE.

Jobban tudunk meghalni a hazáért,
Mint élni érte, hűn, eszélyesen.
A hős pályája csillogóbb nekünk
Az államférfi bölcs küzdelminél ;
A szónoklat oly könnyen hat reánk

S nem ismerjük becsét a néma tettnek.
Vaj' megtanuljuk-é még valaha,
Hogy élni tudjunk híven a hazáért?
Avagy lassanként azt is elfeledjük,
Hogy tudjunk érte halni, hogy ha kell?

1869

SOK BESZÉD.

Jó nemzetem, el nem pusztít téged
Se vad muszka, se kimüvelt német,
Erőd, eszed van, ha meg kell lenni,
Csak a szótól reá érnél tenni.

Nyelved fékét könnyen megereszted,
Ez a sok szó leszen a te veszted:
Csellel, karddal mért küzdeni véled,
Magadat ha igy agyon beszéled?

1869

ROMHÁNYI

KÖLTŐI BESZÉLY. — TÖREDÉK

1869—1872

ELSŐ ÉNEK.

1. És Magyarország ujra csendes,
Nem kelti zaj, nem nyomja had,
A fecske újra bátran repdes
S megszáll ahonnan elriadt ;
A holtakat mind eltemették,
Az élő hallgat biztosan,
Kit elfogtak, börtönbe tették,
Egy szóval : rend és béke van.
Csak a szív zajg és fel-feltámad
A le nem győzött bosszu s bánat,
De népek úgy, mint egyesek
Megszoknak és felejtenek.

2. Igy gondolá Bécs bölcsesége,
És Európa hitt neki,
Reánk jött éhes vampyr-népe,
Hogy szívünk vérét szíjja ki . . .
De elég ebből immár ennyi,
Nem speech lesz ez a költemény,
S a lapokkal mért versenyezni
A honfi-phrasis mezején?
Im eldobom hát a sallangját,
Nem áhitom a karzat tapsát,
Sem honlyányok gyöngéd kegyét,
Nem majmolom Biharmegyét.

3. Az ország csendes, amint mondám,
Negyvenkilencnek ősze volt ;
Felhők borongnak az ég boltján,
Ki sem pillant a vaksi hold.
Az est, az éj korom-sötéte
Mintegy elbúni, szökni int ;
Haragszik a zsandártiszt érte :
Ni még az éj sem gutgesinnt.
Nem födte fel a biztos menhelyt,
Egy bujdosót előle elrejt,
Már hatszor küldött rá halált,
Sapperment! egyszer sem talált.

4. Még négy lövés és száz sapperment,
Se ez, se az nem ejt sebet.
«Vorwärts» — s az öt zsandár előbb ment.
Azaz hogy menne s nem lehet.
Egy megbotol s elnyúlik hosszan,
Hármat egy mély árok benyel,
Az ötödik tövisbokorban
Vesződik, vérzik, vesztegel :
Csak a tiszt áll, kiált hijába,
Az öt zsandárnak fáj a lába,
Hiába hősök, — ezalatt
A bujdosó tovább haladt.

5. De vaj' ki ő, kit így üldöznek?
Mi rangja és mi érdeme?
Vajon mit szolgált a nemzetnek,
Vezére vagy minisztere?
Tán képviselő, tán vészbíró,
Avagy épen főrend vala?
Tán kormánybiztos, hirlapíró,
Vagy csak egyszerü katona?
Ennyi kérdésre hogy feleljek,
Sok névre egy szót hogyan leljek?
Csak azt tudhatnám mondani :
Mindebből volt ő valami.

6. Ő gavallér volt s gróf e mellett,
Ez az ő igazi neve,
Ennek szűlték s mi ebből tellett,
Volt egyik legfőbb érdeme.
Atyja egy öreg pecsovics volt,
Ki magyarúl rosszúl tudott,
Élt és pazalt és Bécsben meghólt,
És más emléket nem hagyott,
Mint egy csoport szép ősjószágot,
Mellé tömérdek adósságot,
De nem maradt szegény fia,
Volt még mit elpazalnia.

7. Ifjabb Romhányi grófnak hivták,
Bécsben Stefi és Pista honn,
Sok tudományra tanították
Innen s túl a határokon.
Volt nevelője mindig három :
Német, magyar és francia,
Kissé nehéz nyakán a járom,
De szép volt a harmonia ;
Érzelgőssé tevé a német,
Fransztól tanult könnyelműséget,
A magyartól sok honfiszót,
Szilaj kedélyt, oratiót.

8. Növelték drága gonddal, bajjal,
Valóban végre nagyra nőtt,
És sok reménnyel, még több zajjal
A nagy világ fogadta őt.
Hazájában kezdé a pályát,
Tüzes, békétlen honfi volt,
Elcsábitott egy pár leánykát
S a szabadságról szónokolt ;
S mert pecsovics főispán atyja,
Magát a szélső párthoz csapja :
Imigy bünteti a nemesis
Atyát, fiut, kettősen is.

9. Szabadság és hölgyek szerelme
Között oszlott meg szelleme.
Mily szép fiú, minő lángelme,
Hirdette az egész megye;
S midőn egy választáskor nyalkán
Kortesvezérnek öltözött,
Bársonyszűrben, diszparipáján
Lépdelt a hős csapat között:
Sugárzott a bús honfi képe,
S a kis városnak kandi népe
Oly harsány éljenzést csapott,
Minőt Deák soh' sem kapott.

10. De sok beszédnek sok az alja,
Ne vesztegessük az időt.
A sok csínyt atyja megsokalja
S külföldi útra küldi őt.
A nagy szigor csak jót s jókor tesz,
Mert újabb élvet tár elé,
S a diadalban fáradt kortes
Mint dandy lejt Páris felé.
És szívében zajongva kelnek
Új izgalmak, új szenvedelmek,
Grisette és szalonhölgy kegye:
Feledve ország és megye.

11. Kedvére múlat, a pénzt szórja,
Csak néki áll most a világ:
Száz élvbe, bajba bésodorja
A szenvedély és hiuság.
Kaland- s párbajban nincs hiánya,
Nyugtát az élvben sem leli,
És egy pár érdekes botránya
Hamar híressé emeli.
Alig két hónap s íme már is
A magyar grófról beszél Páris:
Külföldön akkor így leve
Ismertté a magyar neve.

12. Két év alatt elpazarolja
Erszénye, szíve kincseit,
És már blasirtság ostromolja
Eszméit és érzéseit.
Elzárkozik szívben, szobában
S könyvek közé temetkezik,
Gondolkozik, olvas magában,
Öltözni jól sem érkezik.
De itt is izgalmat kerget,
A nagyravágyás tesz rá nyerget
És sarkantyúzza tüzesen,
Mint azelőtt a szerelem.

13. Eszébe jut az elfeledt hon,
Mely távol rablánc közt sohajt,
Az államférfi pálya otthon,
Amelynek ő lesz hőse majd:
Egy új Széchenyi, új iránnyal,
Egész democrat alapon,
A függetlenség jelszavával,
S legyen, ha kell, forradalom.
De majd a kétely rajt' erőt vesz,
Mindebből hátha semmi sem lesz,
S nagy-bölcsen új jelszót koholt:
Magyarhon nem lesz, jó, ha volt.

14. Mi tért nyujthat e szegény ország?
És lelke, karja mit tehet?
Az embert mindig megtapsolják,
Ha tart zajos beszédeket.
De nagyot tenni hol a pálya,
S alkotni hol rá az anyag?
E hon hiú küzdés hazája,
Nem él és halni is hanyag;
S ha bolygat nagyravágyóbb szellem,
Idegent szolgálsz véred ellen;
Babér magyarnak nem terem,
Annak születni gyötrelem.

15. Igy végzi hősünk honfi búja
S becsvágya büszke álmait,
S a régi útat kezdve újra
Egy vídám társaságba nyit.
Egy-két pohár Champagne borából
S többé nem elbusúlt, komoly,
Vigan tér meg Palais-Royalból,
Ajkán száz trilla és mosoly.
S hogy pár napig kedvére múlat,
A szíve újra lángra gyúlad:
Mint államférfi nem erős,
De küzd ám, mint szerelmi hős.

16. Egy magyar grófné tudniillik
Elbájolá többek között,
Egy ifju özvegy, ki, mint illik,
Kigyászolt s majd Párisba jött
Enyhítni özvegysége átkát.
Romhányi látta, szólt vele,
Ismerte mint gyermekleánykát,
Szivében szenvedély kele,
Hevesb, erősb, mint minden régi,
A győzelem nem könnyű néki;
Gunyolja meg nem nyert babér,
A nő hideg, eszes, kacér.

17. És udvarlója mily nagy számmal
És mindenik küzd és remél,
S bár szóba hozzák akárhánnyal,
De szívet eggyel sem cserél.
Mulatja őt e zajos verseny,
A hódolat tetszik neki,
S ha olykor vonzalomra serken
És szívét érzelem teli,
Az rendesen hősünkhöz vonja,
Mert ő a leghevesb bolondja,
De eltitkolja gondosan,
S Romhányi oly boldogtalan.

18. De szívsebének akadt íre,
(Honny soit qui mal y pense)
Jó atyja gyászos halálhíre ;
Elpattan a szerelmi lánc.
Felejti Párist és Matildot,
Igy hívták a szép özvegyet ;
Immár most néki minden tiltott
És tüstént útra vált jegyet.
Nehány nap s íme feltünének
Az ismert bércek, erdők, térek,
S az őskastély mohos fala ;
Sohajtott és otthon vala.

19. Bécsből lehozták s eltemették
Az öreg grófot fényesen,
S fiától sokan zokon vették,
Hogy mért nem sírt keservesen.
Romhányi néma, érzéketlen,
De amidőn már vége van
Az ünnepélynek s a teremben
Ott ül az éj óráiban,
Megújul a gyermekkor képe
Lelkén, szülői szent emléke ;
Habár mindent könnyen felejt,
Ezt híven érzi — s könnyet ejt.

20. Az őskastélyt bejárja másnap
S az elhagyott kert rejtekit,
Karján merengő álmodásnak
Egy elmúlt szebb világba nyit.
Bölcsője e szobában rengett,
Itt játszott anyja térdein,
Amott a fán madárka zengett
S a régi dalt énekli im.
Itt ülteté az atyja lóra
Legelsőbben, oh boldog óra!
Mi únott volt nem rég e táj,
S most rajta mennyi méla báj!

21. Majd gond riasztja el ábrándit,
Gyakran boszús, zordon, levert ;
Öröklé atyja uradalmit,
De egyszersmind örökle pert,
Sok terhet és sok adósságot
És számos mindenféle bajt,
El is adott egy pár jószágot,
Gyors, biztos rendezést ohajt,
És új irányt a gazdaságban
S meggazdagodni hamarjában.
Fut, újit, fárad eleget,
S nincs benne semmi köszönet.

22. Mindent, amit külföldön látott,
Átültet, gyorsan létesit,
Teremt egy egész új világot,
Elcsapja régi tisztjeit.
Sokat tervel, sokat csalódik
És pénze sokkal kevesebb ;
E mellett, míg ezzel bajlódik,
Megújul a szerelmi seb :
Mert szép Matildot látta ismét,
Most már Pest egyik büszkeségét,
Nyert tőle egy tüzes mosolyt —
És szíve újra fogva volt.

23. Matildnak a gondok nem ártnak,
Játszik kiváló szerepet,
S Pesten az ellenzéki pártnak
Úgy szólva nővezére lett.
Tud lelkesítni, intrigálni,
Ünnepli már a társaság,
Nem fél veszéllyel szembe szállni,
Ragadja büszke hiuság,
És mindig éber, mindig résen
Szalonban vagy pedig gyülésen
Uralkodik a karzaton,
Erélye, bája hatalom.

24. Romhányi megszerette ismét
Matilddal együtt a hazát,
S hogy teljesítse honfi tisztét,
A közügynek utána lát,
Felejti minta-gazdaságát,
Három megyében szónokol,
Szerelme készti hiuságát
S tömérdek indítványt kohol.
Sőt hölgye arra is rá birja,
Hogy egy lap főcikkelyit írja;
Im újra államférfi lett,
Önkényt gyülöl, — hont, nőt szeret.

25. És a jövő országgyülésen
Már mint követ föllépni vágy;
Két-három hely is várja készen,
Éljenzi lelkes ifjuság.
És győzi szóval, győzi pénzzel,
Reá nagy kölcsönt vett fel ám,
Mostanság csak ily módon pénzel,
S a választás sok pénzt kiván;
Mert az bizony, ki mit beszéljen,
Egy úri sport most úgy, mint régen,
Veszéllyel jár, költségben áll,
S nem ritka ló- s emberhalál.

26. Megválaszták; győzött a tábor,
Kettő halott, sok sebesült,
Romhányi is, mint serge, bátor
S az ellenzék szélére űlt.
Kiszállott sok merész csatára,
Nem ejt sebet, halottja nincs,
De a tapsnak olcsó az ára
Nálunk s az néki drága kincs.
Romhányi híres s mellé boldog,
Meghódítá a szép Matildot.
Tán nem való, de legalább
Már így beszéli a világ.

27\. Igaza is van félig-meddig,
Matild inkább kitünteti,
Szalonban és közhelyt, mint eddig
S olykor valóban szereti.
Lesz-é erősb viszony belőle,
Vagy házasság, ki mondja meg?
Talán mind kettő fél is tőle
És csak kacéran szenveleg.
Matild álhatlan és szeszélyes,
Romhányi hiu, szenvedélyes,
Ez egyet, az meg mást akar
És összevesznek csak hamar.

28\. Többek között egy semmiségen:
«Matild maradjon este honn!
Magát csak unná az estélyen,
Én jobban elmulattatom.»
«Új öltözékem füstbe menjen?»
«Az én kérésem többet ér.
Tán új udvarló várja? Menjen!
Romhányi többet mit se' kér.»
«Ha jól tudom, ön még nem férjem,
Nem is ohajtom, hogy megérjem.»
«Én sem, grófné, nem ... nem ... soha!»
«Távozzék, gróf, ön ostoba!»

29\. Matildot, hogy nem látogatta
Romhányi félhónapja már,
Talán végkép is oda hagyta
S Matild reá hiába vár?
Nem hagyta el, csupán csak színli,
E nő érezze, mit veszít,
S ha hű lovagját jól megsínli
S megbánja rossz szeszélyeit:
Majd megbocsát, élnek egymásnak,
Addiglan udvarolgat másnak,
Hogy féltse az. Kopott fogás,
De szeretők közt így szokás.

30. S kiválaszt e játék tárgyául
Egy ifju, szép, kedves leányt.
Oh vissza rád ne szálljon átkúl,
Könnyelmű ifju, meg ne bánd!
Ilonka, hajh, mért kelle látnod
És megszeretned oly nagyon,
Faludtól oly korán megválnod,
Milyen boldog valál te honn!
Mint ibolyácska enyhe árnyban,
Mosolygva nyíltál szende bájban,
És itt letép egy durva kéz,
S tavasznapod utána vész.

31. Ilonka Csáth báró leánya,
Elveszté anyját már korán,
Atyjának fénye és bálványa
Hanyatló élte alkonyán.
Vidám gyermek fürtös fejével
És mégis komoly hajadon
Ha méláz mélyen kék szemével
S meghajlik, mint a liliom,
Oly ártatlan mosolygva, sirva
És mintegy homlokára irva:
Rá nézve majd a szerelem
Öröm vagy bú, de végtelen.

32. Félénken lép a nagy világba,
Estélyen, bálban elfogult,
Nagynénje itt a garde de dames-ja,
Ki immár régen elvirult;
Egy tisztes nő, észfensősége
Elismert sok család előtt,
Matildnak szörnyű ellensége,
Nagy híreért utálja őt.
Azért Romhányit jól fogadja,
Hadd legyen udvarló lovagja
Hugának: ez reszket, pirul,
És a magányban könnye hull.

33. Oh könnye első szerelemnek,
Amelyet vágy s öröm fakaszt,
Harmatja édes gyötrelemnek,
Egyszerre szülsz egész tavaszt.
Ilonkának minden csekélység:
Egy hang, egy szó, egy kis virág,
Szent emlék vagy nyíló reménység,
Szalonja boldog kis világ.
S mi szépet érez, sejt kedélye,
Romhányit koszoruzza vele,
Egész egy férfi ideál,
Amint hivő lelkében áll.

34. Romhányi a kezdett udvarlást
Nem hagyja el, de unja már,
Restelli, hogy így tettet folyvást
S csak alkalmas időre vár,
Hogy megbocsásson kedvesének,
De hát Ilonkából mi lesz?
Elbírja gyászát tört szivének?
Romhányi ily kérdést se' tesz.
S habár a lyány fejlő szerelme
Meghatja néha egy-egy percre,
Megnyugszik és ily szókat ejt:
«Ifjú leány hamar felejt».

35. És ürügyet a békülésre
Oly könnyen lel két szerető,
Kivált amidőn segítségre
Siet hozzájok sors, idő.
Lajos Fülöp im trónját veszti
S türelmét a jó bécsi nép,
Magyar beszédét fennebb kezdi
S elvégre tenni is kilép.
És teljesült Romhányi vágya,
Megnyílt a rég ohajtott pálya;
Matildja szintén lelkesül
S a karzaton tapsolva ül.

36. Romhányi tart tüzes beszédet,
Minőt nem tartott soha még,
Megrázza harsány hangj' a léget
És arca felpirulva ég.
Kevés ész az egész beszédben,
De sok a forradalmi láz,
S az akkor még új volt egészen,
Úgy éljenzik, hogy reng a ház.
Matild is tapsol, kendőt lenget,
Romhányi büszkesége enged,
S mikor eloszlott a gyülés,
Már megtörtént a békülés.

37. Romhányi ott a lépcső alján
Megvárja bájos özvegyét,
Találkoznak s már ott csüng karján
Van bók, mosoly, nyájas beszéd.
«Ma önmagát is felülmulta . . .
Ebédeljen együtt velem . . .
A honfigond arcát feldulta! . . .»
«Nem az, Matild, a szerelem.»
«Oh annál jobb, de csak rám nézve.»
S a hintóban már kéz a kézbe'.
«Matild, feledjük, ami mult!»
S a többi egy kézcsókba fult.

38. Ilonka mind hiába várja
Romhányit, ki elhagyta már,
Buját, titkát magába zárja,
Lemond, remél és újra vár.
Mélázva gyakran visszaéli
Multjának boldog perceit,
A lépcsőn néha hallni véli
Az ifju könnyü lépteit.
Nem ő; — már egy hónapja tölt el,
Még illemből, szinből se jött el.
Ilonka néma búban él,
Tűr, szenved s többé nem remél.

39. De Blanka grófnő, a nagynéne,
Nem tűri ily némán a bajt,
Hamar megtágul nyelve féke
És üt miatta szörnyü zajt:
«Mily léha úrfi és goromba! . . .
Oh férfinak könnyen ne hígy!
Fajult világ, — az én koromba'
Gavallér nem tett volna így.
Világos, mért udvarla néked,
Hogy Matildban féltékenységet
Kelthessen s meglágyitsa majd . . .
Oh bár csak vesztett volna rajt!»

40. A néninek más nem, csak ez fájt,
De húga, hajh, most érti meg,
Hogy csak játékszeréűl szolgált
Egy hiu sziv szeszélyinek.
Egy-egy uj seb hát mindörökké!
Elfojtott könnye megered,
Becsűlni sem lehet már többé,
Kit szíve még most is szeret.
Hogy könnyét, mely arcára csordúl,
Ne lássa nénje, félre fordúl,
Aztán nyugodt, fentartja még
Szemérem és szivbüszkeség.

41. «Ilonka, hidd meg, úgy haragszom,
Mily ügyesen kitervelém!
Mily bosszus lett vón' az az asszony,
Ha hozzá nőül adlak én.»
«Kihez néném?» «Ugyan még kérdesz?
Romhányi grófhoz, édesem!»
«Nem mentem volna hozzá férjhez,
Mert nem szerettem soha sem.»
«Ezt nem hivém! Valóban? Lám, lám! . . .
Jó parti lett vón', édes lyánykám!»
«Hagyjuk néném! — Ilon felel, —
Oh ennyi szót nem érdemel.»

42. E perc után a szende lyányka
Bátrabb, mintegy megváltozott;
Nem rejtezett többé magányba,
Nem sírt és nem ábrándozott.
Elfoglalá eszét, kedélyét,
A társas körben elmulat,
Takarja búját, szenvedélyét
Kivűlről nyúgodt hangulat.
De egy-egy önfeledt órában
Fölérez, elmélyed magában:
Oh mennyi minden oda van,
És érzi, hogy boldogtalan.

43. Eloszlott az ország gyülése,
Megújult alkotmánya kész;
Uj korszakot kezd végülése,
A mult kétes jövőbe vész.
Ilonka atyja fejcsóválva
Pozsonyból már siet haza:
«Bár örömünkre bú ne szállna,
Aggódom érted, oh haza!
De te is bús vagy, édes lyányom.»
«Már nem, mert kis falunkat látom,
Oly csendes nyúgalmat lehel,
Kék füstje vígan üdvezel.»

44. De a falusi élet csendje
Nem nyujt gyógyító balzsamot;
Hiába munkás életrendje,
Enyhült, de nem gyógyulhatott.
Ő nem csupán udvarlót veszte
Romhányiban, mint annyi más,
Ő szíve eszményét kereste
S hitét találta a csapás.
Egy dús tavasz hervadt virága,
Kedélye összedúlt világa:
Hulló remény, haló öröm
S mint őszi köd, rideg közöny.

45. Szeretné atyja férjhez adni,
Sokáig élni nem remél,
Bár tudná boldogságba' hagyni,
S mind újabb aggodalma kél.
Hogyan maradjon árva lyánya,
Ki őrzi, védi meg szegényt?
Az öreg úr egyetlen vágya,
Megérni a várt vőlegényt,
S ha még lehet, folytán a nyárnak, —
Hisz' házához udvarlók járnak,
S közöttük legkivált egyet
Kedvel, kitüntet szerfelett.

46. Telegdi gróf ez, korra nézve
Harminc és negyven év között,
Ki, megbukván a kormány Bécsbe',
Ismét honába költözött.
Az ifju conservativ pártnak
Egyik kitűnő tagja volt;
Baráti tőle sokat vártak,
Pályáján mind feljebb hatolt.
De martiusnak nem várt napja
Dicsőségét a porba csapja,
És most jószágin kóborol
És Ilonkának udvarol.

47. Ilon, hogy töltse atyja kedvét,
Mindig beszédes és derűlt,
És pazarolja bája kincsét,
Melyet már többé nem becsűlt.
Telegdi gróf magán csak bámul,
Hogy mint egy ifjonc úgy szeret,
S becsvágyó lelke lázálmábul
Ily szenvedélyre ébredett.
Már bé is vallaná szerelmét,
S legyőzni nem képes félelmét,
Ilon nem bátorítja őt,
S mindig csak az, ki azelőtt.

48. Egy éve most, tisztéhez képest,
Mily sok mindent fogalmazott,
Megyéhez és országgyüléshez
Nem egy dörgő leiratot,
S most nem tud egy levélkét irni
Ilonhoz, százszor tépi el;
Kudarcát nem tudná elbirni,
Pedig már nyilatkozni kell.
Atyjához ir s félig megkéri
A lyányt, igy kisebb szégyen éri,
Egy államirat a levél,
Inkább a sor között beszél.

49. Az öreg lyánya szobájába
Tipeg, forrón megöleli;
Immár betellett legfőbb vágya,
A szíve csordultig teli.
«Síromnak szélén kérlek, lyányom,
Mindenre kérlek, ami szent!
Tedd nyúgodttá közel halálom',
Menj hozzá nőűl, mondj igent.»
«Oh jó atyám, rosszul ne essék,
Gondolkoznom egy napot adj még!»
«Az nem sok... holnap... hát legyen,
Áldjon meg Isten, gyermekem!»

50. Ilonka gondban tölti napját,
Elgondol múltat és jövőt:
Kétségbe oh hogy' ejtse apját
És búba egy hű szeretőt?
Szerelem nélkül menjen férjhez,
Megcsalja azt, ki szereti?
Hogy' tettesse, amit nem érez?
Oh ezt, csak ezt nem teheti!
«Soha! soha! — kiáltja sirva, —
Keresztjét szívem el nem birja.»
Dermedve áll, ereje fogy
És ott alélva összerogy.

51. Föleszmél s dőlve pamlagára
Majd félálomba szenderűl,
Enyhűlet száll sziv-zajlatára,
Félelme, búja csendesűl.
Nyugodtan helyzetét vizsgálja:
«Ha meghal majd szegény atyám,
A nagynénék gyűlölt kormánya
Mindaz, mi várhat még reám.
S ha boldog nem lehetek többé,
Mért váljam sirig hányt-vetetté?
Mért vessek meg egy hű kezet,
Mely vész után parthoz vezet?

52. «Romhányi gróf szerelmet színlelt,
Aztán galádul elhagyott:
Telegdi gróf szavakra nem lelt,
Hiven szeretve hallgatott,
S mint férfiúhoz illik, megkért...
Becsűlni őt megannyi ok;
Romhányin most e léha tettért
Mily könnyen bosszut állhatok.
Érezze, hogy soh' sem szerettem,
Feledve őt, más neje lettem...
Ez sebzené... Mily gondolat!
Oly bűnös s mégis élvet ad.»

53. Fessem tovább a lyány küzdelmét?
E hangulat mindent kivall.
Van pillanat, mely szívet, elmét
Megígéz s örvénybe csal:
Ábránd, amely valónak látszik,
Tanács, mit sebzett szív kohol,
Erény, amely a bűnbe játszik
S mind inkább véle összefoly.
Ilon nyugodtan lép atyjához,
Igent mond a kért házassághoz,
De míg választ az atyja ír,
Megbánja százszor s újra sír.

54. Romhányi, míg ezek így folynak,
A fővárosban szerepel,
Küzdelme, vágya hangyabolynak
Vetekszik serges ezrivel.
A népklubban mint elnök székel
S tart ingerlő beszédeket,
Mint őrnagy a nemzetőrséggel
Viraszt a béke s rend felett.
Küldői megválasztták ismét,
Elfoglalá szélső ülését ;
Még most is ellenzék marad,
Interpellál s beszél sokat.

55. Vörös tollat visel kalapján,
Matild igy szebbnek látja őt ;
A forradalmi vészes pályán
Övezze dics e drága főt.
Ki tudja, hogy mi lesz belőle :
Miniszter-é vagy hadvezér?
Romhányi, ami tellett tőle,
Megtett mindent s oly nyilt a tér,
De könnyebb államférfi lenni,
Mint szép Matildot rendbe szedni.
Ezt érzi, vallja untalan,
Szerencse, hogy sok dolga van.

56. Mert íme nagy dolgok készűlnek,
Többé nem játék s tréfa már ;
Az idők szörnyen nehezűlnek,
S borúlni kezd a láthatár.
Az ármány, bosszu, zsarnok önkény
Kitör, mind egy vad zivatar,
És megtámadt hazája földjén
Küzd száz ellennel a magyar.
Harcol az agg, a férfi, gyermek,
Porból nőnek mintegy a sergek,
Nincs többé párt, a nemzet áll,
Jelszó : szabadság vagy halál!

57. Három megyébe most Romhányi
Mint főkormánybiztos kiszáll ;
Először nem tud mit csinálni,
Aztán sok ostobát csinál,
Majd mást kisért, sok mindent tervez,
De senki hasznát nem veszi ;
Ön költségén guerillát szervez,
S magát vezérnek megteszi,
De itt is csak hamar pórul jár,
A pénze, serge elfogyott már,
S midőn koppasztva megjelen,
Kacagva nézi Debrecen.

58. Föllép mint szónok a gyülésben,
De elhangzik immár a szó
A puska- s ágyu-dörrenésben :
Egész ország egy riadó.
Külföldre hát követnek indul,
De majdhogy elfogják szegényt ;
E sok malheurön úgy felindul,
Hogy eldob egy csomó reményt,
S haragjában vagy szégyenében
Hol legnagyobb veszély van épen,
Sietve a táborba száll,
S a honvédek közé beáll.

59. Kiből nagy államférfi nem vált,
Sem diadalmas hadvezér,
Hazájának most híven szolgált,
Pecsétli omló drága vér.
Nagy elveit, lármás beszédit
Föléri legkisebb sebe ;
Midőn a dob rohamra indit,
S üvöltöz a harc bősz ebe,
Füstfellegben és szuronyfényben,
Ajkán : «Előre!» kard a kézben,
Indult, rohant és ostromolt,
Valódi férfi, honfi volt.

60. Végig küzdötte a csatákat,
A szerelem nem vonta el;
Matilddal nagy viszálya támadt
S a szép nő régen mást kegyel.
Ez egy tábornok, deli férfi;
Romhányi most lett kapitány, —
A búra nincs idő ráérni,
Mert győzni kell uj-uj csatán.
De a győzelmek füstbe mennek,
Világosnál vége mindennek,
Más nem marad: börtön, bakó —
Romhányi üldött bujdosó.

61. Nyomába jőnek a zsandárok,
Nagy volt rá nézve a veszély,
De megsegíté a jó árok
És a korom-sötétü éj.
Futott, futott, bár nagyon fáradt
És beteges, kiéhezett...
De, olvasóm, ezer bocsánat!
Itt megszakítom könyvemet.
Mert kifáradtam én is immár.
Üld engem is sok durva zsandár,
Sokféle gondok és bajok,
Csak néha, lopva irhatok.

MÁSODIK ÉNEK.

1. Oh honvéd, honvéd, hajh! e névben
Hány honfi-emlék könnye forr!
Század valál egy rövid évben,
Dicsőség, fény, gyász és nyomor.
A honfiszellem szült világra,
A hon veszélye fölnevelt;
Erős karodban szabadsága
A sírig hű védőre lelt.
Küzdöttél a sors ellenére,
Patakként omlott szíved vére,
Dicsőit élet és halál,
Győzőn, legyőzve hős valál!

2. Szent örökünk lett hű emléked,
Egy élő, büszke fájdalom,
Melyben vigasz, önérzet ébredt,
S átrezdült szíven és dalon.
De kocka fordult, lánc lehullva,
S miért te véred áldozád,
A szolgaság husz éve mulva,
Ismét szabaddá lett hazád;
S im emléked már nem kimélik,
Mindenre jó eszköznek vélik,
S hogy szenvedd, mit nem szenvedél,
Kizsákmányol pártszenvedély.

3. Röpiv, hirlap phrasissá nyúzott,
A kortes is téged kiált,
Dicsőségedre összezúzott
Nem egy főt és nem egy pohárt.
Könyv, naptár lopja neved ékét,
Költő halálra énekel,
A sírodban sem hagynak békét,
Száz cifra szónok ünnepel.
Rólad vitáznak alatt és fent
És neveddel takarnak mindent.
Oh jaj! ki tudja még mi vár?
E zajt lelkem megunta már.

4. S örömmel száll a multba gyakran,
Hogy megpihenjen és feled . . .
Hadd folytassam, ahol elhagytam,
A megkezdett történetet.
Egy üldött honvéd szenvedése,
Higyétek, sokkal többet ér,
Mind honvédegyletink gyülése
És jegyzőkönyvből font babér;
Romhányi nem hősök példánya,
De légyen bármi is hiánya,
Hősebb honvéd volt, mint sokan,
Kik most kérkednek untalan.

5. Ott bolyg az erdő sűrűjében,
Nyugvó vadak közt üldözött,
Az őszi szél van véle ébren,
Búsan csörgő lombok között.
Ledűl aléltan, holtra válva,
Takarja hullongó levél;
Ugy érzi, mintha sirba szállva,
Födözné enyhe szemfödél,
S csöndes álomba ringatóznék,
De felriasztja kínos éhség,
És egy percig sem hagyja el,
És űzi folyvást — futni kell.

6. Indul, rohan, nem tudja merre ;
Megáll, pihen, nem tudja hol,
És meg-megtér a régi helyre,
Azt vélve, hogy előbb hatol.
Még soha sem járt e vidéken,
A láthatár felhős, sötét,
Nem enyhiti még csillagfény sem
Az éj és erdő sürüjét.
Mi haszna, meg nem lőtte zsandár,
Ha rá még kínosabb halál vár?
Ember gyakran igy szabadul
Egy bajból a másikba hull.

7. Oh mért nem estél el csatában,
A győzelem napján, dicsőn,
A diadalnak mámorában?!
Ott nyúgodnál a harcmezőn,
Halálod a hazának élet,
Megáldanak bajtársaid ;
Oh nem hiába omlott véred,
S oly szépek síri álmaid!
Itt éhség, láz gyötör halálra,
Félholtan jutsz vadak fogára,
S lassanként, jó, ha eltakar
Leplével száraz lomb, avar.

8. S vaj' nem jobb volna így is, mint ha
Hazádba' bujdokolva élsz,
Vagy szabadulsz idegen honba,
Hijába szenvedsz és remélsz?
A szivnek hány örvénye, vésze
Sodor magával, s elmerit,
Az élet száz uj tévedése
Megsokszorozza éveid.
Mert tévedések, bűnök ellen
Nincs más orvosság földi szerben,
Mint földben pár arasznyi tér,
A sirhalom — orvost se' kér.

9. De más van irva sors könyvében,
Az erdőből nyilásra lel ;
Egy távol ablakfény az éjben
Mintegy hivón utat jelel.
Várkastély ablakából rezdűl,
A faluban rég alszanak ;
Romhányiban új élet pezsdűl,
Menhelyt igérnek e falak.
Bár láz emészti és alig jár,
Mégis siet s elérte immár
A kastélyt, melyet park övez.
Vajon ki vára, háza ez?

10. Nincs gondja, kedve ily kérdésre,
Mert amidőn a parkhoz ér,
Pályája mintha véget érne,
A földre omlik s elalél.
Ott fekszik ájult mozdulatlan,
Nyögése is lassan kihal ;
Világ rezg még az ablakokban,
S kihangzik egy halk, méla dal,
A zongorának bús accordja,
Az őszi szél sohajtva hordja,
A csendben nyugvó parkon át,
Egy régi ének dallamát.

11. Ilonka virraszt szalonjában,
El-elméláz a zongorán.
Bús emlék zendül-é dalában
Vagy élő szenvedés talán?
Nem tudja ő sem, félbe hagyja,
Fölébred férje rá legott,
Ki karszékében őt hallgatva
Szép csendesen elszúnnyadott.
Mert innen-onnan éve mult már,
Telegdi gróf s Ilonka egy pár —
És a kastélyban élik itt
Az élet legszebb perceit.

12. Telegdi boldog: jóság, kellem
Példánya a szép ifju nő,
Felaldozó és nyúgodt jellem,
Kihez szerelme egyre nő.
A nagyravágyás büszke gondja
A csendes házi körbe halt:
Hiú vágyaknak nem bolondja,
Nem áhit fényes hivatalt.
Hogy boldogítson, legfőbb vágya,
Világból elvonult magányba;
Közdolgokról ritkán beszél,
Csak nejének s nejében él.

13. A forradalmat úgy gyülölte,
Mint csak gyülölhet valaki:
Hisz' az jövőjét már megölte
S most a hazáét oltja ki.
Hiúság, önzés, hon szerelme
Szivén egy érzéssé vegyűlt,
Nem az első kitünő elme,
Aki honáért igy hevűlt.
Sőt olvasóm különb te se vagy,
Hű honfiságod bármilyen nagy;
Legalább igy tapasztalom
Nagy részt, jobb és baloldalon.

14. Aristocrata volt szivében,
És nem tagadta ajka sem;
A democratia nevében
Nem szónokolt negédesen,
Mint annyi társa, kik szivökben
Ugy érzenek, mint épen ő,
De bátorságok visszadöbben,
Ha népkegy csábja lép elő.
Kész volt a népért sok jót tenni,
Az alkotmányba is fölvenni,
De hitte, hogy csak főnemes
Képes kormányra s érdemes.

15. Ne sértse democrata szíved',
Jó olvasom, e nézet itt,
Hiszen te is és sok más híved
Valljátok a gróf elveit.
Csak megforditva uj divatra:
Azaz csak az, ki nem nemes,
Illik valóban kormánypadra
És bizalomra érdemes.
Immár melyik a nagyobb érdem,
A nemtelen vagy nemes? kérdem.
Nekem mindegy, jer, tarts velem,
Csak honfi és ember legyen.

16. Szerette a hon történelmét,
Ott nem egy őse szerepelt,
E várkastély egy-két nagy elmét
És sok kitünő hőst nevelt.
Utolsó ő sem lesz e sorban,
Szivében erős volt a hit.
De im e forradalmi korban
Önbizalmat s irányt veszit.
Sem honja ellen, sem honáért
Nem foghat fegyvert, csak magáért
S magának élhet egyedűl,
Oly önzőn, mint önzetlenűl.

17. Házassága sebére ír volt,
Enyhűlt, ifjúlt, önkénytelen;
Mig a hazában vihar tombolt,
Elringatá a szerelem.
Külföldre készűlt, jobbnak vélte
Ott élni e bősz harc alatt,
De ipját nagy betegség érte
S ápolni őt itthon maradt.
Midőn ez meghalt, el volt vágva
Az ut már s e kastély magánya
Lőn a révpart, hol vész között
Aggódva végre kikötött.

18. És megtalálta a nyugalmat,
Rég elefeledték, hogy ki volt ;
Ugy élte át a forradalmat
Mint aki immár élve holt.
A falu népe rég ismerte
Mint jó gazdát, jó földesúrt,
És háborgatni ki se merte
S ő mit sem tett, mi szemet szúrt.
Okosan, nyúgodt méltósággal
Bánt el folyvást e kis világgal,
S im rajta újra betelék :
Jól él, ki jól elrejtezék.

19. De híre vesztett s nyert csatának
Nyugalmát gyakran fölveré,
Nem jósol üdvöt a hazának,
S búsan néz a jövő elé.
Ohajtja, bár egyik se győzne,
Mert vesztni fog, bizony, ki nyer ;
Bár kifáradva, kiegyezve
Dölhetne el a régi per.
Hiú remények! hajh eldölt már ;
Szegény magyarra uj korszak vár,
Olyan, minő még nem vala,
Csak haldokolt, most meghala.

20. S rajt' segit Telegdi pártja :
Sereg nélkül nehány vezér ;
Bécsből mohón a jó hirt várja
És minden nap rosszabbat ér.
A conservativ immár semmi,
Egy jött-ment a korlátlan úr,
Csak puszta szóval nincs mit tenni,
Telegdi gróf elkomorúl ;
De nem soká tart lelke harca,
Ifjú nejének angyalarca
Egy más világba rengeti
S bánatját el-elfeledi.

21. Ilonka vajjon szint' oly boldog?
Sorsában megnyugodt-e hát?
Oh megnyugodni a szív hol fog,
Ha nem találja otthonát?!
Eladta báját, ifjuságát,
Hazug szerelmet esküdött,
S hogy megboszulja hiuságát,
A szív ellen frigyet kötött.
De megnyugtatta jó szülőjét,
Megóvni hitte igy jövőjét;
Nem vigasz már a gondolat,
A multból rá csak bú maradt.

22. Szerep játéka lett az élet,
Erénye, bája tettetés,
A megalázás kinja éled
Önérzetén s ez mind kevés:
Mert érzi, nem sokáig birja,
És iszonyúbb lesz majd a vég,
Balsejtés titkos könnyét sirja,
Elhagyta őt a föld s az ég.
Oly férjet tesz boldogtalanná,
Ki érte lelkét százszor adná,
Kit nem szeret, de kit becsűl...
Oh nem csak ő vész egyedűl!

23. S im ekkor hal meg édes atyja,
Megrázza e gyász esemény;
Magát a búnak átadhatja
És szabadon sirhat szegény;
Könny és imádság enyhitették,
Koporsóján megesküdött:
Egy gondja lesz csak: kötelesség,
Bármily alázat, kín között.
A hű vezeklőt Isten ójja,
A bünbánónak pártfogója,
Hozzá türelmet ad s erőt,
S nyugasztja majd a szenvedőt.

24. Azóta még több gyöngédséggel
Árasztja el férjét Ilon,
Kedélye földjén virág nő fel,
Mint sír fölött a liliom :
Lemondó szenvedés virága,
Mégis mi fényt, mosolyt lehell,
Ő tudja csak, e báj mi drága,
S mit rejt az illatos kehely.
A férj szerette, most imádja
A falu népe áldva áldja :
Ily szép s jó nő még nem vala,
Egész vidék őrangyala.

25. Ohajt minél több házi gondot,
Foglalkozik, magányt kerül ;
Oltár előtt ha térdre omlott,
Marad csak gyakran egyedűl.
Szegényt vigaszt, beteget ápol,
Majd lovagol, olykor vadász',
S mi pihenő marad napjából,
Férjének olvas, zongoráz.
Nincs vita köztök, csak egy pontban,
Ilyenkor a szó szóra lobban,
De hogyha egyik fölhevűl,
A másik mindjárt csöndesűl.

26. És mi e pont? Ügye a honnak :
Uj veszteség, uj győzelem,
Ha néha erről társalognak,
Nem értik egymást rendesen.
Ilonka hallgat csak szivére,
S a hű honvéddel lelkesül,
És örvend férje ellenére,
Ki aggódásba elmerül.
Telegdit egy-egy szó megsérti.
Ilonka elbámulva kérdi :
«Mi rossz van abban, Istenem,
Ha győzne tiprott nemzetem?»

27. «Nem érted azt! ... Oh hallgass, szívem!
Hagyd rám e terhes gondokat!»
Ilonka most elhallgat híven
És a társalgás megszakad.
De amidőn végkép legyőzték
A tiprott és hős nemzetet,
Telegdi nem feddette nőjét,
Ha sorsán szivből könnyezett,
Ha bujdosót vendégül rejtett,
A betegért mindent felejtett,
És nem kimélt pénzt és időt,
Hogy enyhitsen sok szenvedőt.

28. Hirt hall Ilon sok ismerősről,
Ez él még, azt takarja sír,
Sokat beszélnek nem egy hősről
S Romhányiról is szól a hír.
Derék részt vett sok győzelemben,
Nem tudni, él-e vagy halott;
Ilonka erre összerezzen,
S a szónak más irányt adott.
De elmereng majd és feltámad
A régi emlék, régi bánat:
Az ajk sohajt, a sziv szorúl
S a szemre könnyes köd borúl.

29. «Él vagy meghalt? Béke porára!
Egy könnycseppet megérdemel,
Bár megtört éltem bűne ára,
De a hazáért vérze el,
Lemosta csalfa szíve szennyét.
De hátha él, ki tudja hol,
És nem találja sehol enyhét,
Amint üldözve bujdokol?
Hiszen Matildja elhagyá rég,
Veszélytől ójja meg a jó ég,
Találjon vígaszt és reményt...
Oh Istenem, szánom szegényt.»

30. E merengés többször megújúlt.
A férj legott kérdé baját,
Ilonka búsan félre fordúlt
És migraine-nel menté magát.
Igy volt ma is, a ködös este
Oly méla-bússá hangolá,
Érezte, fáradt lelke, teste,
Sejtelmek árnya száll reá.
A zongorához ül és játszik
Egy vidám dalt, hanem meglátszik,
Nem ott a szív, ahol a kéz,
A vidámság bús hangba vész.

31. Önkénytelen egy bús dalt kezdett,
Romhányinak kedvenc dalát,
Hogy észre vészi, keze reszket,
S egy más dallamba játssza át
Majd félbe hagyja, férje ébred:
«Nem nyúgodnál le, Ilonám?
Kiméld egy kissé egészséged',
Egy óra már éjfél után!»
Egyszerre csak eb csaholása,
Majd a cselédek kiáltása
Hangzik, zajong a parkba' lenn
S belép egy szolga hirtelen.

32. «Mi baj? szólj!» «Ott alatt egy ember» —
«Zsivány?» . . . «Oh Isten ments, dehogy!
Szegénynek többé semmi sem kell,
Fel is hozták már valahogy.
Ottan feküdt a kertek alján,
Ha meg nem halt, ájult talán;
Egy úti táska volt a balján,
Ruhája olyan rongy csupán:
Szakács azt mondja, hogy úr légyen,
Lehet, igy járni most nem szégyen,
Mióta német, muszka jár,
Nem ritka ily vándormadár.»

33. A gróf megy uj vendégét látni,
Ilonka gyógyszerért siet,
De ágyon fekszik már Romhányi,
Ott ápolják a beteget
Az összecsődülő cselédek ;
Legbölcsebb köztök a szakács :
«Olyan igaz, aminthogy élek,
Nincs itt más baj, csak szörnyü láz.»
«De arcán seb!» mond az egyik szolga.
«Ej mit beszél, nem a kend dolga,
Az régi seb, van másnak is.
Honvéd biz, ez,» — mond a kocsis.

34. A komornyik, ki járt a világba',
Nem szól csak a táskába nyúl ;
Merűl a vendég iratába,
S kiált : «Ez gróf Romhányi úr.»
«Ha gróf is, nem bir e vidéken.»
Mond a kulcsár nagy-fontosan.
«Csak mustárlisztet ide nékem,
Ily bajban mert nagy haszna van . . .
A forróságot ki nem állja!»
A kulcsárné ezt kiabálja,
S mellette egy imát rebeg :
«Az úr Isten gyógyítsa meg!»

35. A gróf belép és kérdez, rendel,
Tüstént fogat s küld orvosért ;
Oszlóban volt már a sok ember,
Midőn Ilonka oda ért.
Benyit gyorsan a kis szobába,
Döbbenve áll az ágy előtt,
A mécsnek halovány világa
Megmutatja a szenvedőt.
És rá ismer, bár arca dúlva,
És felsikolt, de egy perc múlva,
A betegágyhoz lép megint —
Romhányi búsan rá tekint.

36. De rá nem ismer, oly nagy láza,
S ismét behunyja a szemét...
Hát ily sovány regényem váza,
S mily prózai, szokott beszéd.
Jó olvasóm, tán így fogsz szólni,
Ki vártál nagy jelenetet,
Romhányi hogy' fog szónokolni...
Nem kínozom a beteget.
Ha nagy, csodás és szörnyű szép kell,
A Jókai regényét nyisd fel;
Én ezt meg nem tanulhatám,
Nincs hozzá sok phantasiám.

37. Mit láttam, átéreztem, éltem,
Egyszerün csak azt rajzolom,
Ekkor tájt a vidéken éltem,
Rom vett körül és fájdalom.
Husz éve elmult, mint egy álom,
De szívemben emléke él,
S egy-egy álmatlan éjtszakámon
Sirjából e kor árnya kél.
Mily szenvedés és mily erények,
Most jobb sors s mennyi szennyes érdek,
Mily hivság, gőg, bolond beszéd,
Nem egy elveszté az eszét.

38. De hegyke gúnnyal nem leckézem
Korunkat, ellágyult e szív;
A multat ujra visszaélem
És az emlék hálára hív.
Nekem is, szegény hányt-vetettnek
Menhelyet egy kastély adott...
Vén fészek, soha sem feledlek,
Derűljön boldogabb napod!
Oh akkor a közveszteségben,
Véreztünk egy szív mély sebében
S a kunyhót és a palotát
Egy fájdalom nyilalta át.

39. Mint fecske fészkét, vidám dallal
A szállást meg nem fizetém,
Most, amidőn már hangom elhal,
Im végre meghálálom én.
Oh ez a dal nem halhatatlan,
De híven érzi kebelem;
Mind od'adnám, amit adhattam,
Hogy mennyit ér, nem kérdezem.
Vén kastély a Maros völgyében,
Vén fák között, a parton épen,
Kékes ködöddel, Gernyeszeg,
Jó tetted, Isten áldja meg!

HARMADIK ÉNEK.

1. Szép hosszú ősz volt, a lég tiszta,
A nyáj még zöld füvet tapos;
Mintha tavasz mosolygna vissza,
Minden derengő, aranyos.
A hervadás virulni látszik,
Itt-ott másodvirág a fán;
A pókfonál foszlánya játszik
Bokrok közt a nap sugarán,
S a haldokló természet éke,
Halvány s piros szin vegyüléke,
Hullámzik méla bájival,
Míg kéken távol ködbe hal.

2. Oh őszi fénynek enyhe napja,
Te vagy legkedvesb évszakom!
Szivem, a méla érzés rabja,
Hányszor merengett bájadon!
Hányszor hallgattam erdők szélin
A hulló lombok halk zaját,
Mint hervadó boldog reményim
Lágyan visszhangzó sóhaját,
S el-elmélázva nyájas fényen,
Enyhűltem egy-egy szép emléken,
Hajh, életem ugy is mi más,
Mint kora őszi hervadás!

3. Ezt én mondom, és nem Romhányi,
De igy érzett ő is talán ;
Föltámadtak emléki, vágyi
Az ősz merengő sugarán,
Amint amott a parkban űlve
Egy kőpadon, hársfák alatt,
Elnézi mélyen elmerűlve
A hulló halvány lombokat,
Négy napja, hogy felkelt az ágyból,
Ma jött ki elsőbb' a szobából
Már nem beteg, csak érdekes,
De ily hatást most nem keres.

4. Egy év alatt kissé megvénült,
Sokat csalódott, szenvedett,
Könnyelmü szíve vérzett, mélyült,
Szeles ifjúból férfi lett.
Hazáját most jobban szerette,
Az eltiport, szegény hazát ;
Magyar természet, öröklötte,
Már igy van több száz éven át.
Ha jobb dolgunk van, meg nem férünk,
Hiúság- és viszálynak élünk,
S csak akkor csüggünk igazán,
Ha tönkre tettük, a hazán.

5. Az élet is becsesbnek tetszik,
Mióta csak hajszálon áll,
S midőn im azt is majd elmetszik,
Jobban tudná használni már.
Kastélya, földje, uradalma
Földönfutónak már mit ér?
S dicsvágya fényes birodalma . . .
Od'adná egy kis tüzhelyér'.
De ilyen a sziv : amit bírunk,
Meg nem becsüljük s akkor sírunk
Érette késő könnyeket,
Midőn örökre elveszett.

6. Majd csüggedt lelkét összeszedve,
El-elgondolja, mit tegyen.
E helyt maradni nincs sok kedve,
De innen, hajh hová megyen?
A véletlen sodorta erre
S Telegdi gróf vendége lett.
Hogyan szoruljon oly emberre,
Akit gyülölt és megvetett,
Kivel oly sokszor szemben állott
A közpályán, csatára szállott,
S akit, nem válogatva szót,
Úgy cimzett mint honárulót?

7. Ilont is ime itt találta,
Kinek hajdanta udvarolt,
Őt Blanka grófnő néki szánta . . .
Ej az egész csak tréfa volt.
Ilon vigaszt lelt hamarjában,
De mégis gúnyos valami,
Itt élni férje kastélyában
S minden nap látni, hallani :
Mily boldog s ő mily nyomorult lett.
Nem sejti, e nő mennyit szenvedt,
Gondolja : nősziv lenge nád ; —
S a multért nem furdalja vád.

8. Mégis feltűn Ilonka képe
A multból szende-bájosan,
Matild mellette emlékébe'
Oly édes ellentétbe' van.
Matild megcsalta, kinevette,
Elhagyta bú és baj között, —
Mi más jó Ilonka tette,
Kit hozzá semmi sem kötött.
Nem hagyta el az elhagyottat,
Ápolta a félig halottat,
S melynek csak boldog férj örűl,
Oly gonddal vette őt körűl.

9. Jó szív ez, vagy csak finom bosszu
S alázni őt csupán a cél?
Oh nem lehet türelme hosszu,
Parázs fején ez a fedél.
Még holnap indul messze innen,
A büszkeség vesz rajt' erőt,
És örvényébe sűlyed minden,
Egy rossz szeszély ragadja őt.
És mintha üznék, oly sietve
Megy föl a parkból a terembe,
A grófot s grófnét kérdezi.
Talán már búcsuját veszi?

10. Valóban úgy, de alig szólhat,
Zavartan áll a gróf előtt.
«Hál' Isten, már egészen jól vagy
Telegdi így üdvözli őt.
«Eddig csak betegünk lehettél,
Vendégünk léssz már ezután;
Jól eltelik a hosszu ősz s tél
Igy hárman, úgy-e ‚Ilonám?»
S őt nője mellé leültetve,
Még áradóbb beszélő kedve,
De ez Romhányin mit se' fog,
«Bocsáss meg, holnap indulok.»

11. «Az orvos tiltja, nem mehetsz, nem,
És tiltja nőm és tiltom én;
Ugyan hová is mennél innen
A vérbiróság idején?
Itt nem keresnek, mert tudják jól,
Hogy egykor ellenfél valánk.»
Romhányi közbe vágva így szól,
S halvány arcát elfutja láng:
«Egy okkal több, mely innen elhajt
Honvéd miatt mért szenvednél bajt?
Bár vész, halál vár útamon,
Kegyed' el nem fogadhatom.»

12. Telegdi hallgat, nője szólna,
De elhal a szó ajakán ;
Romhányi, mintha bűnös volna,
Megsemmisül pillantatán.
Oh mily nemes e hölgynek arca,
Rajt' mennyi részvét, mennyi vád,
Sebzett szivének nehéz harca
Oly lágy fönségbe olvad át.
És e varázstól meghatottan,
Romhányi csöndesül legottan
S mig szeme a nőn tévedez,
Kezet nyujt s lép Telegdihez.

13. «Bocsáss meg, kissé heves voltam,
De testem, lelkem, lásd, beteg,
Mint üldözött, keserűn szóltam,
De jó szived ne értse meg.
Fogadd hálám' s oh nemes lélek,
Grófné, szintén fogadja itt :
El nem felejtem, amig élek,
Jó szíve drága gondjait.
S bár jobb lett vón', ha ér halálom
A kert alatt, a nyirkos ágyon,
Mert nincs számomra több öröm,
De éltem' önnek köszönöm.

14. S ha egykor azt önért áldoznám,
Megnyúgodhatnám sorsomon ;
Ég áldja, néha gondoljon rám,
Most könnyebbülve távozom.»
S oda hajlik kezét csókolni,
Ilon rezzen, mint nyárlevél,
Nem vonja el, de nem tud szólni,
Ajkán csak egy mosoly beszél,
Mosoly, mely sziv mélyéből támad
És ép oly gyorsan szívet áthat,
S melyről nem tudni, hogy vajon
Öröm szülé vagy fájdalom.

15. Romhányi még egyszer kezet nyujt
Telegdinek s távozni kész.
«Maradj, feledjük, ami elmult,
Maradj, el nem bocsát e kéz.
Te félre értél, megbocsátok,
Arcomról a szivembe látsz,
Pártok között kihalt az átok,
S közös, mely összefűz, a lánc,
A szolgalánc, a haza búja,
A Nemesis fenyitő újja
Sujtott reátok és reánk,
Mindnyájan bűnösek valánk.»

16. «Most vendégem vagy, úr, mint otthon,
Szent a magyar vendégi jog;
Bár e hazában mindenütt rom,
Az őserény él s élni fog.
Maradj, ne szólj, halálra sértesz,
Ha házam' ujra megveted.
Elég . . . Ugy-e a lóhoz értesz?
Mutassak, jőj, egy mént neked.
Itéld meg, olcsó-e vagy drága?»
És Romhányit, ki küzd magába',
Karon ragadja hirtelen:
«Csak délre várj ránk, édesem.»

17. Elmennek a lovat megnézni,
Bejárnak parkot, földeket,
Romhányi percről-percre érzi,
Hogy innen most el nem mehet.
Heged gyanúja, büszkesége
Egy jól töltött rövid napon,
Immár a kastély törzsvendége,
Álnéven, mint távol rokon.
E rejtek enyhe lombok árnya,
Barátság s női kegy virága
Fonódnak későn és korán
Mintegy füzérré homlokán.

18. Oly szép falún a csöndes élet,
Izgalmak s fáradság után
A hivság lázas gondja széled,
Nyugtat, megenyhit a magány.
Romhányi mostan él először
Magányban s nyúgodt napokat,
Természet és szives családkör
Lelkének uj-uj tápot ad.
S midőn el-elvonúl magába,
A félr'eső vendégszobába,
És érez, gondol, elmerűl,
Magát nem unja egyedűl.

19. El-messze láthat ablakából,
A várkastély egy dombon áll,
A park fölött a kékes távol,
Hol vándordarvak serge száll ;
Széles rónának sürü hegység
Ölelve nyujtja karjait,
Fel- és alföld, mint bájos egység,
Hódol e várkastélynak itt.
Keletre bérc s erdő homálya,
A hajnal fényes koronája ;
Nyugotra sík, mint tiszta lap,
Mintegy tengerbe száll a nap.

20. Merengve gyakran itt találja
A vidám reg, s a méla est,
Borus, derűlt-e kedves tája,
Mindegy, elnézi örömest.
Szél és patak beszédes ajka
Oly sok mindent suttog neki,
S mint gyermeket mesélő dajka
Csititja és elrengeti.
Kinek a föld oly szűk volt hajdan,
Az élvvadász, a nyughatatlan,
E zugba', mint remete él,
Emlékszik s többé nem remél.

21. Nem ismer néha önmagára,
Oly bús emberré változott ;
Csalódás a bölcsesség ára,
S midőn lelkünk kifáradott,
Többé nem néz, nem küzd előre,
Csak szemlélődik multakon,
Látjuk, mi volt hibás, mi dőre ;
De máskép tennénk-e vajon,
Ha szívünk új reménybe' dobban,
Ha szenvedélyünk lángra lobban?
A máskép csak más tévedés,
Uj bánat, uj bölcselkedés.

22. A mult előtte romba' fekszik,
Por és hamu sok drága kincs ;
Emlékein föl nem melegszik,
Érettök még egy könnye sincs.
Mily nagyra tört tehetség nélkül,
És mily hiú, mily léha volt!
Azt hitte, hogy hazája épül,
Ha tervelt, irkált, szónokolt.
Mint államférfi s had vezére,
Lépett hazája küzdterére,
S kitünt im a vész idején,
Hogy legfeljebb jó közlegény.

23. S ez egy mégis vigasz szivének,
Mégis betöltött egy helyet,
És használt annyit nemzetének,
Amennyit kis körben lehet.
Ezért ne nézd le hősöm' mindjárt,
Te büszke, szájas honfitárs,
Ki oly uton vagy, melyen ő járt,
S tán még nagyobb jövőre vársz.
Mert nem tudom, hogy pályád végén,
Túl a képzelgők tört reményén,
Hol nincs már rózsa, csak tövis,
Lelsz-é vigaszt, csak ennyit is.

24. Elzúg Romhányi lelke éjén
Pártszenvedély és harci zaj,
De meg-megmozdul sirja mélyén
A sok kihalt szerelmi baj.
És zendül a vigalmak hurja,
Ellebben sok szép nőalak,
Bohó világát éli ujra,
Dícsfényét ifju napjinak.
Édes bók, illatos levelkék,
Amott egy hajfürt, itt egy mellkép,
Csók és sohaj, könny és mosoly,
Örök hűség — mind füsgomoly.

25. Oh nincs egyetlen szent emléke,
Még egy boldog napot sem élt,
Hiú örömök tengerébe
Merülve bár mindent remélt.
Nyugalmát hol keresse, lelje?
Azt nem nyujt az ily szerelem ;
Csalódva nincs, mi fölemelje,
Csak undort érez hidegen.
Amit eljátszott, föl nem támad,
Mind hasztalan a késő bánat,
Mult és jelen egykép sivár,
A szebb jövőnek vége már.

26. Mégis mint a halálra itélt,
Ki az utolsó éjtszakán
El-elfeledve amitől félt,
Megenyhül az álom karán,
S legboldogabb jövőt álmodja :
Romhányi is úgy álmodik,
Üdvözli őskastélya dombja,
Immár megint otthon lakik,
S csöndes munkásság örömében,
Boldog családja kis körében
Nyugodtan él, multat feled,
Tür és remél, fárad, szeret.

27. Ott a tágas szegletszobában,
Hol egykor édes anyja élt,
S altatva őt, gyermekkorában
Esténként, oly gyakran mesélt,
Egy nő fogadja szerelemmel,
A kastély ifju asszonya...
«Ábránd — kiált fel könnyes szemmel
Hajh nem leszek boldog soha.»
De ott lebeg a hölgy alakja,
Hiven kiséri, el nem hagyja,
És nappal, késő éjjelen,
Ébren, álmában megjelen.

28. Eszménykép, képzelet szülötte,
És még sem az, való, ki él,
Angyalként virrasztott fölötte,
Halálos ágya mécsinél.
Minden nap látja és csodálja,
Szól vele és mellette űl,
A nőiség erénye, bája
Talán csak benne egyesűl.
E képzelt arc minden vonása
Ilonkának szakasztott mása:
Élő és álmodott alak
Csodásan összejátszanak.

29. Igy él Romhányi álmodozva;
Elmélkedés és képzelet
Szivén, elméjén megosztozva
Sülyedni kezdő mult felett
Egy uj világot alkotának,
Tarolt mezőkön új tavaszt,
Maga alig hisz önmagának
S bár meg nem vallja, érzi azt,
Oh érzi, hogy Ilonka képe
Eszménnyé vált ujúlt szivébe',
S ez érzés több, mint tisztelet,
Reménytelen, s titkon szeret.

30. Ez érzést minden nap táplálja
Újabb meg újabb alkalom,
Ártatlan csábjával kinálja
Vadászat, séta és szalon.
Ott lovagolgat oldalánál,
A kandalóhoz véle űl,
S ha énekel a zongoránál,
Hallgatja, nézi, elmerűl.
S gondolja: «E nő ugyanaz hát,
Kit ismertem, mint szende lyánykát,
Ki engem' egykor szeretett,
S oly könnyen a más neje lett?»

31. «Miért ne, hogyha más megkérte?
Nekem játékszer volt csupán,
És most az Isten büntet érte,
Mily változás egy év után.
E változást hogy értse meg jól,
Telegdi a szobába lép,
Most érkezett meg a városból,
Im egy boldog családi kép.
Ilon a férj keblére olvad,
Ez örömében alig szólhat,
Romhányi búsan földre néz:
«Ez nem lehet csak tettetés!»

32. Szivét nem féltés kinja dúlja,
Sem versenytársi bosszuvágy,
De napról-napra mélyebb búja,
Bár azt folyvást legyőzni vágy'.
Éltében sokszor szeretett már,
De érzi, ez más szerelem:
Csendes, félénk, viszonzást nem vár,
Kitépve ujra megterem.
És bájol némasága, titka,
Bánatja sok, öröme ritka,
De fényt, erőt, hitet lehel,
S megnemesítve fölemel.

33. A szende lányt fürtös fejével
Rég elfeledte, de a nőt,
Ki rá tekint mély kék szemével
S oly részvevőn ápolja őt,
Majd bús arcával visszainti,
Midőn könnyelműn menni kész,
S amint hálás csókjával hinti,
Reszketni kezd a drága kéz:
Mindezt hiven szivébe zárja,
De hetekig hiába várja
Ilonnak még egy ily kegyét,
A régi hajlam új jegyét.

34. Ilonka nyájas, víg, beszédes,
S ha kell, érzelmes és komoly,
Soh'sem kacér, soh'sem negédes,
Ajkán szokott szives mosoly.
A multról hallgat, véle szólva,
S kerűl legkisebb célzatot,
Az mintha rég feledve volna;
Romhányi elgondolkozott.
«Ki fejti meg ez ellenmondást?
Sorsunk, hogy megboszuljuk egymást.
Reám most az ő multja vár,
A régi kölcsön visszajár.»

35. Egykor, kalandos fénykorában,
Csak ingerlé az ily eset,
A küzdelem nehéz csatában
Szivének mintegy jól esett.
Heves, merész ostromra szállott,
Most gyáva, tétlen, szótalan,
És harc nélkül legyőzve áll ott,
Oly szenvedő gyámoltalan.
Buját, titkát mélyebbre rejti,
S nem tudja, ez inkább megejti
Szegény Ilont, mint bármi más,
Merészebb csábitó fogás.

36. Romhányi bár a régi volna,
Ilonka védhetné magát,
A tettetőhöz nem hajolna,
S nem hinné csábitó szavát,
Mint ártatlan leánykorában ;
De im most elhagyott, szegény,
Üldözve bolyg a nagy világban,
Oly méla bú tekintetén.
Nincs nagyravágyó szenvedélye,
Érzelmesebb, mélyebb kedélye,
S nem lármás szóval csüng honán,
Egy néma sebhely homlokán.

37. A nőt ne mondd örök szeszélynek,
Érzelme hűbb, mint férfié,
Ha meg nem rontja hiu érdek,
A legnemesb sziv az övé.
Szerencsétlent csak ő tud szánni,
És vigasztalni szenvedőt,
A tévedést siratni, bánni,
S ha nem vár boldogabb jövőt,
Nyugodtan élni és lemondva,
Föláldozón és mosolyogva,
S ki nem fáradva soha sem,
Meghalni hitben, csöndesen.

38. Ily szíve volt Telegdinének,
Bús napjait így élte át,
S balsorsát látva kedvesének,
Szánalma mindent megbocsát.
A régi hajlam meg-megéled,
Most tárgya sokkal nemesebb ;
Melyet hegeszt idő s az élet,
Fölszakadoz a régi seb :
Oh mily gyönyört s fájdalmat érez,
Hogy ily közel van kedveséhez,
Minden nap látja s hallja őt,
A mélabúst, a szenvedőt.

39. Ohajt keblére rá omolni,
S elsirni titkos könnyeit,
Zokogva együtt panaszolni
Éltök nehéz küzdelmeit,
S vigasztalni : ha mindent vesztett,
Maradt egy szív, mely még remél,
Egy szív, amely csak érte reszket,
Csak véle örvend, néki él,
Enyhíti napja fáradalmát,
Megédesíti éji álmát . . .
«Enyhülj, gyógyulj meg e sziven,
Oh sebzett hős, kedves hivem!»

40. Egy alkonyatban így mereng el
Ilon sokáig, egyedül,
Elnézi nedvesült szemekkel
Amint a nap alább merül
S még egyszer éltető sugárát
Elönti földön és egen,
De majd az éj rá vetve árnyát,
Kioltja lassan, hidegen :
Ugy oltja ki ábrándja fényét,
Szerelme elkésett reményét
A lesben álló hideg ész,
És minden rémes éjbe vész.

41. Önnönmagától visszaretten :
«Bocsásd meg bűnöm', Istenem!
Hogy sülyedek, oh jaj mi lettem,
Kimondani alig merem!»
A lelki vád, a bú, a szégyen
Lesujtják, sirva elalél ;
Az esthomály leszálla régen,
Az őszi hold tört fénye kél.
Mint szemfedő borul sugára
Ilonka merevült arcára,
S furulyaszó, mint síri dal,
Zendül messzünnen és kihal.

42. Belép Telegdi nem sokára,
Elnézi szunnyadó nejét,
Csókot nyom halvány homlokára,
Suttogva gyöngéden nevét.
«Már rég várunk rád a szalonban,
Elszunnyadoztál úgy-e hát? . . .
De szólj, az égre, mi bajod van,
Kezed hideg, láz jött reád?»
«Oh nincs bajom, nincs épen semmi,
Egy kis hülés, láz akart lenni,
De múlik már, jobban vagyok, —
Ölelj meg és meggyógyulok.»

43. Ilon férjét magához vonja,
S átfogva hévvel csüng nyakán,
Oly érzelmes hangon susogja :
«Oh mondd, szeretsz-é igazán?»
«Szeretlek-é, mily balga kérdés,
Mi jut eszedbe, édesem?»
«Ne haragudjál, ez nem sértés,
Csupán csak álom, sejtelem.
Azt álmodám, lásd, hogy meghaltam,
Ezüstös szemfedő volt rajtam,
S bús ének kísért síromig, —
Az álom gyakran bételik.

44. Gyászolsz-e szivből, könnyhullással
Ha meghalok, majd engemet?
Tudnál-e boldog lenni mással? . . .
Nem bántaná emlékemet.
Mert boldogítni nem tudálak,
Mint óhajtám ; más fog talán.
Bocsáss meg, ha nem láthatnálak,
S ez volna végső éjtszakám.»
«Az Istenért, nőm, lelkem, szentem!»
Kiált a férj kétségb'esetten,
Cselédet hiv, lefekteti,
Virasztja, gyógyszert nyujt neki.

45. Nem a gyógyszer, nyúgalmas álom
Gyógyitja az ily beteget ;
Más napra kelve haloványon,
De mosolyogva ébredett.
«Immár egészen jobban lettem!»
«Oh kedves nőm, oh mily öröm.»
«Te most is itt vagy még mellettem?
Szegény jó férjem, köszönöm.
Maradj is mindig oldalamnál,
A gyöngeség, a bánat elszáll,
S vidám hajnalra virradok,
Ha látlak és veled vagyok.»

46. A férj ideges gyöngeségnek
Gondolta csak Ilon baját,
És mint nem fontos eseménynek
Elfödte az idő nyomát.
Hanem Romhányi érzi, látja,
Ilonkán változás esett :
Többé nem nyájas jó barátja,
Meghidegült egy keveset.
Kerűlni látszik társaságát,
A séta, kert, szalon magányát,
Ahol nem egyszer azelőtt
El-eltöltötték az időt.

47. «Mi történt? Vagy tán észrevette
Hiven elrejtett titkomat?
És dőreségem' megvetette,
És hogy remélnem nem szabad,
Igy adja tudtul? . . . Nincs reá ok . . .
Avagy kacérkodik talán?
Nem . . . nem! . . . Nyitjára nem találok,
E nő szive örök talány.
Örökre bár feledni tudnám,
Vagy keblem' egyszer feltárhatnám ;
Szenvedve tisztúlt e kebel,
Ily megvetést nem érdemel!»

48. Romhányi kétkedő elméje
Eltépelődik éjjelen,
Elrejtve nappal szenvedélye,
Ha társaságba' megjelen.
Sőt gyakran víg álarcot tesz föl,
Eltréfál, mosolyog, nevet,
Ösztönszerün, félbüszkeségből
Játszik jó kedvü szerepet.
Ilonka elbámulva nézi,
E változást tüstént megérzi,
Örűlne, mégis fájva fáj
E néma kölcsönös viszály.

49. A várkastélyban ígyen éltek,
Egy boldog s két boldogtalan,
Máskép éreztek, mint beszéltek,
Nem értve egymást untalan.
Játszták az élet szinjátékát,
Miképen játszom én, te, más ;
Az ember, bár kerülje sorsát,
Nem egyszer mily komédiás.
Mily ritkán az, aminek látszik,
Jól vagy rosszul, szerepet játszik . . .
De hol marad történetem?
Majd folytatom, csak türelem.

50. Annyit megmondok most előre,
Hogy hősöm nem lesz Don Juan,
Anyégin sem válik belőle,
Szegény Romhányi ő csupán.
Magyar szülött, birálóim bár
Tagadják s becsmérlik nagyon,
Hanem gúny rajtam ki nem fog már,
Munkámat félbe nem hagyom.
Nem csüggeszt balga vád, itélet,
Nem ösztönöz hiú dicséret . . .
Ne kiméld gyönge oldalát,
De várd el végét legalább.

NEGYEDIK ÉNEK.

1. Nem egyszer olvasom lapokban :
Jobb volt Bach és Schmerling alatt.
Egy jobb idő e rossz napokban
Reményűl mégis fenn maradt.
Im most minden feladva önként :
Becsület, jog, hit és remény
Ott sülyedeznek, tört hajóként,
Egy gyáva rendszer tengerén.
A rossznál még rosszabbat értünk,
Csupán cifrább ruhát cseréltünk,
Veszendő hajh! az ősi kincs,
S erősb a régi rabbilincs.

2. Ha sorsuk egyszer jobbra válik,
A népek úgy, mint egyesek,
Szenvedtek bár sokat sokáig,
Oh mily hamar felejtenek!
A jelent nem a multhoz mérik,
Lelkök képzelt jövőben él,
S ha mind azt könnyen el nem érik,
Mit büszke vágyuk hőn remél :
Megszállja őket a bú-bánat,
Egy pár könnycsepp tengerré árad
S oly fájó, átkos a panasz,
Mintha való kín volna az.

3. Nem ígyen, sőt nem is beszéltünk
Negyvenkilenc őszén, telén.
Szent Isten! mily időket értünk!
Könny- s vérbe fúlt hit és remény.
Mi szent a honfiszívnek, dúlva,
Bennünk, körülünk mennyi rom,
Oh mennyi minden porba hullva
S mi mély és néma fájdalom!
S amit már most csak mondunk szóval,
Siralmas hangon, nagy hűhóval,
Mintegy rajt' kapva is talán:
Akkor éreztük igazán.

4. A várkastélyban is gyakorta
A honfi-bú megnehezűlt,
A jó kedvet el-elrabolta
S olykor haraggal is vegyűlt.
Egy-egy uj hír a hirlapokban
Vagy Pestről érkezett levél,
És im a szív uj sebbe' dobban,
Az ajk sohajt, hallgat, beszél . . .
A honfiérzés csordul, árad,
Sok régi emlék fel-feltámad,
S a kandallónál éjfelig
A hosszu est búban telik.

5. Hetenként egyszer, megvan napja,
A kastélyba fellátogat
A falunak két öreg papja,
És sokról elbeszél sokat.
Egyik Calvin, más' Róma híve,
De mindenik hű hazafi,
És honfi búval teltebb szíve,
Mintsem ki tudná mondani.
Egykor zajongtak egymás ellen,
Most más idő jár, más a szellem,
Együt sohajtnak egy imát:
«Ég ója a szegény hazát.»

6. Telegdi a tüzet felszitja
És még nagyobb tüzzel beszél,
Bachot, majd Schwarzenberget szidja
És pártjában folyvást remél.
«Ez menti meg majd nemzetünket,
Előbb utóbb, az mit se' tesz.»
A két öreg pap mind csak ünget:
«Az Isten tudja, hogy mi lesz.»
Romhányi hallgat, nincs reménye,
S amint kialszik a tűz fénye,
Megébred és Ilonra néz,
És lelke kettős búba vész.

7. Nem ily csendes a kastély mindég,
Egy-egy zajosb nap is derül:
A vidékről sok úri vendég
Úgy egyszer másszor összegyűl.
Névnapra most, majd meg vadászni
Uj hirt beszélni, hallani
S mint egykor, vígan lakomázni,
De kedvök nem a hajdani.
Nem szól zene és tánc se' perdűl,
A pohár is ritkábban csendűl,
Csak szó ki nem fogy, vita foly,
Mint a megyén, zajos, komoly.

8. Valóban itt is, mint gyülésen,
Minden pártnak van szónoka,
És új-új hévvel küzd a résen,
Ha nő a szenvedély foka.
Az ostromállapot hijába,
Elitélhet egy milliót,
De el nem fojthat e hazába'
Pártszenvedélyt és dictiót.
A fővárosban és vidéken,
Ha összegyülnek hárman-négyen,
Folyvást föléled a megye
S tüzes vitát kezd szelleme.

9. A szélső jobboldal vezére
Egy öreg úr, gróf Szigeti,
Esküszik Nagy Pál nagy nevére
S a rég multat dicsérgeti.
«A sok reformmal feldulátok
Az ősalkotmányt könnyedén,
Gyümölcse muszka, német átok,
Amint sokszor megmondtam én.
S kimondom, bár mily rosszul essék,
A magyar nemzet a nemesség,
Alkotmányunk csak véle állt,
Együtt szenvedték a halált.»

10. «Nem a reform, hanem rossz módja . . .»
Szabolcsi hévvel közbe szólt,
Most Széchenyinek hű apródja,
Régebben ellensége volt.
A pártok utján soha sem jár,
Tettben haboz, de szóra kész,
Bölcselkedik, ha késő immár,
S utólag mindig nagy vitéz.
Amit megirt Széchenyi régen,
Mint új dolgot elmondja szépen,
S oly önérzettel hallgat el,
Mint aki nagy dolgot mivel.

11. «A baj nem ez volt, tudtam mindég —
Telegdi gróf meg ezt veti —
Erős kormányra lett vón szükség,
Mely a reformot vezeti.
Mi ezt akartuk, ellenzétek,
S mi a mélyben lappangva forrt,
Kitört a vész, fölébredétek,
Későn, az mindent elsodort.
De új idők új lelket szűlnek,
A régi pártok egyesűlnek,
S legyen bár sorsunk mostoha,
Ily egyek nem voltunk soha!»

12. «Bár egyek akkor lettünk volna,
Midőn kard volt kezünkbe' még,
Nyakunk igába nem hajolna,
És diadal lett vón a vég!»
Igyen kiált fel haragjában
Geréb, egy ifjú hazafi,
Ki küzdött sok véres csatában
S vérét most is kész ontani.
A szélső elvek buzgó híve,
Eszénél mindig több volt szíve,
Mint hitte, mit félt vagy remélt,
És mint valóról úgy beszélt.

13. «Nem a fegyver győzött le minket,
Ez ami fáj, mi sebet üt,
Rettegte győző sergeinket
A német, muszka mindenütt.
De mit kezdettek rút viszályok,
Bevégzé azt az árulás,
Hah Görgeire szálljon átok,
Csak ő a bűnös, senki más,
S Kossuth, szabadság prófétája,
Kit áld a nemzet szíve, szája,
Vezessen Isten útadon,
Hogy mentsd meg, visszavár e hon!»

14. Tetszés, nem tetszés zajja támad, —
Romhányi hirtelen feláll,
Harag szemében, arca sápadt,
Gerébbel bátran szembe száll.
«Ne ámitsuk mindig magunkat,
Megadtuk árát, már elég,
E léha szellem tönkre juttat,
S egy uj vihartól ójon ég.
Nem árulás győzött le minket,
S aki vezérlé sergeinket,
Hű honfi volt, dicső vezér,
Habár jutalma nem babér.

15. Hányszor ragadta győzelemre
A háromszínű lobogót,
S eladta volna? . . . Istenemre,
Alig tudok rá lelni szót.
Gyalázat, hogy most igy beszélünk,
Dicsőségünkön tapodunk,
Ami való, azt látni félünk,
S ébredve ujra álmodunk.
Vezérem volt és híve voltam,
A hont szeretni ott tanultam
Halálos vészbe öltözött
Csaták és ostromok között.

16. Küzdöttem oldalánál, arca
A harci zajban felderűlt,
Mig máskor titkolt lelki harca
Sötét gondjába elmerűlt.
Honát bár némán, hőn szerette,
De jövőjén kétségb'esett,
S ha kardjával meg nem menthette,
Megmenté a becsűletet.
S mi most az övét elraboljuk?
Nevére a rágalmat szórjuk?
Ne emlegessünk árulást,
De türjük el a sorscsapást.»

17. Im erre most a szó megárad,
Két nagy párt a kis társaság,
És késő estig el nem fárad,
Zajongni, szólni, győzni vágy.
Nem könnyü győzni, sőt felette
Nehéz, hol szólni is bajos:
E hont ki az, ki tönkre tette,
Görgei vagy Kossuth Lajos?
Ez a kérdés s mellette sok még,
Ami leginkább szivén fekvék,
Elmondja hévvel mindenik,
A hon javára, azt hiszik.

18. Kossuth Lajost el-eldicsérik
És félistenné emelik,
És Görgeit, ameddig érik,
Egész ördögnek képzelik,
S viszont. — Elmondogatják sorra,
Hogy mit s mit nem tett volna ez,
Amaz, ha épen nem lett volna
És e *ha* mindent elfedez.
Nem ismétlem, hisz tudjátok jól,
Szóból, könyvekből, hirlapokból.
Még most is foly e régi per,
Szerény lantom nem dönti el.

19. De húrjain olykor megrezdűl
Egy méla hang. Mért nyomjam el?
Habár tudom hiába zendűl,
Rá nyájas visszhang nem felel.
A nép bálványt teremt magának,
Ha jó szerencse emeli,
Hisz benne, hisz minden szavának
S mintegy önmását tiszteli,
S ha a balsors csapása éri,
Bálványát akkor is kiméli,
Áldozni bünbakot keres:
Kossuth s Görgei sorsa ez.

20. Ember volt mindenik, ki tévedt,
De nagy jót is tett s ez elég.
Hatásukat a nemzetélet
Érezte s most is érzi még.
Hogy nyomorultan el nem vesztünk,
S két szörnyü vészt kibirhatánk,
És nemzetűl nagyobbá lettünk,
Győzőn, legyőzve egyaránt:
Köszönjük Kossuth lángszavának,
És Görgei erős kardjának.
Nincs bálványom, se' bünbakom,
Ami igaz, nem tagadom.

21. Ki jobbágyságot eltöröltél,
Kivivtál uj törvényeket,
Vész közt kétségbe nem merűltél
És lelkesítéd népedet,
Hogy védje, nem kimélve vérét,
A mult s jövője kincseit,
Hős küzdelemnek nyerje bérét,
Ha gyáván veszt, mindent veszit:
Ezért dicsőit lantom téged,
El-elfeledve gyöngeséged',
Hiszékeny elméd álmait
S hivságod balsugalmait.

22. S te tiprott hős, hogy' meggyaláznak,
Kikért te annyit áldozál,
Majd egykor vége lesz e láznak
Megismerik, hogy ki valál.
Nemzet-hiuság áldozatja,
Türtél nagyobbat, türheted,
Enyhítsen annak gondolatja,
Mi jót tevél, el nem veszett:
Amit kivivtál száz csatába',
Beolvadt e nemzet sorsába
És olthatatlan lánggal ég,
Dicsfény, erő és hősiség.

23. De messze tértem, térjek vissza.
A társaság kifáradott,
Már enyhitő theáját issza,
Bevégzé a heves napot.
A nők, kik eddig hallgatának
S csupán tapsoltak olykoron
Egy-egy szónok heves szavának,
Mint hajdan fenn a karzaton,
Pihent ajkkal csevegni kezdnek,
Dicsérnek, szemrehányást tesznek
S pletykálnak is azon felül, ...
Magyarba oltott németül. stb.

B. JESZENÁK JÁNOS SÍRKÖVÉRE.

Szerette hazáját
Szívvel, szóval, tettel,
Védte szabadságát
Híven, becsülettel.
Áldozott, szenvedett.
Jutalmát nem kérte,
S nem küzdhetve többé,
Vérpadon halt érte.

1869

AZ AKÁCFÁK ALATT.

Hányszor mulattunk itten,
Ákácok árnyiban,
S feledve gondjainkat,
Kis játszó magzatinkat
Elnéztük boldogan.

Dicsérted kis leányod',
Mily szép, szemérmetes;
Fiacskád' átölelted,
S örömben ége lelked,
Hogy bátor és eszes.

Beszéltük, mindenikből
Mi lesz, ha nagyra nő;
Tréfáltunk és nevettünk,
Majd olykor elmerengtünk
S kitárult mult, jövő.

Mondád, ha majd elaggunk,
Hajunk ezüst fehér,
S betelve annyi vágyad,
Nem adnád unokádat
Szép ifjuságodér'.

Oh drága nőm, a földön
Ki legjobb nő valál,
Nem agg korban, de ifjan,
Virágzó bájaidban
Tépett le a halál.

A gyermekek már nőnek,
Év év után halad;
Még szebbé lőn leánykád,
Oh Istenem! ha látnád
S ölelnéd kis fiad'.

Oh Istenem, ha látnám
Még egyszer arcodat,
Ha köztünk itt lehetnél,
Ha percre megjelennél
E kedves fák alatt!

Ha látnám lelked fényét,
Amint szemedben ég,
Boldog, mosolygó arcád' —
Az élet gyászos harcát
El tudnám bírni még!

1869

OH AZ IDŐ . . .

Oh az idő gyorsan száll felettünk!
Eltemetjük akiket szerettünk;
Nem találjuk többé örömünket,
Észrevétlen túléljük szivünket.

Nincs erőnk már igazán remélni,
Uj örömnek, uj bánatnak élni ;
A romok közt eltévedve járunk,
Idegenné vált egész világunk.

Boldog évek, szép napok sugára,
Áraszd fényed' éltünk alkonyára!
Oh melegitsd még egyszer szivünket,
Aranyozd meg utolszor egünket!

Aranyozd meg! és a végsugárral
Hadd enyésszünk csendes szép halállal!
Legyen álmunk, enyhe sir ölébe',
Szeretteink örök szent emléke.

1870

EGY JÓTÉKONY NŐI BAZÁRBAN.

Im a vásár ; hát mit vesztek?
Bármit vesztek, dúsak lesztek.
A jótettnek szép emléke,
Szívünknek e legszebb éke ;
Hálakönnye szenvedőnek,
Aggastyánnak, csecsemőnek ;
Női részvét szende bája,
Szép szem áldó mosolyába' ;
Nő mosolyja, emlék gyöngye,
Szenvedőnek hála-könnye
Szivből-szivbe, — oh higyétek —
Mind örökre, mind tiétek!
Im a vásár, jertek, jertek,
Ennyi kincset ritkán nyertek.

1871

OH NEMZETEM . . .

Oh nemzetem, oh magyar nemzet,
Ha mondhatnám azt is : te nagy!
Mindent feledsz, mit sem tanultál,
Heves, hiú, könnyelmü vagy.
Mind elhiszed, mit jót magadról
Hizelgőd lármás ajka vall ;
Rég lángbeszéd csalt a hinárba,
Most a lelketlen is becsal.

Eszély s nehéz, de biztos munka
Tetszésed' meg nem nyerhetik ;
Kortescsiny, zaj és léha tervek,
Ez az miben kedved telik.
A törpe nagyravágyók serge
Mindenre könnyen rá beszél,
S örvény felé evezve gyorsan,
Ajkad mosolyg, szived remél.

Nehéz folyvást szeretni téged,
Még nehezebb szolgálni hűn,
Rögeszmét tartasz bölcseségnek,
S erénynek, ami honfibűn.
A tett a szó árjába fullad,
És a való álmokba vesz :
Már égnek a Sybilla-könyvek,
Oh az utolsó drága lesz!

Nem kértem tőled soha semmit,
Nem áhitok kincset, babért ;
Szerettelek, szeretlek sírig,
Ebben találok drága bért.
Oh tűrd el érte, ha kimondom,
Mi nyom, mi fáj, kétségbe dönt ;
Mig udvaroncid hízelegnek,
Hived keserü könnyet önt.

1872

A SELLŐ.

Duna partján, holdvilágon,
Fűzfa árnyán, zöld fűágyon
Ifju nyugszik szunnyadozva,
Kedveséről álmadozva,
S nevét lágyan sohajtozza.

Reng a hullám, leng a szellő,
Örvényéből kél a sellő;
Uszva, játszva fordul, hajlik,
Örvény habja egyre zajlik,
S hívó édes ének hallik:

«Ébredj ifju, ébredj immár!
Szeretődnél szebb leány vár,
Én vagyok az, sellő vagyok,
Érted élek, érted halok,
Örökre a tiéd vagyok.»

Ifju ébred, hallja, nézi,
Elfogódik szíve, érzi.
Rá-rá gondol kedvesére,
De a sellő énekére
Fel-felgyúlad ifju vére.

«Jöszte hozzám a Dunába,
Fényes kristály palotába,
Liliomos, lágy mohágyon
Vőlegényem' csókra várom,
Nyugtom csak veled találom.»

Fürtjén a hold fénye játszik,
Szép alakja szebbnek látszik,
Amint forgó táncát járja,
Fehér karját ki-kitárja
S vőlegényét hivja, várja.

És az ifju immár menne,
Vőlegénye, rabja lenne.
Im de óva száll elébe
Kedvesének szende képe,
S megrezzenve visszalépe.

«Mily hideg vagy, vőlegényem,
Csak egyetlen csókod' kérem.
El kell válnom, int az óra,
Hajolj hozzám csak egy szóra,
Csak egy csókot bucsuzóra!»

És az ifju küzd magával,
Gyönyörével, bánatával,
Küzd hiába, vonja, hajtja
Sellő hangja, fordulatja,
Kérő, könnyes arculatja.

Reng a hullám, leng a szellő,
Átölelte már a sellő,
Ifju szívén kín nyilallik,
Örvény habja egyre zajlik,
S a haldokló jajja hallik.

1873

BÁLTEREMBEN.

Mélázva állok a teremben,
Szép ifju párok serge lebben
Körűlem, táncot táncra lejtve,
Az élet gondját nem is sejtve.
A víg zene s vidám kedv árja,
Mely szívöket úgy általjárja,
Reám is hat s játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

Örűltem én is fényes éjnek,
Víg kedvü zajnak, víg zenének

Csillárok, reszkető világa,
Bokréták illatos virága,
A nők mosolyja, hangja, arca,
És szívem titkos, néma harca
Mind rég elmult . . . játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

Akit oly hőn s hiven szerettem,
Mi sokszor vártam, láttam itten,
Mi szép volt és mi bájjal lejtett,
De értem fényt és zajt felejtett.
Szerelme kincse, lelke éke,
Szivem egyetlen szép emléke,
Boldog napok! . . . játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

Hány lyányka itt e víg csoportban,
Ki úgy örűl, amint ő hajdan!
Az élet gondja, súlya, átka
Nem érinté még, boldog mátka,
Majd boldog nő s egy pár év mulva,
Mint ő, hervadva, sírba hullva.
Gyászfátylon át játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

Hány ifju itt e vig csoportban,
Aki oly boldog, mint én voltam,
S majd egykor gyors napok letüntén
Oly mélabús lesz, aminő én,
És a jelenben nem talál mást,
Mint veszteséget és csalódást,
S a multban él . . . játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

Mind elvesztjük, hiába sírunk,
Korább' vagy később', amit bírunk,
Oly hirtelen hervad virágunk,
Csak egy lehellet boldogságunk!

Mulassatok, szép ifju párok,
Meg nem zavarlak, ha mélázok,
S megenyhülök . . . játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

1874

KENDI.

«Kedves feleségem, vess ágyat, vess ágyat,
Nyugonnám, alunnám, testem lelkem fáradt.»
«Mi bajod, mi bajod? Kendi, mondd meg nékem!»
«Ne kérdezd, ne kérdezd, kedves feleségem!
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Vadászni ma reggel még vidáman mentél,
Jó kedvvel bucsúztál, nyájasan öleltél.»
«A gyalui várba, s nem vadászni mentem,
A szép Kamutiné, szeretőm várt engem.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Mit beszélsz, mit beszélsz, félre beszélsz, félre!»
«Most igazat mondok, esküszöm az égre!
Ámítálak eddig, hitemet megszegtem,
S ezt az asszonyt titkon sokáig szerettem.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Nem hittem, nem hittem, hogy még ezt megérjem.
Nem hiszem, nem hiszem, ha mondod is, férjem!»
«Szerettem sokáig, gonosznak találtam,
Szerelmét, személyét szívből megutáltam.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Hála Isten, hála, újra szeretsz engem!»
«Jaj mért kellett hozzá még egyszer elmennem!

Elmentem utolszor, szemrehányást tenni,
S egy két hideg szóval örök búcsut venni.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!

Könnyezett, marasztott, hajoltam szavára,
S ott maradtam nála szinből vacsorára:
Jó bort töltött, kinált, mosolygott, megcsókolt
S most érzem, most érzem, a borban méreg volt.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Nem lehet, hogy meghalj, nem lehet, nem lehet!»
«Ne sirass, ne költsd fel alvó gyermekimet,
Ringassa szelíden őket édes álom,
Ne lássák, ne nézzék nyomorú halálom'.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!

Kis fiamnak hagyom kardom' s paripámat,
De ha felnő s lelkén hitszegő vágy támad:
Útja közben a ló lába megbotoljon,
S a kard éles hegye szivének forduljon.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Mit hagysz kis lyányodnak?» «Imádságos könyvem',
Nem rég hullott arra töredelmes könnyem;
Könyörögjön gyakran, Istent buzgón kérje,
Atyjához hasonló ne legyen a férje.
Oh jaj beteg vagyok!
Reggelig meghalok!»

«S mit hagysz hitvesednek?» «Örök bút, bánatot,
Tiszta szerelemért, mit hű szived adott,
Örök bút, bánatot, hitszegő emlékem';
Isten megbocsáthat, de te soha nékem.
Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

1874

EGY FIATAL LEÁNYHOZ.

Homlokod miért borúlt be,
Mért e könnycsepp kék szemedbe'?
Oh ne titkold, mondd nekem!
Titkolod, bár aggva kérdem,
Mind hiába, úgy is értem
Búdat, kedves gyermekem!

Vágytál, hittél és szerettél,
Egy hő érzés rabja lettél,
Édes álom ringatott:
Ím most álmod szertefoszlott,
Hit, reménység ködbe oszlott,
S csak egy könny, mi fénylik ott.

Nem vagy első a világon,
Kit megejtett csalfa álom,
Kit megsebzett csalfa szív;
Régi törvény már felettünk,
Szenvednünk kell, ha szerettünk,
Örömünk csak búra hív.

Eszményét szivünk ha véli,
Kincseit hányszor fecsérli,
Lángja szent, oltára nem.
Ám az oltár düljön össze,
De szent lángját megőrizze
Szeretet és szerelem.

Ne titkold hát búsdat, könnyed',
Öntsd ki, mit szived kiönthet
És enyhülj meg általa!
Ifju korban a sziv oly dús,
Oly fogékony, bármilyen bús,
S földerülhet hajnala.

1875

BARÁTNŐMHÖZ.

Sebezte volna bárki szívem',
Nem fájna úgy, megszokta rég,
Oh csak te ne, egyetlen hívem,
Kit vigaszúl küldött az ég.

Hű gondom őrzé gyermekséged,
Testvéred voltam és atyád,
Örültem látva, nézve téged,
Szerettelek, mint jó barát.

Szelíd szemednek szende fénye,
És vidám, játszi szellemed,
Kit megtiport a sorsnak kénye,
Hányszor vigasztalt, enyhitett.

Most megsebzél, gúnnyal tetézve,
Oh rideg sziv, oh dőre agy!
S oly éles tőr ily gyöngéd kézbe'!
De megbocsátom, ifjú vagy.

Még nem csalódtál, ringat álom,
Nem érzél mélyebb bánatot,
S hű szivre lelni a világon
Hogy mily nehéz, nem tudhatod.

De megtanít rá majd az élet,
Hűtlen barátság, szerelem . . .
Csak úgy ne bánjék senki véled,
Amint te bántál én velem!

1875

SILVESTER ÉJTSZAKÁJÁN.

Az idő fut, tünnek évek,
Érzem immár súlyokat,
Rég elhagytak a remények,
Lángból hamv, mi megmaradt ;
S mint vándor, ki fáradt, tévedt,
Visszanéz és meg-megáll :
Visszanézek rád, oh élet,
S nyugton várlak, oh halál!

Mennyit hittem és reméltem
Ifjuságom kezdetén,
S most romok közt rom, azt kérdem :
Vajjon miért éltem én.
Nem dicsőség álma bántott,
Nem vagyon, rang fénye csalt,
S mégis, mire szivem vágyott,
Alig birtam, már kihalt.

Sanyarú volt gyermekségem,
Ifjuságom szomorú,
S ha derült is olykor nékem,
Már sötétlett a ború.
Nem csüggedtem, szivem égett,
És sodort a küzdelem ;
Két fényes csillag vezérlett :
A haza és szerelem.

Hőn szerettem és szenvedtem.
Meg nem tört szivem hite,
A csalódást eltemettem,
S új remény, vágy enyhite.
Nem keresve feltaláltam
Kit igértek álmaim,
S a világot szebbnek láttam
Egy szelid nő karjain.

Angyalarc és tiszta lélek,
Áldozó sziv mély kedély,
Oh miért is ösmerélek,
Hogy csak egy pár évet élj
Karjaim közt, s hideg sirban
Porladozzál egyedűl! . . .
Könnyemet bár rég elsirtam,
Mégis most szemembe gyűl.

De emelt a sors vagy sujtott,
Nem feledtelek, hazám!
Mit tehetség, munka nyujtott,
Híven neked áldozám.
Küzdtem érted szívvel, ésszel,
Bár derűlne jobb napod,
Nem gondoltam bajjal, vésszel,
S átszenvedtem bánatod.

Láttalak láncod lerázva,
Küzdni, győzni oly dicsőn ;
Láttalak majd, megalázva,
Meggyalázva rémitőn.
Bosszu és düh, bú és kétség,
Hány sziv megszakadt bele!
Aggva : vaj' lesz-é jövőd még,
Tölt el éltem jobb fele.

Tiprott lelked im feltámad
S új nagy tettre bátorít!
Rövid öröm, hosszú bánat,
Hivságod megtántorít.
Mily erényt szült szenvedésed,
Jó szerencséd mennyi bünt!
Újra aggok, féltve téged,
És hitem kétségbe tünt.

Nem, hazám, te el nem veszhetsz!
Veszszen bűnös nemzedék!
Uj hittel új pályát kezdhetsz . . .
Mily örömmel küzdenék

Még egyszer! De lelkem szárnya
Tépve, törve — lankadok,
A romok közt multak árnya,
Elhaló visszhang vagyok.

1875

TANÁCS.

Kiket szeretsz s akik szeretnek
Ha bántanak, ha megsebeznek;
Ne haragudj' rájok sokáig!
De öntsd ki szíved', s ha letörléd
A fájdalom kicsordult könnyét:
Bocsáss meg! hidd, enyhedre válik.

Oh egymást hányszor félreértjük,
Szeretteinket hányszor sértjük,
Bár szívünk épen nem akarja.
Mi is talán vérzünk a sebben,
Nekünk is fáj, még élesebben,
De büszkeségünk be nem vallja.

Ne légy te büszke, légy őszinte,
Hived legott azzá lesz szinte,
Oszlik gyanú, megenyhül bánat;
Oly váratlan jöhet halálunk
S ha egymástól haraggal válunk,
A sirnál késő a bocsánat!

1876

MARGIT SZIGETÉN.

Az alkonyfényen rezdül a fa lombja,
És nyájasan behajlik ablakomba,
Derűs árnyéka arcomon lebeg,
Suttogva kérd: hogy' vagy szegény beteg?

Jobban vagyok, enyhűlt a fájdalom,
S el-elszunyadva ébren álmodom.
Mily szép lehet most ott kinn a világ:
Kék ég, zöld fű, ezer nyiló virág,
Szökőkút cseppje és árnyas liget,
Calypso kertje e tündér sziget!
Nem láthatom, de hallom benn a zajt,
Mit kinn az élet ablakomra hajt;
Hallom beszédit, amint föl- s lejárnak,
Ujabb meg újabb vidám társaságnak;
Nő, férfi mind örűl, tréfál, nevet.
A jó kedv meg nem illet engemet,
S ki tudja: vaj' lesz-é még helyem ott,
Ma csak beteg, holnap talán halott...
Hallom csendűlni csalogány dalát,
Szivem' egy édes emlék hatja át!
Ébrednek ujra eltünt boldog évek,
Egymásba folyva, mint ködfátyolképek,
Ébred kihalt vágy, vesztett szerelem,
Illatmaradvány hervadt levelen...
Hallom zaját játszó kis gyermekeknek.
A fűben ott futkosnak, enyelegnek;
Oh gyermekim, mikor még élt anyátok,
Mikor ti is még kicsinyek valátok,
S igy játsztatok!... Az alkony elborúl,
Sötétedik, szemembe könny tolúl.
De szél fuvall, s a lombok zúdulása,
Csapongó hullám méla mormolása,
Gőzös robajja, közbe távol ének,
S tört hangjai el-elhaló zenének
Elrengetik ez éber álmu főt,
Mint dajkaszó a síró csecsemőt.

1876

A SZOLGÁLÓ LEÁNY.

Megy sietve, majd megáll az utcán
Egy fiatal, kék szemü, szép kis lyány,

Nem kisasszony, csak szolgáló,
Asszonyának bevásárló,
Nagy kosár a karján.

Jobbra, balra, mindenütt az utban
Annyi minden, annyi szép és uj van:
Magas házsor, fényes fogat,
Ékszer, bársony, dús kirakat
El-elnézi hosszan.

Mind hiába, fel nem vidúl képe,
Nem amit lát, más forog eszébe':
Kis falucska, erdők lombja,
Hegyek, völgyek, nyáj kolompja
S annyi szép emléke.

Siet is már, de amint befordúl,
Temetésre im tenger nép tódul;
A fény a gyászt felülmulja,
A szegény lyány megbámulja,
És könnye kicsordúl.

Neki is az atyja halt meg nem rég,
Alig maradt mivel eltemessék;
Terhére nem akart válni
Jó anyjának s ment szolgálni,
Szive most is fáj még.

De megkésett s átcsap egy szük közön,
Kapualjból egy ifju úr köszön:
«Ej beh szép vagy, édes rózsám,
Jőj be csak egy szóra hozzám,
Szeretlek, esküszöm!»

«Nincs más baja? . . . Ejnye hagyjon békét!»
S a futásban leli menedékét,
Vissza sem néz, de szemébe'
Harag ég, és kendejébe
Rejti pirult képét.

S el-elgondol kedvesére, messze:
Mikor lesz az, hogy nőül vehesse?
Ő is árva, ő is szegény,
A faluban szolgalegény,
Messze lesz az, messze!

Sirhatnék, de azért még se' búsúl,
Régi dala ajakán megújúl;
«Lesz még virág a rózsafán,
Egymást mi is meglátjuk tán!»
Mosolyog s felvídúl.

Kedves leány, tartson Isten épen,
Soh'se feledd Buda-Pest ködében
Falud', anyád', szeretődet
S boldog szívvel öleld őket
Annak idejében.

1877

ŐSZI ESTE.

Dér a mezőt immár megeste,
Hull a levél, hervad a virág,
Rövid a nap, hosszu az este,
A szobába' van most jó világ.

Ide mellém, kedves gyermekek!
Jól esik most itt a tűz körűl.
Mily vidám, mily hangos kedvetek!
A tavasz benn ujra felderűl.

De csak nektek és nem énnekem.
Im atyátok ismét elborúl;
A jövendő gondja lelkemen,
És szemembe titkos könny tolúl.

Hajh ki tudja, rátok hogy mi vár?
Kétszer árva, kinek anyja nincs;
Távol zúg az élet harca már,
S oly veszendő minden földi kincs.

Oh anyátok hogyha élne még!...
De csak vígan, árva gyermekek!
Nem tudjátok: mi a veszteség,
Bár feledném én is köztetek!

1879

VIRASZTVA.

Alugyál el, édes lyányom,
Enyhitsen meg édes álom,
Éjfél elmult, hajnal ébred,
Ne találjon ébren téged!

Hány sok éjet virrasztottunk,
Éjjel, nappal nem aludtunk,
Te az ágyban, én ágyadnál,
Hátha kissé elszunnyadnál?

Elszunnyadnál, meggyógyulnál,
Hervadozó szép virágszál,
S egy mosolygó, vidám reggel
Ébredeznél régi kedvvel.

Oh virulj ki, virulj szépen,
Mint virág vén fa tövében,
Vén fa én csak addig éljek,
Mig árnyammal óva védlek.

Alugyál el, édes lyányom,
Álmod visszaadja álmom',
Vidor hangod tünt reményem'
Mosolygásod lelki fényem'.

1879

FALUN.

Elfáradtam Pest zajában,
A hiúság vásárában,
Lelkem ki nem birja már!
Rejts el völgy, takarj el erdő,
Enyhits fű, fa, illat, szellő,
Vidíts föl dalos madár!

Hadd düljek le a zöld hantra,
Hadd feledjek bár egy napra
Mindent, ami fáj, mi bánt:
Gőgös ember rangját, fényét,
Bók adóját, divat kényét,
Léha férfit, léha lyányt!

Hadd ne lássam a sok arcot,
Régi bünt és uj álarcot,
Tettető mosolyt, könyüt;
Önző szivet, hiú elmét,
Rágalomnak kígyó nyelvét,
Mindig ujra s mindenütt.

Hadd ne lássak tapsoló kézt,
Hadd ne halljak nyegle művészt,
Hazug költőt, szónokot!
Őrizzen meg ez a távol
Honfidühtől, párttusától,
S ne olvassak hirlapot!

Rejts el hát völgy, rejts el erdő,
Ringass lágyan enyhe szellő,
S majd ha száll az alkonyat,
Esti csillag, éj magánya,
Suttogó lomb csalogánya,
Hozd meg édes álmomat!

Fáradalmam' hadd pihenjem,
A világot hadd feledjem.
De mi már elveszve rég:
Az életnek derüs képét,
Szívem egy-egy szép emlékét,
Hadd álmodjam vissza még!

1880

TAVASZI REGGEL.

A bércet már a hajnal aranyozza,
A völgy virágit gyönggyel harmatozza;
Fű és fa lombján hűs szellő legyint át,
Ébresztgeti a lepkét és pacsirtát.

A sullogó patak mintegy megbátrul,
Vadrózsa bokra ég a napsugártul;
Fény mindenütt, víg zaj minden zugolyban,
Az ég mosolyján a föld szíve dobban.

Oh fény és dal! Tavasznak enyhe napja!
Elveszett fényét lelkem visszakapja,
Szivem megárad ifju érzelemben,
S ajkamra ismét víg dal hangja lebben.

1881

LEÁNYFALVÁN.

Sokat hányódtam, kényszeredtem...
A kék Szamos partján születtem.
Oh hány emlékem visszafáj,
Hozzád te erdős, hegyi táj!

A Maros is jól ismer engem,
Völgyében egykor sok dalt zengtem!
Honszeretet s a szerelem
Egy búvá olvadt lelkemen.

Laktam a Spree s a Szajna partján,
Hazámnak csak a hírét hallám,
De boldog nép körében itt,
Még jobban érzém sebeit.

Légy üdvöz, bérc, légy üdvöz, várrom
S te Duna a magyar határon,
Csak vígy tovább, csak egyenest . . .
Légy üdvöz ifju Buda-Pest!

Itt megtaláltam végre révem',
Itt tölt el sok jó, sok rossz évem :
Sok küzdés, percnyi nyúgalom,
Kevés öröm, több fájdalom.

A Duna halk hullámmorajja
Kifáradt lelkem' hívja, csalja :
Odább, odább egy zöld sziget,
Egy kis falu, dombos liget.

Fogadj be, völgy, diófák árnya,
Mint fészken a madár védszárnya!
Jó pihenő, jó sirnak is,
Legyen, ha kell, hát annak is.

Ringasson el a méla hullám,
Zengjen madár az agg diófán,
Takarjon virágos halom,
Lengjen körűl lágy fuvalom!

1881

A HŰ LEÁNY.

Tölgyfa alatt
Űl egy árva leány ;
Azt énekli :
«Se' apám, se' anyám,

Szeretőm sincs,
Hejh pedig egykor volt,
Isten tudja:
Él-e még vagy megholt.

Meg van írva
Hozzá levelecském,
El is vinnéd
Úgy-e, kedves fecském?
De mi haszna,
Küldeném hijába,
Nem találnád
Meg a nagy világba'.»

Egy idegen
Jön az uton arra;
Megáll, hogy a
Lyány panaszát hallja.
«Ne keseregj,
Árva leány, szegény!
Apád, anyád,
Szeretőd leszek én.»

««Vén szerető,
Ifju apa lennél;
Megmaradok
Régi szeretőmnél.
Vártam érte
Teljes egy esztendőt,
Elvárok még
Legalább is kettőt.»»

«Nem érdemli,
Hogy soká várj reá,
Nem hű az, ki
Jegyesét elhagyá.
Hova is tűnt,
Hol éli világát?
Mért engedi
Hervadni virágát?»

««Hogy kisütött
A szabadság napja,
Honvédnek ment,
Bár ellenzé apja.
Tán elesett
Egy véres csatában,
Vagy bujdosik
Nagy Törökországban.»»

«Hátha megjő
Rongyosan, betegen?»
««Rongya selyem,
S baja is kedv nekem!»»
«Hátha rút lett,
Egy nagy seb az arcán?»
««Azt a sebet
Százszor megcsókolnám!»»

«Hátha egyik
Karját elvesztette?»
««Itt az enyém,
Dolgozom helyette!»»
«Hátha megcsalt,
Többé nem szeretne?»
««Bánatában
Szivem megrepedne!»»

«Oh ne halj meg,
Ölelj meg, jegyesem!
Lásd, megjöttem
Rongyosan, betegen:
Félkarom nincs,
Sebhedt minden részem,
De szivem ép,
S a tiéd egészen.»

1882

A VÉN ALMAFA.

A szőllőhegy oldalában
Vén almafa áll magában ;
Azt beszélik, régen áll ott,
Hetven nyarat, telet látott.

Látszik is, hogy már elfáradt,
Némely ága el is száradt,
Sokat vívott az idővel,
Itt is ott is egy-egy sebhely.

De hogy ím a fecske megjött,
És Szent György is beköszöntött,
Meg-megéled régi kedve,
Száraz ág, seb elfeledve.

Kivirít még sok ép ága,
Lombjánál több a virága,
Szellő lengi, méhe járja,
S dalos madár meg-megszállja.

Vén fa, élted alkonyában,
Az ifjuság virágjában
Mondd, mi tart fönn, éleszt téged'
Reményed-e vagy emléked?

Bármi legyen, mit én bánom,
Csak nyíljék egy-két virágom,
Remény-e vagy emlékezet . . .
Csak élessze a szívemet.

1882

GYÜMÖLCSÖSBEN.

Reggeli köd oszlik, a hegy tetején
Álmosan ébredez bágyadt tüzü fény,
Csörteti a lombot, csörteti a szél,
S a mulandóságról sohajtva beszél.

Nem is figyelek rá, fát ültetgetek,
Virágos, gyümölcsös lombot képzelek,
Jövő tavaszoknak gazdag lombjait,
Mikor csemetéim felvirulnak itt.

De élek-e addig? Ha élek, ha nem,
Nőjetek fel, kis fák, terebélyesen,
Harmatozó éjek, sugaras napok,
Áldása nyugodjék mindíg rajtatok!

Nélkülem is lesz majd, ki nektek örűl :
Virágkoszorútok' méh zsongja körűl,
Az én dalom helyett szebb dalt hallotok,
Megzengi madárka minden ágatok'.

A vándor is eljő hév nyár idején,
Pihen is, szunnyad is az árnyba' szegény ;
Este fele olykor, kit szívsebe hajt,
Szeretőjét ifju ide várja majd.

Ide jő a gyermek, gyümölcs ha pirul,
Tilos gyönyört szaggat ág lombjairul,
S gondviselő Isten jó termést ha ád,
Ide gyűl ki őszszel az egész család.

Csak én nem leszek ott, de ott lesz nyomom,
El is emlegtenek egy embernyomon,
Mert mikor megáldnak, jó fák, titeket,
Meg-megáldják azt is, aki ültetett.

1883

A SZÉL.

Szellő vagyok, majd szél vagyok,
Nincs nyugtom, másnak sem hagyok,
A végtelen
Hív szüntelen
S mert vágyaim megcsalnak,
Most erdőben siránkozom,
Majd születésem' átkozom
Sikján a sivatagnak.

A bérceken, a völgyeken
Vidám veszély is száll velem.
Mit is tegyek?
Hát feledek.
Szétűzöm a felhőket,
Füttyentgetek, dúdolgatok,
A lombokkal táncolgatok,
Meg-megcsókolva őket.

Nyiló virág is földerít,
Az illatár elszenderít.
Rövidke kéj,
Egy nap vagy éj!
Új vágyak rabja lettem
És bősz haraggal zúdulok,
Mint pusztító vész nyargalok,
Széttépem, mit szerettem.

Vonz a magas és vonz a mély,
Tengerre hajt a szenvedély.
Uralkodom
A habokon,
Megszédít büszke álom.
Ki mer dacolni? Mily öröm!
Ember hajója — széttöröm,
És aztán megsajnálom.

Mély bánat lep meg olykoron,
Bolyongok a várromokon
S a temetőn
Oly részvevőn
Szállok sirok fölébe.
Megjárok várost és falut:
Sirok, romok sorsára jut —
Azt suttogom fülébe.

Minden hivság a nap alatt,
A változás, mi megmarad —
Kiáltozom
És változom
Bánattá vagy örömmé.
Szivem lángol, de el nem ég,
Be nem fogad se föld, se ég.
Csak bújdosom örökké.

1883

MARGIT EMLÉKE.

I.

Nyílik a rózsa virága,
S lyányom hervadozol;
Vidoran zeng a madárka,
S némán könnyed omol.

Hajnali fény mosolyog rád
És szined oly halovány;
Fa neked lengeti lombját
S fekszel a bús nyoszolyán.

Lelke tavasznak erősítsd
Hervadozó betegem'!
Fény lehe, illata gyógyítsd,
Oh add vissza nekem!

Vagy ha nem, éjbe borúljon
Kék egű hajnali fény,
Északi vész keze dúljon
Viruló völgyek ölén.

És a madárka ne zengjen,
Asszanak el fa, virág;
Legyen oly puszta, kietlen,
Mint szivem, ez a világ!

II.

Terhed gőz könnyü szárnya hordja,
Ragadj kocsi, gyorsan, hamar!
És tűnj fel immár Kassa tornya,
Kit éj és messzeség takar!

Az ódon egyház árnyékában
Egy régi ház vár ott reám,
Világ dereng még ablakában,
S beteg sohajtja: jőj atyám!

Oh gyermekem, kedves leányom,
Szenvedsz élet, halál között!
Oh hervadó fehér virágom,
Könnyem hiába öntözött.

Bár messze vagy, de lelkem álma
Lefesti kínos nyoszolyád,
Úgy fekszel ott halálra válva,
Mint egykoron szegény anyád.

Képmása vagy, vigasztalásul
Adott az ég téged nekem;
S a régi seb most ím felújul
S egy újabb vérzik szivemen.

III.

Minden újul, minden éled,
Mindenütt mosolyg az élet,
Minden örvend: kicsi nagy!
Ki-kihajt korhadt fakéreg,
Vidul a legkisebb féreg,
Halva, halva, csak te vagy!

Ébredj, ébredj édes lyányom!...
Arcod hát utolszor látom,
S nem mosolygasz rám soha?
Isten, Isten mit vétettem,
Hogy így itélsz énfelettem
S csak hozzám vagy mostoha?

IV.

Szomorú a halottas ház,
Szenvedő arc, mély csend,
Csak egy kedves kis leányka
Mosolyog és örvend.

Mosolyog a hajnalfénynek,
Örvendez bábjának,
Se nem érzi, se nem érti
Halálát anyjának.

Kis unokám, majd megérzed
Jobban nagyatyádnál,
Addig sírjak én helyetted...
Csak mosolyogj, játsszál!

V.

A kertben űlök nyári alkonyon,
És széttekintve elgondolkozom.

Jó pihenő hely s meg se változott,
A vén diófák épen állnak ott.

Lehajlik hozzám jázmin s rózsa ága,
Tarkán virít a kis kert száz virága.

Szőlő s gyümölcsfa lombnyilásin át,
Csillanni látom az ezüst Dunát.

Amott hegyeknek erdőfedte orma,
Túl a vizen falucska karcsu tornya.

Mind, mind a régi s még sem az nekem,
Mert nem vagy itt, szerette gyermekem!

S nem lészsz soha, hiába vár reád
Kedvenc virágod s búsongó atyád.

A pázsit, ösvény puszta, ńesztelen,
Nem jösz felém, vidáman, könnyeden.

Csengő szavad a zöld lombok között
Nem kelt szivembe' többé örömöt,

Mint egykoron, mint nem rég s annyiszor —
Szépséged, bájad egy maréknyi por.

Csak árny vagy immár, aki ott lebegsz még,
Évek során majd eltünő bús emlék.

De én soh' sem felejtem képedet,
Megőrizem, mig sír el nem temet.

Nincs messze az, feltünni látom ott,
A sors nekem mi szépet, jót adott.

Mind visszavészi s itt hagy kifosztottan,
Bár élve még, de félig már halottan!

1885

SZŐLŐHEGYEN.

Pusztítja a phylloxera
A hegyet,
Itt bizony már szüretelni
Nem lehet.
Az ördög leszüretelte
Egészen :
A magyarnak, hejh szegénynek,
Többé bora sem lészen.

Ide s tova eltelik majd
Négy század,
Hogy a magyart emészti a
Búbánat.
Küzd a sorssal, küzd magával,
Hiába :
Félig győzi, s visszaesik
Ismét régi bajába.

De bajában, de bujában
Volt bora,
Vigasztalta, enyhítgette
Mámora.
Bele fojtá mind a kettőt,
Úgy vigadt,
Sírva vigadt, vígan búsult,
Szíve majd hogy megszakadt.

Ezután már bor nélkűl kell
Megélnünk,
Józan fővel küzdenünk és
Remélnünk.
Beh nehéz lesz . . . Kisértsük meg :
Hát ha tán,
Mámor nélkűl, jobban tudunk
Segíteni a hazán.

Bizakodás, csüggedezés
Ide hagy,
Munka súlya meg nem ijeszt,
Bár mi nagy;
Megtanulunk várni, tenni
Mikor kell,
S amit teszünk, meg is tesszük
Egész szívvel, lélekkel.

Adja Isten! ... Ide azt a
Poharat,
Igyunk egyet abból, mi még
Megmaradt.
Vigadjuk ki régi módon
Magunkat,
És új módon győzzük le majd
A mi régi bajunkat.

1886

DIÓSGYŐRI DALOK.

I.

A pisztrángos Szinyva partján
Lakik egy szép szőke kis lyány;
Pisztrángot mind oda adnám,
Hogyha őt elhalászhatnám!

De kisiklik, tova lebben,
Pisztrángnál is sebesebben:
Pettyes pisztráng, pettyes kendő!
Csak szomorít mind a kettő.

II.

Eltévedt egy tehénke
Az erdőben, szegényke,
Keresi is szaporán
A hámorból egy leány.

Csingi, lingi, lánga . . .
Én is hát utána.

A tehénke kolompja,
Erre, erre, azt mondja ;
Arra megyünk mind ketten,
Találkozunk véletlen.
Csingi, lingi, lánga . . .
Beh kedves egy lyányka!

Megkerűlt a tehénke,
Nagy későre szegényke ;
De szivünkbe' hirtelen
Felgyuladt a szerelem.
Csingi, lingi, lánga . . .
S el sem alszik lángja!

III.

Tilt a nénéd tőlem ;
Mi lesz már belőlem?
Ami voltam azelőtt,
A te régi szeretőd!

Másnak akar adni ;
El tudnál-e hagyni?
Hamis esküt te nem tészsz,
Enyém vagy és enyém lészsz.

Néném asszony, hallja,
Dolgunk' ne zavarja!
Kiket ég egymásnak szánt,
Nem félik a boszorkányt.

1886

AZ ŐSZ.

Bosszus festők, bús poeták
Szegény őszt elrágalmazták.
Festik bágyadt-, haloványnak,
Gyász szinével a halálnak.
Zengik róla : vége, vége,
Oda ég s föld minden éke,
S romjain mi föl-föltámad,
Csak az emlék, csak a bánat.

Mind hiába rágalmaznak.
Kedves őszem, el nem hagylak ;
Régi hived vagyok immár,
Szebb vagy nékem a tavasznál.
A tavasz száz vágyat ébreszt :
Izgalomban a természet,
Ég megújul, föld feléled,
Mindenütt forr, küzd az élet,
Szétszakítja rabbilincsét,
Pazarolja összes kincsét ;
Minden fényes, oly sugárzó,
Föl-fölcsattog víg madárszó,
Rügy kipattan, nyit bimbója,
Rengeti a szellő csókja,
De szellőből vihar támad,
Összetör sok hiú vágyat,
De a fény is gyakran éget,
Hervasztja a reménységet,
S a föld keble, az ég napja,
Mennyit igért, meg nem adja.

Kedves ősz, te nem igérsz, adsz,
Amit hoztál, mindent itt hagysz.
Nincs aszályod, nincsen vészed,
Bölcs közép az osztályrészed ;
Sátrad az ég szelid kéke,
Csendes, vidám, mint a béke ;

Fényed egy nyájas mosolygás,
Nem zavarja a csalódás,
Mert való lett már a vágyból:
Érett gyümölcs a virágból.
Ott piroslik, kékűl, sárgul,
Harmattul és napsugártul,
S ameddig a szem csak ellát,
Nyújtja gazdag koszorúját.
Mennyi összhang a sok színben,
Hogy' kibékűl benned minden.
Köd meglebben, de eloszlik,
Észrevétlen szerte foszlik;
Halkal itt-ott a levél hull,
Önként, nem a fájdalomtul;
A szellő is méla zajjal,
Suttog, mint az altató dal,
S mintha édes nyugalomban,
Szenderegne félálomban,
Meghatná lágy, enyhe érzet:
Álmodozik a természet.

1886

AZ ERDEI LAK.

Kies völgyben, a Bükk tövén,
Egy kis lakban tanyázom én;
Mohos sziklák, erdők védik,
Bár lakhatnám itt mindétig!

Csendes hely, csak a patak zúg,
Erdőn csak a vadgalamb búg,
Reggel ébreszt, este ringat,
Világ zaja ide nem hat.

Oh ne is! Volt benne részem,
Kifáradtam már egészen,
Ugy szeretnék megpihenni,
Egyedűl magamé lenni.

Sebeim, mint itt a fának,
Lassanként begyógyulnának,
Derülnék a napsugárral,
Dallanék vidám madárral.

Hiú ábránd! ... erdős kis lak,
Alig jöttem s már itt hagylak!
Sors ellen küzdök hiába,
Mennem kell világ zajába.

1887

A PATAK ÉS NEFELEJCS.

Kis pataknak nagy a kedve,
Vígan szökken, csergedezve,
S mintha űzné heves vágya.
Rá se tekint,
Mely felé int,
Parton a sok szép virágra.

Kék nefelejcs azt suttogja :
«Hova sietsz, bérc patakja?»
«Ki e zugból messze, messze,
Csak előre,
Sík mezőre,
Nagy folyóba, tengerekre.»

«Maradj köztünk, jobb neked itt,
Enyhe lombok árnya fed itt,
Madár vidít reggel, estve ;
Boldog élet,
Szíved éled,
Virágokkal enyelegve.»

«Majd ha folyó, tenger lettem,
S végtelen az ég felettem,
Boldog leszek, célom' érve.

Mi egy virág
A nagy világ
Gazdag kincstárához mérve?»

Könnyezve mond a nefelejcs :
«Büszke patak, el ne felejtsd :
Tenger nem lėssz, benne elvėssz,
Hiú vágyad
Késő bánat, —
Másnak csak a szolgája lėssz».

1887

DALAIMRÓL.

Az ifjúság legszebb korát
Mély honfibúban éltem át ;
Megtört vágy, széttépett remény
Uszott a kétség tengerén,
S kitört a rejtett fájdalom :
Azért oly bús, komor dalom.

A honra hogy szebb nap derült,
Hajh örömem búval vegyült ;
Új bú, új gyász szakadt reám,
Ott sírtam nőm ravatalán,
Elnyelt mindent egy sirhalom :
Azért oly bús, komor dalom.

Év gyorsan telt el év után,
Enyhűltem lyányom mosolyán ;
Az anyjáé volt az nekem,
S most árny vagy, kedves gyermekem!
Enyésző árny, én puszta rom :
Azért oly bús, komor dalom.

Az élet ősze int felém ;
Derűl-e még rám enyhe fény,

Vagy új vihar tarolja szét
Reményim hulló levelét :
Uj honfibú, új fájdalom?
Azért oly bús, komor dalom.

1887

BARÁTI KÖRBEN.

Biztos hely e vadásztanya,
Zuhoghat kinn a fergeteg! —
Mint gyermekét a hű anya,
Vidám kedvünk úgy védi meg.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár,
Bár az idő éjfélre jár!
Ki tudja, lesz-e még napunk,
Mikor megint találkozunk?

Sok éve, hogy nem láttatok,
Én is, ti is megvénülénk ;
Úgy múlnak évek, mint napok
S már életalkony int felénk.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Az elhanyatló napsugár
Még gazdagabban szórja szét
Utolszor fényét, melegét.

Eszünkbe jut, mi volt, mi mult ;
Emlékké vált minden remény,
Oh hány reményünk sírba hullt
Az élet küzdő mezején!
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Mi elmult, nem tér vissza már,
És aki küzdött, szenvedett,
Enyhíti az emlékezet.

Hiven szerettük a hazát,
Küzdöttünk érte emberűl ;

Virrasztottunk sok éven át
A sebzett haldokló körűl.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Ismét derűlt a láthatár,
S mert nem hiába áldozánk,
Te élsz és élni fogsz, hazánk!

Nem egy társunk kidűlt korán;
Áldás lebegjen sírjokon!
Mellettök a végső tusán
Nem állott nő, gyermek, rokon.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
Ha minket a végóra vár,
Szelíden fogja bé szemünk'
Hű nőnk vagy kedves gyermekünk.

A fergeteg immár elűl,
A tiszta ég pirkadni kezd;
Éltünk is igy borúl, derűl,
Egy testvér a hajnal s az est.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár,
Ha búsan is, bucsúra bár!
Im búra fordul örömünk,
Legyen, — de el nem csüggedünk.

1888

UTCAI HÁRS.

Beszorítva az aspháltba,
Sindevész a szegény hársfa:
A kék égből keveset lát,
Harmat helyett port nyel,
Hervadozó lombja között
Bánatos sohaj kel.

Oh ha kinn az erdőn volna,
Oh ha rajt' madár dalolna,

Oh ha játsznék a szellőkkel
S patak tükrét nézné:
Egy rövid nap virulóvá,
Boldoggá igézné!

Szegény hárs, e nagy városban,
Vigasztalódj', sok társad van.
Sok ember él úgy itt, mint te:
Vágy és küzd hiába,
S tört reménnyel, megtört szívvel
Roskadoz sirjába.

1888

B. KEMÉNY ZSIGMOND SÍRJÁNÁL.

Kicsiny falu, oly nyúgalmas magány,
Árnyas gyümölcsös a domb oldalán;
Három diófa a földig borúl
S benn mintegy rejtve két sír domborúl.

Kemény az anyja mellett nyugszik ott,
Még ifju volt, hogy innen távozott;
Sok zordon év telt-mult el azalatt
S csak halni tért meg, honnan elszakadt.

Sok zordon év! Emlékök még erős,
Ott küzde tollal, mint csatán a hős,
S mint ősei kardja sok száz éven át:
Úgy védte tolla vészben a hazát.

Mily bánat, kétség s mégis mennyi hit
Rezegte át szivét és könyveit,
Rajzolta az embert s az államot,
S a sors titkába mélyen béhatott.

Búsméla rajz! Az élet harcterén
Egymásba játszik gyakran bűn, erény

S hány jó szándék vétek szülője is:
Örök törvény a bosszús Nemesis.

A hont hiven szeretni oly nehéz,
Csordúltig a szív s elvakúl az ész;
És a szabadság önmagának árt
S új szolgaság, ha nem ismer határt.

És álla őrt egy ország romjain,
Arcán közöny, sebzett szivébe' kín,
S ostromlá bátran a kettős veszélyt:
Királyi önkényt és népszenvedélyt.

S midőn egy nap föléled, győz a jog,
Eltiprott zászlónk újra fenlobog,
Nem érzé már a diadalgyönyört
Lélekbe' testbe' végkép összetört.

És elfeledték... Immár alkonyúl,
A tájra lassan köd, homály borúl,
Estcsillag fénye rezg a bérc fokán
És megzendűl bokrán a csalogány.

E dal, e fény oly édes enyhadó,
Megillet téged, fáradt szunnyadó,
S még itt viraszt hiven sirod felett
Testvéri és baráti kegyelet!

1889

NAPIREND.

Mennyi szitok, milyen lárma,
Országház-e, avagy csárda
Ez a tisztes nagy terem?
Hát a ház-szabály s az elnök?
Nem hallgatnak rá ő kelmök.
Dulakodnak szüntelen.

Ki a legény a csárdában?
Jelszó az ország házában,
Utca-csíny a honfi-tett;
Durva élc a legszebb eszme,
A szabad szó zajba veszve,
Reng belé az épület.

Semmi joga a többségnek,
Hódolat a kisebbségnek:
Új tudomány, megsegits!
Szakítunk a mult világgal,
Széchenyivel és Deákkal
S eszményképünk Starcsevics!

1889

KERTEMBEN.

Szép tavaszi nap van,
Merengve magamban,
Kertemben sétálok.
Fáim virágszemmel
Néznek rám s víg kedvvel
Üdvözlik gazdájok.

«Mért busúlsz, jó gazdánk?
Hátha felvidítnánk!
Vége már a télnek:
Kék ég, fénysugárzó,
Zöld fű, víg madárszó . . .
Örűlnek kik élnek.»

«Jó fák, nem busúltam,
Csak arra gondoltam:
Ti hogy' megifjodtok,
Bár tünnek az évek,
Ameddig csak éltek,
Újra virágoztok.

Tavaszát az ember,
Éli csupán egyszer,
S tele sírba zárja ;
Újabb tavasz zöldjét,
Újabb ősz gyümölcsét,
Mind hiába várja.»

1890

A FELHŐK.

El-elnézem a felhőket,
Úgy szeretem nézni őket,
Amint szállnak fenn az égen ;
Új alakot
Váltanak ott
S eltűnnek a messzeségben.

Sötéten a hegyre gyűlnek,
De napfénytől fehérűlnek,
S vidám kedvvel oszolva szét,
Mint báránykák
Be-bejárják
Az ég tágas kék mezejét.

Néha hajtja őket a szél ;
Vándorfelhő, megpihennél!
Hajh szállnod kell, most mint gálya,
Majd mint sárkány,
Bércek ormán :
Száz alak a szél dagálya.

De hova oly seregestül?
Háborúba, villám dördül.
Zúg a harc, majd ki-kifárad
S fénnyel, könnyel
Szivárvány kel :
Összefoly az öröm s bánat.

Szép, ha derűlt az ég boltja,
Egy-két felhő minden gondja,
Rózsaszínt vált az is lassan,
S emlékképen
Enyhe-szépen
Visszamosolyg a magasban.

Hajnal, alkony egymást váltja,
Mindenik felhő barátja.
Biborfényben felhők szállnak:
Itt a hajnal,
Arany hajjal,
Ők hirdetik a világnak.

Alkonyra is híven várnak,
Tornyaivá tündérvárnak
Változva át, ott lebegnek,
És ragyogva,
Lánglobogva
Őrzik kapuját a mennynek.

El-elnézem a felhőket,
Úgy szeretem nézni őket.
Órahosszat nézem gyakran,
S mint a gyermek,
Elmerengek
Rajtok félig öntudatlan.

És úgy érzem, mintha lelkem
Velök, bennök szállna fennen,
S emlék, remény, ábránd, eszme
Új alakot
Váltana ott
S a távol ködébe veszne.

1890

TISZA-VIDÉKI DALOK.

I.

Zúg a patak, mind azt zúgja:
Aki szeret, sok a búja;
Zeng a madár, mind azt zengi:
Nem szeret úgy, mint én, senki.

Hallgat patak, hallgat madár,
Ha az idő majd őszre jár;
Mikor jő el az én telem?
Meddig üld még a szerelem?

II.

Zöld fű között nyilik már az ibolya:
Kék szemedet látom-e még vagy soha?
Ha nem látom, csak tél nekem e világ,
Hervadjon el erdőn, mezőn a virág!

Száll a madár kelet felé sebesen:
Ha szállhatnék én is hozzád, kedvesem,
Megzörrentném szárnyammal az ablakod',
Tudom, mindjárt kitalálnád, ki van ott.

Ereszkedik le a felhő, feketén:
Épen olyan bús-haragos, milyen én;
De nekem csak könnyem van, nincs villámom,
Tehetetlen bolyongok a világon!

III.

«Tudod-e mit, szép leány?
Szeress engem' igazán!»
«Ha akarnám sem lehet,
Mert a szivem mást szeret.»

«Ej dehogy nem, légy enyém,
Drága gyűrüt adok én.»
«Amit küldöz kedvesem,
A virág drágább nekem.»

«Sok földem, dús palotám,
Oda viszlek, szép leány.
Selyem párna, selyem ágy,
S minden, mire szíved vágy.»

«Mit ér a gazdag, ha vén,
Csak ifjamra vágyom én,
Vele inkább kősziklán,
Mint veled selyem párnán.»

IV.

Kakuk madár, mondd meg, kérlek :
Mikor halok, meddig élek?
Hány hónapot, hány esztendőt?
Sokat, vagy csak egyet-kettőt?

Sok év miatt nincs búra ok,
Szenvedtem már bút, ami sok,
Egy vagy két év sem lesz nagy baj,
Úgy sem hangzik utánam jaj.

V.

A szeretőm vár reám,
Indúljunk hát szaporán,
Itt a nyereg, siessünk,
Édes-kedves paripám!

Rút az idő, szél havaz,
Életemnek képe az,
De csak tűrjünk, jó lovam,
Tél után jő a tavasz.

Fáradsz, szenvedsz ez útban,
Mit csináljunk, ha úgy van!
Szenvedünk még többet is,
Én másért, te miattam.

VI.

Ifju legény, ifju leány,
Szerették egymást igazán,
De kőszívü a lyány atyja,
Szegény leányt máshoz adja.

«Látlak-e még, vagy soha sem?
Isten hozzád, hív kedvesem!»
Mond a leány könnyes szemmel,
Édes-fájó szerelemmel.

«Nem esküszöm, de tudom azt,
Tőled semmi el nem szakaszt.»
Mond a legény s utoljára
Csókot nyom a lyány ajkára.

Falu-hosszat nagy vigalom,
Kezdődik a lakodalom,
De menyasszonyt senki se' lát,
A Tiszába ölte magát.

Tenger nép a Tisza partján,
Kendő lobog ott a fűzfán,
A lyány titkos jegykendője,
Rá ismer a szeretője.

«Nem esküdtem, de tudom azt,
Tőle semmi el nem szakaszt»
Kiált s a hab közé rohan,
Csobban a víz és oda van.

Szeles, hives az éjtszaka,
Háborogva foly a Tisza ;

Hull a fűzfa-, nyirfalevél,
Összesodri mindet a szél.

1890

ÍRÓI RECEPT.

Ad notam: *Poétai recept.*

Látóhatár, évad, járóka, szélhámos,
Lesőhely, útvesztő, ünnepség, pénztáros,
Mérnök helyett mérő ... ha mind egybevészed:
Jó magyar nyelven irsz, dicsőség a részed.

Mintegy ráadásúl: hordár helyett hordó;
Ne cifrázz rendjellel, ott a régi ordó,
Mit tanár? Professor. Mit jellem? Karakter.
Csak ezt érti meg az igaz magyar ember.

De azért ne hódolj latinnak vagy fránsznak,
Írd csak magyarosan nuance-ot nüánsznak,
A quasi-t kvázinak, codex-et kodeksznek:
Ez az irásmódja az új régieknek.

Szedj ki régi könyvből mindent, mi kissé nyers,
Megtűri a próza, ha nem tűri a vers;
Tanuld el a néptől falun, mi betyáros,
Mivelődjék tőle elkorcsosúlt város.

Keresd, halmozd mindezt, légy réginél régibb,
Magyarnál magyarabb, a népinél népibb;
Pödörd ki jól bajszod', szedte-vettézz nagyon,
Nemzeti genius hadd csókoljon agyon!

1891

ENYHÜLET.

Régi leveleket olvasok, rendezek,
Fakúltak a betűk, elsárgult papirja,
Már rég porladoznak, kik irták, a kezek,
Minden csomag egy-egy szerettemnek sirja.
Mennyi sir körűlem, mennyi seb keblemen.
Megújul emléked, barátság, szerelem!

Barátság vezetett éltem rögös útján,
Szerelem áldása boldogítá szívem',
Az élet vész közt is enyhén mosolygott rám,
Ez a két istennő oltalmazott híven.
Mult idők szép napja, sohajtok utánad,
S rám borúl ködével csendes, méla bánat.

Rohannak az évek, őszbe csavarodunk,
Vége felé fordul lejtőjén a pálya,
Alig voltunk ifjak, már öregek vagyunk,
Nyugovóra int az alkonyat sugára.
De mért zugolódnánk természet rendjére?
Boldog az, ki vidám öregséget ére.

Hetven-nyolcvan évet oh mi szép megérni
Bár fogyó erővel, de még mindig épen,
Nőnkkel, barátinkkal a multakban élni,
Jövőnek örűlni gyermekink körében,
S nyájasan mosolygva, mint hunyó nap fénye
Elenyészni lassan a csillagos éjbe.

De ritkán ez sorsunk. Kidűlnek mellőlünk
Egyenként mind, akik szeretteink voltak,
Lét s nem-lét közt ingó árny válik belőlünk
Élők közt nincs helyünk, vonzanak a holtak.
Elhagyva, ridegen szivünk úgy elfásúl,
S rég halva mulunk ki a megúnt világbúl.

Nem, nem . . . az én szívem nem tud elfásúlni,
Most is dobogtatja emléked, szerelem!
Örömed, bánatod soh' sem fog elmúlni
És örök álomnak a sírba száll velem.
A hő, igaz érzés s boldog emlékezet
Betölt melegével egy egész életet.

S ti elhúnyt barátim, hazám büszkeségi,
Ti még éltek nekem, folyvást éltek bennem :
Eszményem, küzdelmem még mindíg a régi,
Példátok mutatja, most is mit kell tennem.
Bár csekély erőm volt, de oda áldozám . . .
Hadd küzdjek síromig, éretted, oh hazám!

1891

PIROSLIK A CSERESZNYE . . .

Piroslik a cseresznye a
Fán,
Ilyen piros még soh' se' volt
Tán.
Rigó füttye üdvözli is
Már,
Rája szegény olyan régen
Vár.

Megcsipkedi, megénekli :
«Ó!
Milyen piros, milyen édes
Jó!
Ne haragudj', édes-kedves
Fám,
Egy-két szemért ne haragudj'
Rám.

«Az Isten ezt így rendelte
El,

Énnekem is enni, élni
Kell.
Aki szegény, miért legyen
Bús?
Neki is jut, ez a világ
Dús.

«Lám, reád is ingyen süt a
Nap,
Töved, lombod ingyen esőt
Kap,
S amit bárki kész-örömest
Hall,
Csak úgy ingyen szól neked e
Dal.»

1891

POLITIKAI XENIÁK.

I.

Mennyi szó s mily kevés eszme!
Mennyi zaj s mi lassu tett!
Mért teszitek fecsegővé
A jó magyar nemzetet?
Igaz, egykor nagy pipáju
És kevés dohányu volt;
De legalább, össze-vissza,
Ennyit soh'sem szónokolt.

II.

Megromlottak az erkölcsök!
— Hirdetik a hirlapok —
A fejétől bűzhödt a hal,
Lesznek-e még jobb napok?
Lesznek bizony, csak kezdjétek
Magatok a javulást:

Írjatok lélek hevéből,
Csak igazat, semmi mást,
S hagyjatok fel így azonnal
Hízelgéssel, rágalommal,
És ne légyen végre fő
Üzlet s előfizető.

III.

Csúfosan elárult téged'
Ez is, az is, oh hazám,
Hogy még állasz, nincsen véged,
Csodálhatni igazán,
S azt még inkább — sok nem véli —
Hogy ki árulód vala,
— Klió majdan megitéli —
Érted híven lángola.

Ne játszodjunk e nagy szóval,
Mert bizony beteljesűl
S a valódi árulóval
Az idő megterhesűl.
Nem kétkedve jelszavában,
Míg zajongva álmodunk,
Az eszméknek zavarában
Rá ismerni sem tudunk.

IV.

Nehéz a magyar közélet,
Minden másnál nehezebb;
Hiú remény hamar éled
S megfájdul sok régi seb.
A viszonyok bonyodalma
Annyiféle s oly nehéz,
Hogy egy könnyen meg nem oldja
S ketté nem vághatja kéz.

És e mellett régi átkunk
Folyvást reánk nehezűl:
Hajh erőnknél több a vágyunk
S vérünk könnyen fölhevűl:
Rázzuk, még mikor nem érett,
Küzdelmünk gyümölcseit,
S nemzetibbel — siker végett —
Megrontjuk a nemzetit.

V.

Nem rejt gyertyát már a véka,
Kiálthatjuk: Heuréka!
Nagy dicsőség ez nekünk.
Ím egyszerre mily nagy eszme:
Bölcsek köve fölfedezve:
Boldog lesz már nemzetünk.

Eddig hogyha törvényt hoztunk,
Egymásnak sok bajt okoztunk,
Bosszúságot, bánatot;
Legalább is két párt harcolt
S amelyik a legyőzött volt,
Dúlt-fúlt, meg nem nyugodott.

Ezután már másképen lesz,
Minden pártnak egykép kedvez
Az új eszme, úgy bizony!
Ám a többség hozzon törvényt,
De kerűljön minden örvényt,
S fejlődjék ki jó viszony.

Érje be a győzelmével,
Szentesített törvényével,
De ne hajtsa végre azt.
Így minden párt vesztett és nyert,
Ez megnyugtat minden embert,
S békességben megmaraszt.

Földerűl ránk örök béke,
Országunk a világ éke:
Éljen az új eszme, elv!
Mily egyszerű, mily világos,
Ordíts kapu, kiálts város!
Hadd hirdesse minden nyelv!

1892

LETHE PARTJÁN.

Hatvan évnél többet éltem,
Sok betölt, mit nem reméltem,
Kevés abból, mire vágytam,
Most fekszem halálos ágyban.
Még egy nap, talán utolsó,
Aztán elfed a koporsó,
Aztán hamar elfelednek, —
Én is mindent hadd feledjek!

Mintha Lethe vizét innám,
Enyhe szender száll, borúl rám,
Világ képe elhalványúl
S mint a függöny ha aláhull,
Szinpad dísze meg nem látszik,
Senki immár rajt' nem játszik,
Szív nem búsúl, szív nem örvend:
Úgy vesz környűl pusztaság, csend.
Nem hallok panaszszót, átkot,
Melyet elnyomott kiáltott;
Ártatlannak síró jajját,
A gonosznak vad kacajját;
Szegény, gazdag bősz küzdelmét,
Ősvitájok durva nyelvét;
Szeretők közt bús sohajtást,
Megsebezve folyton egymást,
Siralmát a megcsalottnak,
Néma vádját a halottnak;

Lármáját a sok nyeglének,
És amely, mint sellő-ének,
Örvényt készít szívnek, észnek,
Csalfa hangját tettetésnek.
Nem látom rút érdek harcát,
Szenvedélyek torzúlt arcát;
Tettet a végzetből nőve,
Bűnt, erényt egymásba szőve;
Balga reményt, mely sikert vár,
Küzdést, melynek kincs az oltár,
S hova hő vágyak vezetnek,
Unalmát az élvezetnek;
Hiuságot száz alakban,
S mely, mint szent tűz, fel-fellobban,
Buzgalmát nemes sziveknek,
Áldozatját a hiveknek.

Mily édes mindent feledni,
Elfáradva megpihenni!
Nyugtomat hol feltalálom,
Szállj reám, szállj, örök álom!...
Mégis, mégis mit hallok? Neszt,
Gyermekimnek hangja ébreszt;
Mégis, mégis, ím ott látom
Újra egy-két hű barátom';
Álom oszlik, keblem éled,
Visszahív megint az élet,
S fel-feltűnik hazám képe
Hajnal vagy alkony ködébe',
Vaj' melyik? Hogy' tudhatnám én,
Régi rajtunk e kétes fény:
Hányszor hittünk hajnalfénybe'
És sülyedtünk vészes éjbe,
És kétségbe hányszor estünk
S hajnallá vált borus estünk.
Oh magyar! meg nem bűnhődted
Még se multad', sem jövődet
S jelen harcát amint vívod,
A Nemesist ki-kihívod.

Nem elég a hont szeretni,
Tudni kell mit, mikor tenni
Érte folyvást, nem hühóval,
Hegyke tűzzel, léha szóval,
De szilárdan és eszéllyel.
Szembe szállva száz veszéllyel . . .
Mért innál ábránd borából?
Ébredj, ébredj mámorából
Öntudatra, önérzetre :
Ne bizd sorsod' véletlenre!

1892

TÉLEN.

I.

Beh jó világ a hóvilág,
De csak meleg szobában ;
Virúlhat kinn a jégvirág,
Ha kézben telt pohár van!

Fel is köszöntöm tél apót,
Hogy újra visszatére :
Terítsen enyhe takarót
Vetésre, venyigére ;

Vidor tavasz keljen nyomán,
Nyár is, ősz is dicsérje,
S jó új bor és kenyér után
Hálánk hiven kisérje.

II.

Az egész táj egy hótenger,
Rajt' egy-két bágyadt sugár,
De nyugodt, mint öreg ember,
Akinek nincs vágya már.

Lomb, virág és víg madárdal
Eltünt, mint a szerelem ;
Az emlék is lassan elhal,
Száraz kórón s levelen.

Nyári hő és enyhe éje
És villám elköltözött,
Mint a becsvágy szenvedélye,
Küzdve annyi vész között.

Minden nyúgodt és kifáradt,
De nem vénség ez s halál,
Ami nyugszik, újra támad,
És tavasz, nyár visszaszáll.

Csak te vagy más, oh emberszív, —
Tél ha egyszer béhavaz,
Hiú vágyad hasztalan vív,
Nincs számodra új tavasz!

III.

Erdő alján, hegy tövében
Van egy kicsiny házam nékem,
Nyáron jobb, de télen is jó,
Bár befújja olykor a hó.

Most is fújja, most is víjja,
Szegény kis ház alig bírja,
De azért, ha erősb lenne,
Sem alunnám jobban benne.

Jókor fekszem, későn kelek,
Egész évet kipihenek ;
Egy kis nyugtom mért ne légyen?
Természet is nyugszik télen.

De ki zörget, vaj' mit akar? . . .
Senki, csak a bősz zivatar.

Hogy ' fú, jajgat, hogy elvadúl!
Ösvényt, útat befú, feldúl.

Már a sok hó egész özön,
Egy hétig most posta se' jön ;
Se baj, jobb is, rekedjen ott,
Nem olvasok így hirlapot.

S nem boszant meg léha szellem,
Hosszu cikkben, nagy beszédben,
Hamis pathos, rossz magyarság,
S több ilyen, most divó kórság.

1893

EGY IFJÚ EMLÉKKÖNYVÉBE.

Szólj, tégy, törekedj', hass,
Világra ne hallgass,
Ha dicsér, ha gyaláz ;
Mit tartasz igaznak,
Szolgálj hiven annak,
S csak erre vigyázz.

Bús harc ez az élet,
De vídoran éled,
Ha győzzük a bajt ;
Állj bátran a gátra
Mert gyáva, ki hátra
Fordulva sohajt.

S mégis ha csalódva,
Szerencse se' volna
Sokára hived :
Új kedvvel, erénnyel,
Hű régi reménnyel,
Tápláld a hited'.

Az elvhez a hűség
Örök kötelesség,
S ha messze a cél,
Enyhítsen önérzet :
Bár kebeled vérzett,
Az eszme — az él.

1893

KÉSŐ BÁNAT.

«Hol jártál ma, kedves fecském?»
««Kinn az erdőn, szép hölgyecském.»»
«Mit láttál ott?» ««Ifju legényt,
Búbánatba esve, szegényt.
Nevedet sóhajtá,
Mindegyre azt hajtá :
Boldog nem lehettem,
Csalfa lyányt szerettem.»»

«Csalfa, csalfa ... oh hogy is ne!
Egy szó igaz sincsen benne.
Féltését már ki nem álltam,
Minap kissé megtréfáltam :
Hozzá alig szóltam,
Mind mással táncoltam ;
Hogy boldog lehessen,
Ne féltsen, szeressen!»

A fára most egy holló száll.
«Hát te holló, mi hírt hoztál?»
««Hű szeretőd, te kacér szív,
Táncosoddal most párbajt vív.
Minap a tánc után,
Egy sértő szó mián,
Emésztve haragtul,
Összevesztek rútul.»»

«Nem hiszek én, holló, neked,
Rossz hirt költesz, azt szereted,
Neked hiszek, te kis patak,
Igaz-e, mondd, hogy vívtanak?»
««Vívtak és elesett
Partomon kedvesed,
Vizemben a vére,
Nincsen ír sebére.»»

«Jaj Istenem, jaj mit tettem!
Megöltem, kit hűn szerettem;
Szivemben mily szent tűz ége,
Egy kis szeszély s mindnek vége:
Nincsen ír sebére,
Lelkemen a vére;
Mardosva rám támad
A kései bánat.»

1894

UTCÁN.

Hogy épül Pest minden soron,
Hogy sürr-forr' benn' a néptömeg!
Ki lakta, látta egykoron,
Immár alig ösméri meg.

Ez utca is megváltozott,
Hol ifjuságom idején
Sok szép órát, sok víg napot
Barátim közt töltöttem én.

Eltünt a régi ház emitt,
Gazdája is már föld alatt,
De hűn őrzöm emlékeit,
A multból már csak az maradt.

Hijába áll szép palota
Az egyszerű kis ház helyén,
Nem léphetek be én oda,
A mult emlékét sérteném.

Megállok és eszembe jut,
Ha elmegyek mellette még:
Az idő mily rohanva fut,
És mily közel a messze vég!

Fut-fárad, küzd-ví a világ,
Sok földi kincset esdve kér;
Vidám kedély és ifjuság
Minden más kincsnél többet ér.

1894

KANDALLÓMNÁL.

Őszi eső kopogása
Zörget kinn a födelen,
Benn kandalló pattogása
Enyhít s elmulat velem.

Itt ülök a fél-sötétben
És elnézem a tüzet,
Vörösen, majd fehér-kéken
Amint lángot ereget.

Szikraként, amely kiszökken
S ép oly gyorsan elenyész,
Emlékemben is sok minden
Fel-felvillan s ködbe vész.

A tüzet mind nézem s nézném,
De immár hamvába hal
És megzendül lelkem mélyén
Mélán egy bús régi dal.

Arról zeng, hogy mi az élet:
«Árnyék, amely játszik véled,
Egy kis szerelem, egy kis bor,
Sok nagyravágyás, végre por.»

1895

VIGASZTALÓ.

Ej ne búsulj, hogy öregszel,
A természet rendje az;
Ettől ám meg nem menekszel,
Nem virúl örök tavasz.
Évszak és kor egymást váltja,
Amit bír, enyészni látja,
S bár a multért sír szeme,
Van azért új öröme.

Nem örülsz-e? Immár nem bánt
Hiú vágy és küzdelem,
Szenvedély örvénybe nem ránt,
Nem kínoz a szerelem.
Megszünt a sok össze-vissza,
Szíved nyugodt, elméd tiszta,
S vidáman megáldhatod
Őszi fényű szép napod'.

Ne bánd, hogy már hagyogatnak
A remények hűtlenűl,
Szép emlékid megmaradnak
S rájok újabb fény derűl.
Hány reménynek rabja voltál,
Hányszor hittél és csalódtál!
Egy szép emlék pályabér,
Száz reménynél többet ér.

Ne erőlködj' ifju lenni,
Vén szerelmes rút alak,
Festett hajjal bálba menni . . .
Jaj csak így ne lássalak!
Maradj, ami vagy, csak annak:
Öreg úrnak, tisztes aggnak,
És emelje lelkedet
Az őszinte tisztelet.

Hadd lyányodnak, hagyd fiadnak
Az ifjúság örömét,
Örömid neked is vannak,
Csak kezed ne dúlja szét:
Természet s művészet bája
Lelked gyönyör közt himbálja,
S kit szeretsz, a hű család,
Gond mellett sok élvet ád.

Hát hazád? Egész halálig
Lekesűl a honfi-szív;
Mássá csak a módja válik,
Maga élve-halva hív.
Érett ésszel, józan fővel,
Lépést tartva az idővel,
Ha a nép bölcs véne vagy,
Szavad tett és súlya nagy.

Hát ne búsulj, hogy öregszel,
Itt a bor, kocints velem!
Lánghevétől fölmelegszel,
Ez hozzád nem hűtelen.
Bor öregnek éltető nedv,
Mámor helyett egy kis jó kedv
— Töltsd szinültig a pohárt —
Néha-néha meg nem árt.

1895

HÖLGYEINKHEZ.

(Árvaház javára rendezett bazárban.)

Aki soh'se voltál árva,
Hűn emlékszel jó anyádra:
Mily szeretve ápolt téged',
Gondja őrzött, gondja védett,
Mind tied volt, szava, tette,
Élted útját egyengette.

Hát te, aki anya vagy már!
Gyermekid közt ezer gond vár,
Mert a gyermek, hajh, idővel,
Testi, lelki baj közt nő fel,
S aki óvja, el nem hagyja,
Mindíg csak az édes anyja.

Ím legjobban ti tudjátok,
Árva sorsa mily nagy átok;
Enyhítsétek szeretettel,
Nem fáradva, szóval, tettel;
Munkátokra siker szálljon,
Gyermek-szájjal Isten áldjon!

1896

EMLÉKSOROK EGY NŐ TÜKRÉRE.

I.

Szépséged vonz, igéz,
Jóságod elragad:
Tükrödben így csupán
Félig látod magad'.

II.

Tükröd mindig híven legszebbet mutasson.
Aki szép is, jó is, az a legszebb asszony.

III.

Tükör a nőnek leghivebb barátja,
Nem hízeleg, s ha báját mulni látja,
Némán meginti: hajh, elhervadunk,
Szép termet és arc nem legfőbb javunk.

1896

GERNYESZEGEN.

Maros, Maros s te vén kastély a dombon,
Látlak megint hát oly sok év után!
A régi nyárfák még mind ott virúlnak,
De hajh, ti már nem ismertek reám;
Ifjú helyett, akit ti ismerétek,
Előttetek most egy agg férfi áll.
Járjak be újra minden régi helyet,
A húnyó emlék végsugárinál!

Megismerém a lépcsőt csarnokával,
A kis szobát, a tölgyfa-ablakot;
Hányszor keltett föl, hányszor ringatott el
Nem messze a malom zugása ott.
Hányszor bolyongtam a nagy árnyas kertben
A rigó füttye most is üdvözel,
S a rózsa, jázmin bokra hosszu sorban
Lehajlik hozzám s mintegy átölel.

Oh ifjuság korán hervadt virági,
Emléketök nem örömet fakaszt!
Akkor hazám halálos sebbe' vérzett,
Zord tél követte a rövid tavaszt.
Hű gyermekként virasztottam felette,
És mardosott kegyetlen fájdalom,
Mindent, de mindent végkép veszni hittem,
S el-elsiratta bús-komor dalom.

De vígasztalt a kastély grófja gyakran,
Tanúm reá ez a tágas terem,
Ez asztalnál, ha későn fenmaradtunk,
Hazánk ügyéről elbeszélt velem.
«Bízz' a jövőben — mondogatta többször —
Nagyobb vészt is már átküzdött hazánk ;
Ha hű marad a nemzet önmagához,
Egy újabb hajnal fog derülni ránk.»

És úgy történt. Maga is küzdött híven,
Ki nem fáradva, amíg csak lehelt.
Bort adjatok, bort, Celna ó borából,
Üritsem emlékére a kehelyt!
Oly honfi volt, milyen kevés van köztünk,
Akit nem önzés, hiuság vezet,
Hanem az erkölcs és a kötelesség.
Őrizze sírját hű emlékezet!

Ti unokái, szép reményű ifjak,
Haladjatok mindig az ő nyomán,
Gonddal nevelt föl erre jó anyátok,
A fenkölt lelkü, ritka honleány.
Még egy kehelyt! Hadd ürítsem reátok!
Multat, jövőt im egybe foglalom,
Olvadjon össze folyton újabb fényben . . .
Sok nem lehet, mit értetök iszom.

S te vén kastély, maradj, állj fenn sokáig!
Kinek kitártad egykor kebeled',
Az ifju, mint agg, újra látni vágyott,
Hálás szivével. Hajh, Isten veled!
Vaj' látlak-é még? . . . Már kevés időm van,
Érzem, közelget síri éjjelem ;
De emléked, mélyen szivembe vésve,
Holtig kisér s a sírba száll velem.

1897

AZ ÉV VÉGÉN.

Oh ez a dűh, ez a pártdűh
Tart-e még sokáig?
Avagy immár eljutottunk
A végső határig?
Nem jutottunk, sőt félnünk kell,
Vége csak akkor lesz,
Amikor a honfiszívnek
Minden kincse elvesz.

Jó magyar nép, ősi kincsed'
Ily könnyen fecsérled?
Szíved, elméd megromlását
Nem érted, nem érzed?
Pártok felett leng egy zászló,
A haza zászlója :
Pártoké csak addig jogos,
Míg ezt védi, ójja.

Régen két nagy párt elég volt,
Kevés az most, több kell,
Íme négy-öt küzd nevedben,
Szilaj gyűlölettel.
És mily küzdés! Veszni indúl
Régi híred éke,
S léssz magadnak folyton kisebb,
Csúfos töredéke.

Kinn, benn annyi ellenséged,
Magad mért légy azzá?
Sorsod elég bajt hozott rád,
Ne tégy te is hozzá!
Ne idézz fel ádáz harcot
Szenvedély hevében,
De mit nyújthat jó szerencse,
Ragadd meg serényen.

Vége felé jár e század,
Mely újjá szült téged'.
Van-e lelked, megtagadni
Annyi szent emléked'?
Van-e lelked, mit kivívott
Erő, szent akarat,
Elgázolni, tönkre tenni
Egy rövid év alatt?

Nem azért küzdött a honvéd
Sok véres csatában,
És szakadt meg annyi hű sziv
Honfi-bánatában,
Hogy az utód, vak dühében,
Ahelyett, hogy védje,
Megújúlt ősalkotmányát
Darabokra tépje.

Sokszor tiprá alkotmányunk'
Zsarnokkény, de mindég
Visszavívta, új erővel,
Honfikar és hűség;
De ha egyszer, oh magyar nép,
Magad tiprod azt el,
Hasztalan a késő bánat,
Nem éled többé fel!

1898

ROSSZ TERMÉS.

«Kedves fáim, azt kérdem én:
Mi dolog az, hogy az idén
Semmit sem termettetek?
Ha ez így tart, bizony Isten,
Boszuságra immár itten
Többé fát nem ültetek.»

«„Jó gazdánk, ne pörölj velünk,
Hát mi arról nem tehetünk,
Nálunk jobb te sem vagy ám!
Te is semmit sem termettél,
Még egy kis dalt sem költöttél:
Költs, s mi is termünk talán.»»

1898

GY ANYA EMLÉKKÖNYVÉBE.

Ott virasztál gonddal, bajjal,
Nagy beteg lyánykád felett,
Ott találta az est, a hajnal:
Az anyai szeretet
Szívedet erőssé tette,
S a haldoklót megmentette.

Szép szemed és nemes arcod'
Aki látja, megcsodál,
De midőn megvívtad harcod'
Lyányodért, legszebb valál:
Bútól, gondtól aggva, dúlva,
S örömödben megifjúlva.

1899

FIAM FÁJA.

Őszi nap szelid sugára
Mosolyog az almafára,
S játszi fénnyel enyeleg.
Nézi, bár a lombok hullnak,
Almák mily szépen pirulnak,
S őket csókkal áldja meg.

Nézem én is e fát gyakran,
De nem vidám hangulatban,

Mert fiam ültette azt,
És gyümölcsét meg nem érte,
Hajh korán szakadt meg élte,
Nem lát többé őszt, tavaszt.

Oh fiamnak kedves fája,
Fájó emlék vagy te rája,
Minél dúsabb koronád!
De ha nézek is rád búsan,
Csak virúlj sokáig dúsan,
Szálljon ég áldása rád.

Nékem ültetett ő téged',
Majd mikor a hő nap éget,
Lennél árnyas nyughelyem,
És a holdas szép estéken,
Itt alattad karos-széken
Álmodozzam csöndesen.

Hűs árnyadba hadd üljek hát!
Tán a szellő fiam hangját
Suttogja lombod között,
S fel-feltünik vidám képe,
Amint olykor jó kedvébe',
Hogy virúlj, megöntözött.

1899

ESTÉLY ELŐTT.

Az est leszállt, öltözni kéne,
Estélybe hívtak, menni kell!
De a kandalló közelébe',
Jól nyugszom itt, mért menjek el?

Deríteni mást hajh hogyan tudjak,
A méla bú, ha meglepett?
Hogyan fecsegjek, mosolyogjak,
Mikor nem érzek örömet?

Kandallóm lángja föl-föllobban,
S fölgyúlnak im emlékeim:
Egykor nem ültem így magamban
Itt ültek nőm és gyermekim.

Bennünk, körűlünk mily kedv éledt,
Öröm dagasztá a kebelt!
Oh mily derűlt, mily szép az élet,
Szivemnek vágya mind betelt.

De kedv, öröm madárként rebben,
S virágként hervad el korán:
A kandallót mind kevesebben
Ültük körűl évek során.

Minden tiz év egy-egy új gyászom,
Lesujt a sors kegyetlenűl,
Előbb nőm, azután leányom,
Fiam is végre sirba dűl.

A mély seb is emlékké gyógyul,
Ám mégis folyton seb marad,
Koronként újra meg-megfájdúl,
Mig csak sirunk nyugtot nem ad.

De zaj riaszt föl! . . . Nincs hát mentség.
A bérkocsi megérkezett;
Öltözzünk gyorsan! Kötelesség,
Tartsuk meg az igéretet.

Bizony kinos lesz a mulatság,
Kinos nekem, kinos nekik;
Társalgásom' hamar megunják,
S egymást suttogva kérdezik:

«Mi ez? Hová lett szíve, lelke?
Ez az ember nem volt soha,
— Rég ismerem . . . vajon mi lelte? —
Ily ízetlen, ily ostoba.»

1900

TARTALOM.
